

Vol.8 no.2

July - December 2026

ปีที่ 8 ฉบับที่ 2

กรกฎาคม - ธันวาคม 2569

SARN SUE SIN

Journal

วารสาร สาร สื่อ ศิลป์

ISSN 2774-0331 (Online)

SARN SUE SIN Journal

Vol.8 no.2 July - December 2026

วารสาร สาร สื่อ ศิลป์

ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2569

เจ้าของ :	สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร หน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรมท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร หมู่ 1 ตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร โทร 0-5570-6555 ต่อ 1601	
ที่ปรึกษา :	ผศ.ดร.ปริยานุช พรหมภาสิต รศ.ดร.พชรไพโรจน์ ประภัสสร	อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร รองอธิการบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา และศิลปวัฒนธรรม
บรรณาธิการ :	รศ.ดร.ศุภโชคชัย นันทศรี ผศ.เยาวลักษณ์ ใจวิสุทธิहरราช	ผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม ที่ปรึกษาผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม
กองบรรณาธิการ :	อาจารย์ ดร.พิมพ์นารา บรรจง อาจารย์วันสนั่น นุชนารถ อาจารย์ธัญธนาสร ชัยรักษานิธิภัทร อาจารย์ ดร.ธัญรัตน์ บุญปัน	รองผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม รองผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม รองผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม รองผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม
พิสูจน์อักษร :	อาจารย์ ดร.ธัญรัตน์ บุญปัน นางสาวจิรวรรณ ผึ้งบางแก้ว นางสาวสุวลัย อินทรรัตน์ นางสาวอภิญญา แซ่ยัง	
รูปเล่มและหน้าปก :	นางสาวจิรวรรณ ผึ้งบางแก้ว	

บทบรรณาธิการ

วารสาร สาร สื่อ ศิลป์ ฉบับนี้ เป็นวารสารวิชาการของสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 เนื้อหาภายในเล่มประกอบไปด้วยบทความวิชาการ จำนวน 1 บทความ และบทความวิจัย จำนวน 4 บทความ จากหน่วยงานภายในและหน่วยงานภายนอก โดยมีรายละเอียดข้อบทความ ดังนี้

บทความวิชาการ จำนวน 1 บทความ ได้แก่

1. การเปลี่ยนผ่านและการจัดการการสื่อสารภายในเทศบาลสู่การเป็นองค์กรดิจิทัล

โดย อังคณา ปรียสิริ, วิทยาธร ท่อแก้ว, กมลรัฐ อินทรทัศน์ และ พรปภัสสร ปริญชาญกล

บทความวิจัย จำนวน 4 บทความ ได้แก่

1. การพัฒนาผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติด้วยองค์ความรู้และนวัตกรรม เพื่อสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของผ้าจังหวัดกำแพงเพชร

โดย ธฤชวรรณ ธรรมสอน

2. การศึกษาวิเคราะห์และสันนิษฐานรูปแบบที่มาของลวดลายพรรณพฤกษา เจดีย์วัดช้างรอบ จ.กำแพงเพชร

โดย วันสนันท์ นุชนารถ และ ธนัฐธนสร ชัยรักษนิธิภัทร

3. การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านออกเสียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านหัวดง โดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านพินอิน

โดย ก่อเกียรติ ทรัพย์คำจันทร์, สุทธิดา จันนา, จิตาภา อัดขันต์ และ พรพิมล ตะโจระกัง

4. สื่อสารสู่ความยั่งยืน: ภูมิทัศน์การสื่อสารของวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ในเพชรบุรี

โดย สุรวัดน์ ชลอสันติสกุล, จารุณี เกษรพิกุล, สรณัฐ โชตินิพัทธ์, วัชร ปิ่นทอง, พิสิษฐ์ สุวรรณแพทย์, กตัญ มหาชนะวงศ์ สุวรรณแพทย์ และ กฤษณะ เรืองฤทธิ์

กองบรรณาธิการ ขอขอบคุณทีมงานทุกท่าน ที่ได้สละเวลาและร่วมจัดทำวารสาร สาร สื่อ ศิลป์ ฉบับนี้ ได้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ทั้งนี้ทางสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ขอขอบพระคุณผู้เขียนบทความทุกท่าน ที่ได้พัฒนางานวิชาการและงานวิจัยที่จะเป็นประโยชน์แก่ชุมชนและสังคม และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับบทความของท่านในครั้งต่อไป

กองบรรณาธิการ

สารบัญ

	หน้า
บทความวิชาการ	
การเปลี่ยนผ่านและการจัดการการสื่อสารภายในเทศบาลสู่การเป็นองค์กรดิจิทัล โดย อังคณา ปรีณศิริ, วิทยาธร ท่อแก้ว, กมลรัฐ อินทรทัศน์ และ พรปภัสสร ปริญชาญกล	1
บทความวิจัย	
การพัฒนาผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติด้วยองค์ความรู้และนวัตกรรม เพื่อสร้างความเป็นอัตลักษณ์ ของผ้าจังหวัดกำแพงเพชร โดย ธฤชวรรณ ธรรมสอน	9
การศึกษาวิเคราะห์และสันนิษฐานรูปแบบที่มาของลวดลายพรรณพฤกษา เจดีย์วัดช้างรอบ จ.กำแพงเพชร โดย วณัสนันท์ นุชนารถ และ ธนัฐชนสร ชัยรักษนิธิภัทร	23
การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านออกเสียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านหัวดง โดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านพินอิน โดย ก่อเกียรติ ทรัพย์คำจันทร์, สุทธิดา จันนา, จิตาภา อัดขันต์ และ พรพิมล ตะโจระกัง	37
การสื่อสารสู่ความยั่งยืน: ภูมิทัศน์การสื่อสารของวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ในเพชรบุรี โดย โสภิตา ชาญวิชัย, หัสพร ทองแดง, วิทยาธร ท่อแก้ว และสมาน งามสนิท	49
หลักเกณฑ์และข้อเสนอแนะสำหรับเขียนบทความและการส่งต้นฉบับ	61
การเขียนบรรณานุกรม รูปแบบ APA 7 th	64
จริยธรรมการตีพิมพ์	80

บทความวิชาการ

การเปลี่ยนผ่านและการจัดการการสื่อสารภายในเทศบาลสู่การเป็นองค์กรดิจิทัล
Managing Transition and Internal Communication for Municipalities toward
Digital Organizations

อังคณา ปิริยาสิริ¹, วิทยาธร ท่อแก้ว², กมลรัฐ อินทรทัศน์³ และ พรปภัสสร ปริญาญกุล⁴
Angkana Pariyasiri¹, Wittayatorn Torkaew², Kamolrat Intaratat³ and Pornpapatsorn Princhankol⁴

วันที่ได้รับต้นฉบับบทความ : 7 ตุลาคม 2568

วันที่แก้ไขปรับปรุงบทความ : 7 พฤศจิกายน 2568

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ : 5 ธันวาคม 2568

บทคัดย่อ

การจัดการการสื่อสารภายในองค์กรถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเทศบาลสู่การเป็นองค์กรดิจิทัลอย่างยั่งยืน บทความนี้มีความประสงค์ศึกษาบทบาทของการจัดการการสื่อสารภายในที่มีประสิทธิภาพต่อกระบวนการเปลี่ยนผ่านที่จะนำเทศบาลสู่การเป็นองค์กรดิจิทัลโดยมีองค์ประกอบหลักที่ต้องพิจารณาอย่างรอบด้าน ได้แก่ 1) การจัดการเนื้อหาในการสื่อสาร ซึ่งมุ่งเน้นให้ข้อมูล ข่าวสาร และสาระที่ถ่ายทอดภายในองค์กรมีความถูกต้อง ชัดเจน และสอดคล้องกับนโยบายการบริหาร เพื่อให้บุคลากรทุกระดับเข้าใจเป้าหมายร่วมกัน 2) การปรับเปลี่ยนรูปแบบองค์กรให้มีความเชื่อมโยงทั้งองค์กร เพื่อสร้างระบบการสื่อสารแบบบูรณาการที่เชื่อมโยงทุกหน่วยงานและระดับการทำงาน ลดความซ้ำซ้อนของข้อมูล และส่งเสริมการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ 3) ความเสมอภาคในการเข้าถึงเทคโนโลยี ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญในการสร้างความเท่าเทียมและเปิดโอกาสให้บุคลากรทุกกลุ่มสามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเพิ่มศักยภาพในการทำงาน และ 4) การสร้างการมีส่วนร่วมในการสื่อสาร ที่มุ่งเน้นการเปิดพื้นที่ให้บุคลากรทุกระดับได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น แบ่งปันประสบการณ์ ซึ่งบทความนี้มีข้อเสนอแนะต่อประเด็นนี้คือ ควรมุ่งเน้นการสื่อสารที่ยึดมนุษย์เป็นศูนย์กลาง คำนึงถึงความรู้สึกและความต้องการของบุคลากร พร้อมสื่อสารอย่างเข้าใจและเหมาะสมกับแต่ละกลุ่ม เป้าหมายคือการสร้างความเข้าใจว่าเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือเพิ่มประสิทธิภาพไม่ใช่อุปสรรคที่คน ควรบูรณาการแผนการสื่อสารกับการจัดการการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาทักษะดิจิทัลควบคู่ทักษะการสื่อสาร โดยเฉพาะผู้นำที่ต้องเป็นแบบอย่างใช้เทคโนโลยีจริง และถ่ายทอดเรื่องราวความสำเร็จเพื่อสร้างแรงบันดาลใจและความเชื่อมั่นในองค์กร

คำสำคัญ: การสื่อสารภายในองค์กร, การเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัล, การจัดการเนื้อหาสาร, ความเชื่อมโยงในองค์กร, เทศบาลดิจิทัล

¹ นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต แขนงงานวัตกรรมการสื่อสารทางการเมืองและการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช E-mail: angkana6422@gmail.com

²⁻³ สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

⁴ สาขาวิชาเทคโนโลยีและการสื่อสารการศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

Abstract

Internal communication management plays a vital role in driving municipalities toward becoming sustainable digital organizations. This article aims to examine the role of effective internal communication management in facilitating the digital transformation of municipalities. The study highlights four key components: 1) Content management in communication, emphasizing accuracy, clarity, and alignment with administrative policies to ensure a shared organizational understanding; 2) Organizational restructuring for connectivity, promoting integrated communication systems that link departments and levels to reduce redundancy and enhance decision-making; 3) Equitable access to technology, ensuring inclusiveness and providing equal opportunities for personnel to use digital tools to improve performance; and 4) Fostering participatory communication, creating spaces for personnel to exchange ideas and share experiences. The article further recommends a human-centered communication approach that considers employees' emotions and needs, positioning technology as an enhancer rather than a replacement. Integrating communication planning with change management and developing both digital and communication skills, especially among leaders who must model transparency and share success stories, can inspire confidence and collective commitment within the organization.

Keywords: Internal Communication, Digital Transformation, Content Management, Organizational Connectivity, Digital Municipality

บทนำ

ในยุคแห่งการเปลี่ยนผ่านสู่สังคมดิจิทัล เทคโนโลยีสารสนเทศได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาองค์กรภาครัฐอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นหน่วยงานใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด การปรับตัวเข้าสู่ “องค์กรดิจิทัล” จึงไม่ใช่เพียงการใช้เทคโนโลยีในการบริหารงานเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการเปลี่ยนแปลงเชิงวัฒนธรรมองค์กร การจัดการความรู้ การสื่อสารและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในบริบทของประเทศไทยรัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญและได้กำหนดแผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย พ.ศ. 2566 - 2570 ขึ้น โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อยกระดับการบริหารงานภาครัฐให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และมุ่งเน้นการบริการประชาชนเป็นศูนย์กลาง ผ่านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล, 2566) แผนดังกล่าวถือเป็นกรอบนโยบายสำคัญที่กระตุ้นให้หน่วยงานภาครัฐทุกระดับ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อย่างเทศบาลมีความใกล้ชิดกับประชาชนและมีบทบาทสำคัญในการจัดส่งบริการสาธารณะ การเปลี่ยนผ่านนี้ยังมีความสำคัญอย่างยิ่งยวดในการเพิ่มประสิทธิภาพ ลดขั้นตอน และตอบสนองความต้องการของประชาชนในยุคดิจิทัลได้อย่างทันท่วงที เทศบาลจะต้องปรับกระบวนการบริหารจัดการและการให้บริการสาธารณะ โดยนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรให้มีความทันสมัย โปร่งใส และตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ภุชวรรณ์ โลว์ชินทร์, 2566) ทั้งนี้ การดำเนินงานดังกล่าวต้องอาศัย 1) การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในทุกระดับตั้งแต่การสื่อสารวิสัยทัศน์และนโยบาย การวางแผน การสื่อสาร การดำเนินการสื่อสารไปจนถึงการประเมินผลเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เป็นรูปธรรม และ 2) ความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี

ในการขับเคลื่อนเทศบาลสู่การเป็นองค์กรดิจิทัล ความสำเร็จได้ขึ้นอยู่กับเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพียงอย่างเดียวแต่ต้องอาศัยแนวนโยบายการสื่อสารที่ชัดเจน นโยบายผู้นำองค์กร การมีส่วนร่วมของประชาชน

และการสร้างวัฒนธรรมการทำงานแบบใหม่ที่ยืดหยุ่นและเปิดรับการเปลี่ยนแปลง (กฤษวรรณ์ โล่ห์วัชรินทร์, 2566) โดยเฉพาะ "การจัดการการสื่อสารภายในองค์กร" ที่ถือเป็นกลไกสำคัญในการนำยุทธศาสตร์ดิจิทัลไปสู่การปฏิบัติจริง การสื่อสารภายในองค์กรมีความสำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนองค์กรให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยเฉพาะในยุคการเปลี่ยนผ่านสู่การเป็นองค์กรดิจิทัล การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพช่วยสร้างความเข้าใจร่วมกันในหมู่บุคลากร ถ่ายทอดนโยบาย วิสัยทัศน์ และเป้าหมายองค์กรไปยังทุกระดับอย่างชัดเจน ลดความคลาดเคลื่อนในการปฏิบัติงาน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรในกระบวนการเปลี่ยนแปลง การสื่อสารที่ดีไม่เพียงแต่ส่งข้อมูลจากบนลงล่าง (top-down) แต่ยังเปิดพื้นที่ให้การสื่อสารจากล่างขึ้นบน (bottom-up) และการสื่อสารแบบข้ามสายงาน (Cross communication) เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพอันจะนำไปสู่การสร้างบรรยากาศแห่งความไว้วางใจและเพิ่มแรงจูงใจในการทำงาน

ความสำเร็จที่เห็นได้ชัดคือเทศบาลเมืองแม่เหิยะ จังหวัดเชียงใหม่ซึ่งสามารถขับเคลื่อนนโยบายดิจิทัลผ่านการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ การขยายภาพฝัน และการสื่อสารซ้ำ ๆ ย้ำเป้าหมาย ทำให้พนักงานเกิดความเข้าใจและร่วมมือกันอย่างแท้จริง (เทศบาลแม่เหิยะ, 2567) พร้อมกันนั้นเทศบาลยังส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อลดขั้นตอนบริการและเพิ่มช่องทางการมีส่วนร่วมของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกกรณีศึกษาที่สำคัญคือ เทศบาลเมืองตาคลี จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งให้ความสำคัญกับการเปิดพื้นที่การสื่อสารระหว่างผู้นำกับพนักงานอย่างไม่เป็นทางการ เพื่อสร้างความเข้าใจและการมีส่วนร่วมในกระบวนการเปลี่ยนแปลง ขณะเดียวกันยังส่งเสริมให้พนักงานมีโอกาสออกแบบนวัตกรรมใหม่ ๆ และเรียนรู้จากเทศบาลที่ประสบความสำเร็จอื่น ๆ เพื่อสร้างแรงจูงใจจากภายในโดยไม่ต้องอาศัยเพียงคำสั่งจากผู้บริหารนำทาง อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนผ่านองค์กรครั้งสำคัญนี้ย่อมต้องเผชิญกับความท้าทายและความซับซ้อน การนำเทคโนโลยีเข้ามาเพียงอย่างเดียวไม่สามารถรับประกันความสำเร็จได้ หากขาดซึ่งการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลง (Change Management) ที่มีประสิทธิภาพโดยเฉพาะอย่างยิ่ง "การจัดการการสื่อสารภายในองค์กร" ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างความเข้าใจ ลดความขัดแย้ง สร้างการยอมรับ และขับเคลื่อนให้บุคลากรทุกคนพร้อมก้าวไปสู่เป้าหมายเดียวกัน (Kitchen and Daly, 2002) และการเป็นเทศบาลดิจิทัลมิได้จำกัดอยู่เพียงการนำเทคโนโลยีใหม่มาใช้ในกระบวนการปฏิบัติงาน หากแต่เป็นการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง วัฒนธรรม และพฤติกรรมของบุคลากรภายในองค์กรในทุกระดับ การสื่อสารภายในองค์กรจึงมีบทบาทสำคัญในฐานะกลไกเชิงกลยุทธ์ที่ช่วยสร้างความเข้าใจร่วม ลดแรงต้าน สร้างการมีส่วนร่วม และหล่อหลอมแนวคิดใหม่ให้เกิดขึ้นในองค์กรเปิดพื้นที่เพื่อรับฟังความคิดเห็นของบุคลากรและประชาชน ตลอดจนการออกแบบกระบวนการสื่อสารที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมความรู้สึกเป็นเจ้าของและยอมรับการเปลี่ยนแปลงได้มากยิ่งขึ้น

องค์ประกอบการเปลี่ยนผ่านและการจัดการการสื่อสาร

การเปลี่ยนผ่านและการจัดการการสื่อสารภายในเทศบาลสู่การเป็นองค์กรดิจิทัลเป็นกระบวนการสำคัญที่สะท้อนถึงความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยี โดยมีองค์ประกอบหลักที่ต้องพิจารณาอย่างรอบด้าน ได้แก่ 1) การจัดการเนื้อหาในการสื่อสาร 2) การปรับเปลี่ยนรูปแบบองค์กรให้มีความเชื่อมโยงทั้งองค์กร 3) ความเสมอภาคในการเข้าถึงเทคโนโลยี และ 4) การสร้างการมีส่วนร่วมในการสื่อสาร ซึ่งแสดงภาพรวมไว้ในแผนภูมิ ดังนี้

ภาพ 1 แผนภูมิแสดงองค์ประกอบของการเปลี่ยนผ่านและการจัดการการสื่อสารภายในเทศบาลสู่การเป็นองค์กรดิจิทัล
(ผู้นิพนธ์สร้างสรรค์เอง)

การจัดการเนื้อหาในการสื่อสาร

ในกระบวนการเปลี่ยนผ่านเทศบาลไปสู่องค์กรดิจิทัล การจัดการเนื้อหาของการสื่อสารภายในองค์กรถือเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยประคับประคองบุคลากรผ่านช่วงเวลาแห่งความไม่แน่นอน และเสริมสร้างความเข้าใจร่วมเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงที่กำลังเกิดขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีมักก่อให้เกิดแรงต้าน ความกังวล และความรู้สึกไม่มั่นคงในระดับบุคคลและองค์กร (Kotter, 1996) เนื้อหาการสื่อสารที่ดีจึงต้องตอบโจทยทั้งด้านข้อมูล ข้อเท็จจริง และมิติทางอารมณ์ของผู้รับสารประกอบด้วย (มยุรินทร์ มากคง และคณะ, 2563) 1) การจัดการเนื้อหาในการสื่อสารควรยึดหลักความชัดเจนและความสม่ำเสมอโดยเนื้อหาต้องสามารถอธิบายเหตุผล ความจำเป็น เป้าหมายและผลลัพธ์ของการเปลี่ยนแปลงอย่างตรงไปตรงมาพร้อมยกตัวอย่างรูปธรรมถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อบทบาทหน้าที่ของบุคลากรแต่ละกลุ่ม รวมถึงแนวทางในการสนับสนุนการปรับตัว เช่น การอบรม การแนะแนว หรือการให้ทรัพยากรที่จำเป็น (DiFonzo and Bordia, 1998) 2) เนื้อหาควรเปิดพื้นที่สำหรับการมีส่วนร่วมของบุคลากร ด้วยการออกแบบช่องทางที่เอื้อให้เกิดการสื่อสารแบบสองทาง เช่น การประชุมกลุ่มย่อย เวทีสะท้อนข้อเสนอแนะ หรือแบบสำรวจความคิดเห็น ซึ่งช่วยให้ผู้บริหารสามารถรับรู้รากของแรงต้าน อาทิ ความไม่คุ้นชินกับเทคโนโลยีหรือความกลัวการเปลี่ยนแปลง และสามารถตอบสนองได้อย่างเหมาะสมและตรงจุด 3) การจัดการเนื้อหาจะต้องคำนึงถึงการสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของ (Ownership) ต่อการเปลี่ยนแปลง โดยเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการออกแบบหรือทดลองใช้ระบบดิจิทัลใหม่ร่วมกับทีมงาน เทศบาลที่ประสบความสำเร็จมักมีการนำเสนอเรื่องราวจากผู้ปฏิบัติงานจริงเพื่อสร้างแรงบันดาลใจและยืนยันว่าเทคโนโลยีใหม่ไม่ได้มาแทนที่คน แต่เป็นเครื่องมือช่วยให้งานมีประสิทธิภาพมากขึ้น (Hornsby et al., 2002) และ 4) การจัดการเนื้อหาที่ส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรแบบใหม่ที่เน้นการเรียนรู้และยอมรับการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง เช่น การสื่อสารผ่านเรื่องเล่าความสำเร็จ การยกย่องพฤติกรรมที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ดิจิทัล หรือการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านทักษะเทคโนโลยีสารสนเทศและการวิเคราะห์ข้อมูล (กฤชาวรรณ โล่ห์วัชรินทร์, 2566)

การปรับเปลี่ยนรูปแบบองค์กรให้มีความเชื่อมโยงทั้งองค์กร

การเปลี่ยนผ่านสู่เทศบาลดิจิทัลประสบความสำเร็จการจัดการการสื่อสารภายในองค์กรจึงควรดำเนินไปอย่างเป็นระบบ มีทิศทางและมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน การปรับเปลี่ยนรูปแบบองค์กรให้มีความเชื่อมโยงทั้งองค์กร (connected enterprise) เป็นแนวคิดนี้ที่มีได้เน้นเพียงแค่การสร้างเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานหรือบุคลากรภายในองค์กรเท่านั้น แต่ยังเน้นการวางรากฐานทางเทคโนโลยีที่มีความพร้อมและยืดหยุ่น เพื่อรองรับการเชื่อมโยงข้อมูล การทำงานร่วมกันแบบไร้รอยต่อ และการให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพทั้งต่อประชาชน

และภายในองค์กร (KPMG International, 2021) ซึ่งจะทำให้การเชื่อมโยงทั้งเชิงข้อมูลและเชิงการดำเนินงานเป็นไปในทางเดียวกัน โดยเฉพาะในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เทศบาลจะไม่สามารถก้าวเข้าสู่การเป็นองค์กรดิจิทัลได้ หากยังไม่มีระบบข้อมูลที่บูรณาการ ระบบคลาวด์ที่ยืดหยุ่น หรือช่องทางบริการที่ทำงานร่วมกันได้บนแพลตฟอร์มเดียว ความเชื่อมโยงทั้งองค์กรจะต้องสามารถรองรับการทำงานหลายระบบพร้อมกัน รองรับการใช้ถึงข้อมูลแบบเรียลไทม์ และสามารถนำข้อมูลไปวิเคราะห์เพื่อใช้ตัดสินใจได้อย่างรวดเร็ว กล่าวคือ เทศบาลต้องสามารถเชื่อมโยงระบบทะเบียนราษฎร ระบบร้องเรียน ระบบบริการสาธารณะ และฐานข้อมูลด้านสุขภาพ หรือสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ไม่ต้องสับสนซ้ำซ้อนและสามารถให้บริการที่ตอบสนองประชาชนได้รวดเร็ว

ความเสมอภาคในการเข้าถึงเทคโนโลยี

การเข้าถึงเทคโนโลยีอย่างเท่าเทียมเป็นหัวใจสำคัญของการเปลี่ยนผ่านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่การเป็นองค์กรดิจิทัล โดยเฉพาะในบริบทของเทศบาลในประเทศไทยที่มีความหลากหลายทั้งในเชิงภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ และประชากรกลุ่มเปราะบาง แนวคิดเรื่อง ความเสมอภาคในการเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลไม่ได้หมายถึงการจัดบริการแบบเท่ากันทุกคน (equality) เท่านั้น แต่คือการออกแบบระบบดิจิทัลให้สามารถตอบสนองความต้องการที่แตกต่างกันของแต่ละกลุ่มเพื่อให้เข้าถึงได้จริง การเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นทั้ง “ภารกิจทางกฎหมาย” และ “พันธกิจความเสมอภาค” เพื่อให้ทุกคนรวมถึงผู้สูงอายุ ผู้พิการและผู้ไม่มีทักษะดิจิทัลสามารถใช้บริการของรัฐได้อย่างเท่าเทียม ทั้งนี้ การออกแบบระบบของเทศบาลจึงควรครอบคลุมตั้งแต่การใช้งานผ่านมือถือ การมีคำอธิบายเสียงไปจนถึงการออกแบบหน้าจอให้เหมาะสมกับผู้ที่มีสายตาเลือนราง (Mays, n.d.) ในบริบทของไทย เทศบาลหลายแห่งได้พัฒนาแพลตฟอร์มที่กระจายการเข้าถึงของประชาชนหลากหลายกลุ่ม เช่น การให้บริการจุดเดียวที่ประชาชนสามารถยื่นคำร้องได้ตลอดเวลาโดยไม่ต้องเดินทาง เช่น ชำระค่าขยะออนไลน์ หรือจ่ายค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ที่ช่วยลดขั้นตอนลดค่าใช้จ่ายและลดความเหลื่อมล้ำในการรับบริการ แนวทางนี้สะท้อนหลักการความเสมอภาคอย่างชัดเจน เพราะช่วยลดข้อจำกัดทั้งด้านเวลา พื้นที่และความสามารถในการเดินทางของผู้ใช้งานจากข้อมูลในแผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัล พ.ศ. 2566 - 2570 ยังชี้ชัดว่าการส่งเสริมความเสมอภาคในการเข้าถึงบริการดิจิทัลเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์หลักโดยกำหนดให้หน่วยงานของรัฐต้องจัดทำบริการในรูปแบบดิจิทัลที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ง่ายสะดวก รวดเร็วและปลอดภัยโดยไม่จำกัดด้านภูมิฐานะ ฐานะ หรือความสามารถ (สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล, 2566)

ในสหภาพยุโรปการบริหารท้องถิ่นของแต่ละประเทศได้นำเสนอรูปแบบการบริหารที่สนับสนุนระดับท้องถิ่นผ่านการออกแบบ Smart Cities และการเสริมสร้างโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลให้สามารถบริหารจัดการได้แม้ในพื้นที่ห่างไกล เช่น การใช้ระบบ 5G และการฝึกอบรมทักษะดิจิทัลให้กับเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น ได้สะท้อนความเข้าใจว่าความเท่าเทียมที่ต้องอาศัยการลงทุนที่แตกต่างในแต่ละบริบทเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่เท่าเทียมในที่สุด (European Commission, 2022) ดังนั้น แนวคิดเรื่องความเสมอภาคในการเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลจึงไม่ใช่เพียงการพัฒนาเทคโนโลยี แต่เป็นการออกแบบระบบบริการของเทศบาลที่ยึดความยุติธรรมทางเทคโนโลยีเป็นฐานเพื่อให้ทุกคนสามารถใช้บริการดิจิทัลของภาครัฐได้อย่างเท่าเทียมนำไปสู่การลดความเหลื่อมล้ำและเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในประชาธิปไตยท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

การสร้างการมีส่วนร่วมในการสื่อสาร

ในการเปลี่ยนผ่านเทศบาลสู่การเป็นองค์กรดิจิทัล การมีส่วนร่วมของบุคลากรและประชาชนมีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จของการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืน ไม่เพียงแต่ช่วยลดแรงต้านและสร้างความเข้าใจร่วม แต่ยังทำให้การขับเคลื่อนนโยบายดิจิทัลเป็นไปอย่างราบรื่น มีพลวัต และเกิดการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน ทั้งนี้ แนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมในการสื่อสารสามารถพิจารณาได้จาก 6 องค์ประกอบ (เทศบาลเมืองพิบูล

มังสาหาร, 2567) 1) การกำหนดและสื่อสารนโยบาย วิสัยทัศน์ และเป้าหมายอย่างชัดเจน ผู้บริหารระดับสูงของเทศบาลต้องทำหน้าที่เป็นผู้นำทางความคิด โดยกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายของการเปลี่ยนแปลงที่เข้าใจง่าย ชัดเจน และสามารถถ่ายทอดต่อเนื่องได้ เช่น กรณีเทศบาลเมืองแม่เหียะ นายกเทศมนตรีใช้การสื่อสารแบบซ้ำ ย้ำ และพูดด้วยภาษาที่เป็นมิตรในทุกโอกาส ทั้งช่องทางทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อให้บุคลากรเข้าใจเป้าหมายร่วมกันและเห็นผลลัพธ์ที่ประชาชนจะได้รับจากการเปลี่ยนแปลง 2) การสร้างเวทีสำหรับการสนทนาและการมีส่วนร่วมอย่างสม่ำเสมอ เทศบาลควรจัดเวทีที่เปิดโอกาสให้บุคลากรและประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนข้อเสนอแนะได้ เช่น เทศบาลเมืองพิบูลมังสาหารและแม่เหียะมีการจัดประชุมกลุ่มย่อย เวทีชุมชน และกิจกรรมรับฟังความเห็นในพื้นที่เป็นประจำ ทำให้เกิดความไว้วางใจและการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการกำหนดทิศทางองค์กร 3) การใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีและเครื่องมือสื่อสารร่วมสมัย การใช้เทคโนโลยีช่วยขยายพื้นที่การสื่อสารให้กว้างและเข้าถึงได้ง่ายขึ้น เช่น เทศบาลหลายแห่งใช้ LINE Official Facebook Page และแอปพลิเคชันเทศบาลในการแจ้งข่าวสารและรับข้อร้องเรียน โดยมีการฝึกอบรมให้เจ้าหน้าที่ใช้งานระบบอย่างเข้าใจ เช่น เทศบาลเมืองตาลีให้เจ้าหน้าที่ที่มีส่วนร่วมในการออกแบบระบบร่วมกับผู้พัฒนาโปรแกรม ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและความเข้าใจที่ลึกซึ้ง 4) การสร้างและสนับสนุนผู้นำการเปลี่ยนแปลงภายในองค์กร เทศบาลควรระบุและส่งเสริมเจ้าหน้าที่ที่มีศักยภาพในการเป็นผู้นำด้านนวัตกรรมดิจิทัล โดยการแบ่งกลุ่มบุคลากรตามระดับความเข้าใจ และสนับสนุนกลุ่มที่พร้อมเป็น "ตัวแทนการเปลี่ยนแปลง" เช่น เทศบาลเมืองแม่เหียะส่งเสริมให้พนักงานกลุ่มนี้ถ่ายทอดความรู้ให้เพื่อนร่วมงาน พร้อมทั้งจัดกิจกรรมดูงานเพื่อสร้างแรงบันดาลใจและพัฒนาเครือข่ายภายใน 5) การสร้างกลไกการให้และรับข้อเสนอแนะที่มีประสิทธิภาพ เทศบาลที่มีการสื่อสารแบบเปิดกว้าง มักออกแบบช่องทางรับฟังข้อเสนอแนะอย่างหลากหลาย ทั้งแบบเป็นทางการ เช่น แบบสำรวจ หรือเวทีแสดงความคิดเห็น และแบบไม่เป็นทางการ เช่น การสนทนาระหว่างกองงาน กรณีเทศบาลเมืองพิบูลมังสาหารสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการสื่อสารแนวนอนที่ช่วยลดระยะห่างทางอำนาจ และส่งเสริมความเข้าใจระหว่างผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ (เทศบาลเมืองพิบูลมังสาหาร, 2567) และ 6) การประชาสัมพันธ์ความก้าวหน้าเพื่อเสริมพลังบวกและความภาคภูมิใจร่วมเทศบาลที่ประสบความสำเร็จในการเปลี่ยนแปลงมักใช้กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์ความก้าวหน้าเพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง เช่น เทศบาลเมืองแม่เหียะใช้การส่งผลงานเข้าประกวด และเมื่อได้รับรางวัลแล้วจะใช้เป็นจุดแข็งในการสร้างความเชื่อมั่นและภาคภูมิใจในระดับชุมชน โดยอาศัยเครือข่ายภายนอกช่วยเผยแพร่ผลงานสู่สาธารณะ (เทศบาลเมืองแม่เหียะ, 2567)

ปัญหาและอุปสรรคของการเปลี่ยนผ่านสู่การเป็นเทศบาลดิจิทัล

แม้ว่าเทศบาลหลายแห่งจะริเริ่มแนวทางในการปรับตัวสู่การเป็นองค์กรดิจิทัล แต่การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวยังคงเผชิญกับอุปสรรคสำคัญหลายประการ ซึ่งส่วนใหญ่สะท้อนถึงความไม่พร้อมในเชิงวัฒนธรรมองค์กร ทักษะคนของบุคลากร โครงสร้างพื้นฐานและระบบการสื่อสารภายในองค์กรโดยเฉพาะปัญหาเรื่องการต่อต้านการเปลี่ยนแปลงซึ่งพบได้ในเจ้าหน้าที่บางกลุ่มที่มีความกังวลว่าจะไม่สามารถใช้งานเทคโนโลยีได้ หรือมองว่าเทคโนโลยีเป็นภาระมากกว่าจะเป็นโอกาสในการพัฒนาองค์กร นอกจากนี้ ยังพบความเหลื่อมล้ำทางทักษะดิจิทัลภายในหน่วยงาน ซึ่งส่งผลให้เกิดการแบ่งแยกระหว่างกลุ่มที่สามารถใช้งานเทคโนโลยีได้คล่องแคล่วกับกลุ่มที่ไม่สามารถปรับตัวได้ทัน (เทศบาลเมืองแม่เหียะ, 2567) ข้อจำกัดด้านงบประมาณ บุคลากร และโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัลก็เป็นอีกหนึ่งอุปสรรคที่เทศบาลขนาดเล็กหลายแห่งเผชิญอยู่ เช่น เทศบาลเมืองพิบูลมังสาหารมีข้อจำกัดในการจัดซื้อเทคโนโลยีใหม่และการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ เนื่องจากไม่มีเจ้าหน้าที่สายไอทีประจำภายในองค์กร ทำให้ต้องพึ่งพาหน่วยงานภายนอกตลอดเวลา (เทศบาลเมืองพิบูลมังสาหาร, 2566) ขณะเดียวกัน

วัฒนธรรมองค์กรที่ยังคงยึดติดกับลำดับชั้นหรือการทำงานแบบแยกส่วนระหว่างกองต่าง ๆ เป็นอุปสรรคต่อการทำงานร่วมกันแบบบูรณาการ ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งในยุคดิจิทัลที่ข้อมูลต้องเชื่อมโยงและไหลเวียนอย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล, 2566) อีกหนึ่งประเด็นที่ท้าทายคือความกังวลด้านความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูลโดยเฉพาะการใช้ระบบคลาวด์ การสื่อสารผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ และการจัดเก็บข้อมูลประชาชนที่เกี่ยวข้องกับสิทธิส่วนบุคคล เทศบาลจำเป็นต้องมีแนวปฏิบัติที่ชัดเจน และที่สำคัญคือการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจให้บุคลากรตระหนักถึงความเสี่ยงและมาตรการควบคุมที่สามารถปฏิบัติได้จริงการเปลี่ยนผ่านสู่เทศบาลดิจิทัลจำเป็นต้องพิจารณามิติด้านมนุษย์เป็นศูนย์กลางควบคู่กับการออกแบบระบบสนับสนุนและแนวทางการสื่อสารที่ชัดเจน เพื่อลดความขัดแย้งและการต่อต้านและเสริมสร้างความมั่นใจให้แก่บุคลากรในระยะยาว (สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล, 2566)

บทสรุป

การเปลี่ยนผ่านของเทศบาลสู่การเป็นองค์กรดิจิทัลเป็นภารกิจที่ท้าทาย แต่มีความจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อยกระดับการให้บริการประชาชนและเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานในโลกยุคใหม่ ความสำเร็จของกระบวนการนี้ไม่ได้ขึ้นอยู่กับเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียวแต่ต้องอาศัย "การจัดการการสื่อสารภายในองค์กร" ที่มี การจัดการเนื้อหาสารโดยวางแผนและกำกับดูแลเนื้อหาที่สื่อสารออกไปให้มีความชัดเจน การขับเคลื่อนเทศบาลดิจิทัลที่มุ่งเน้นการสื่อสารที่คำนึงถึงมนุษย์เป็นศูนย์กลาง โดยผสมผสานแผนการสื่อสารกับการจัดการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมทักษะดิจิทัลและการสื่อสารอย่างต่อเนื่อง ผู้นำต้องเป็นต้นแบบ สื่อสารอย่างโปร่งใส และสร้างแรงบันดาลใจให้บุคลากรเห็นภาพอนาคตร่วมกัน ให้สอดคล้องกับเป้าหมายการเปลี่ยนแปลง และตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่มอย่างเหมาะสม ทั้งในเชิงข้อมูล นโยบาย และเรื่องเล่าเชิงสร้างแรงบันดาลใจ เพื่อเสริมความเข้าใจและการมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางและการปรับเปลี่ยนรูปแบบองค์กรให้มีความเชื่อมโยงทั้งระบบโดยต้องสร้างเครือข่ายการสื่อสารที่เปิดกว้าง เชื่อมโยงหน่วยงานทุกระดับให้สามารถส่งต่อข้อมูล แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และตัดสินใจร่วมกันอย่างคล่องตัวเพื่อรองรับการทำงานในรูปแบบดิจิทัลที่ไร้รอยต่อและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว ที่เน้นความชัดเจนของวิสัยทัศน์ การเปิดรับฟัง และการมีส่วนร่วม การใช้เครื่องมือที่เหมาะสม การสนับสนุนผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการให้ความสำคัญกับมิติของความเป็นมนุษย์จะช่วยลดแรงเสียดทาน สร้างความเข้าใจ สร้างการยอมรับ และหล่อหลอมวัฒนธรรมองค์กรที่พร้อมเรียนรู้และปรับตัว การสื่อสารจึงไม่ใช่แค่เครื่องมือในการแจ้งข่าวสารแต่เป็นพลังสำคัญในการสร้างความร่วมมือร่วมใจนำพาองค์กรก้าวข้ามผ่านปัญหาต่าง ๆ และบรรลุเป้าหมายการเป็นองค์กรดิจิทัลที่เข้มแข็งและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

การเสริมสร้างการจัดการการสื่อสารภายในองค์กรเพื่อรองรับการเปลี่ยนผ่านสู่เทศบาลดิจิทัลควรเริ่มจากการเน้นการสื่อสารที่ยึดมนุษย์เป็นศูนย์กลางให้ความสำคัญกับความรู้สึก ความต้องการและข้อกังวลของบุคลากรผ่านการใช้ความเข้าใจในการสื่อสาร รับฟังอย่างตั้งใจและปรับวิธีการสื่อสารให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกัน ทั้งนี้เพื่อแสดงให้เห็นว่าการนำเทคโนโลยีมาใช้คือการเสริมประสิทธิภาพการทำงานไม่ใช่การแทนที่คน นอกจากนี้ควรบูรณาการแผนการสื่อสารเข้ากับแผนการจัดการการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นระบบตั้งแต่ขั้นการวางแผนจนถึงการประเมินผล เพื่อให้การสื่อสารเป็นเครื่องมือขับเคลื่อนนโยบายได้จริง องค์กรยังควรลงทุนในการพัฒนาทักษะดิจิทัลควบคู่ไปกับทักษะการสื่อสาร โดยจัดฝึกอบรมที่เหมาะสมและต่อเนื่องให้แก่บุคลากรทุกระดับโดยเฉพาะผู้นำองค์กร ซึ่งต้องทำหน้าที่เป็นต้นแบบที่แสดงความมุ่งมั่น ใช้เทคโนโลยีด้วยตนเองและสื่อสารอย่างสม่ำเสมออย่างโปร่งใส เพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่พนักงานและการใช้

เรื่องเล่าที่ถ่ายทอดเรื่องราวความสำเร็จหรือประโยชน์ที่จับต้องได้จริงจากการเปลี่ยนแปลงจะช่วยเสริมสร้างแรงบันดาลใจ ทำให้บุคลากรมองเห็นภาพอนาคตร่วมกันอย่างชัดเจน

บรรณานุกรม

- กฤษวรรธน์ โล่ห์วัชรินทร์. (2566). *การจัดการปกครองท้องถิ่นดิจิทัล*. วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- เทศบาลตำบลพินุลมั่งสาหาร. (2567). *แผนปฏิบัติการขับเคลื่อนเทศบาลดิจิทัล พ.ศ. 2567 - 2570*. เทศบาลตำบลพินุลมั่งสาหาร.
- เทศบาลเมืองแม่เหิยะ. (2567). *รายงานการขับเคลื่อนเทศบาลสู่การเป็นองค์กรดิจิทัล พ.ศ. 2567*. เทศบาลเมืองแม่เหิยะ.
- มยุรินทร์ มากคง, สุภาภรณ์ ศรีดี และวิทยากร ท่อแก้ว. (2563). การสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ. *วารสารการสื่อสารและการจัดการนวัตกรรม*, 9(2), 1-12.
- สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล. (2566). *แผนพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของประเทศไทย พ.ศ. 2566 - 2570*. สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล.
- DiFonzo, N., & Bordia, P. (1998). Rumors during organizational change: Motivational analysis. *International Journal of Organizational Analysis*, 6(3), 275-287.
- European Commission. (2022). *Digital transformation for regional and local public administrations*. https://reform-support.ec.europa.eu/digital-transformation-regional-and-local-public-administrations_en
- Hornsby, J. S., Kuratko, D. F., & Zahra, S. A. (2002). Middle managers' perception of the internal environment for corporate entrepreneurship: Assessing a measurement scale. *Journal of Business Venturing*, 17(3), 253-273.
- Kitchen, P. J., & Daly, F. (2002). Internal communication during change management. *Corporate Communications: An International Journal*, 7(1), 46-53.
- Kotter, J. P. (1996). *Leading change*. Harvard Business School Press.
- KPMG International. (2021). *The future of local government: Embracing connectivity and customer centricity*. <https://home.kpmg/xx/en/home/insights/2021/07/the-future-of-local-government-embracing-connectivity-and-customer-centricity.html>
- Mays, C. (n.d.). *Digital accessibility and its impact on local governments*. Userway. <https://userway.org/blog/local-government-accessibility/>

บทความวิจัย

การพัฒนาผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติด้วยองค์ความรู้และนวัตกรรม เพื่อสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของผ้าจังหวัดกำแพงเพชร

Development of Naturally Dyed Leaf Pattern Fabric through Knowledge and Innovation to Establish the Identity of Textiles in Kamphaeng Phet Province

ธฤชวรรณ ธรรมสอน¹

Thitsawan Thammasorn¹

วันที่ได้รับต้นฉบับบทความ : 24 ตุลาคม 2568

วันที่แก้ไขปรับปรุงบทความ : 17 พฤศจิกายน 2568

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ : 8 ธันวาคม 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติด้วยองค์ความรู้และนวัตกรรมเพื่อสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของผ้าจังหวัดกำแพงเพชร มีวัตถุประสงค์ดังนี้ คือ 1. เพื่อพัฒนากระบวนการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติเพื่อสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของผ้าจังหวัดกำแพงเพชร 2. เพื่อพัฒนานวัตกรรมถังอบไอน้ำสำหรับการผลิตผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ 3. เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้กระบวนการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติเพื่อสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของผ้าจังหวัดกำแพงเพชร และ 4. เพื่อพัฒนาและออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติให้มีความหลากหลายและสวยงาม เป็นการวิจัยแบบผสมระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ กลุ่มทอผ้าพื้นเมืองย้อมสีธรรมชาติ บ้านชัยมงคล ตำบลคลองน้ำไหล อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสำรวจและแบบสัมภาษณ์ ซึ่งจะนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า ผลจากการพัฒนากระบวนการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติเพื่อสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของผ้าจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนากระบวนการทำผ้าพิมพ์ลายผ้าด้วยใบไม้สีธรรมชาติ แบบวิธี Basic และแบบวิธีการหมักผ้า (Blanket) และการพัฒนาสารช่วยติด มอร์แดนต์ (Mordant) เพื่อให้การถ่ายโอนสีและลดการฟุ้งของใบไม้ลงเส้นผ้ามีความคมชัดและสีสวยงามมากขึ้น และการพัฒนาน้ำย้อมผ้าจากผงสีลาแลงเพื่อให้เกิดความเป็นอัตลักษณ์ของผ้าจังหวัดกำแพงเพชร และได้จัดทำเป็นสรุปองค์ความรู้กระบวนการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติเพื่อสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของผ้าจังหวัดกำแพงเพชร เพื่อนำไปถ่ายทอดให้กับชุมชนเป้าหมายต่อไป

และผลจากการพัฒนานวัตกรรมถังอบไอน้ำในการผลิตผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ พบว่า ผู้วิจัยได้ดำเนินการออกแบบถังอบไอน้ำในการผลิตผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติให้ได้รูปแบบที่สวยงามและเหมาะสมกับการผลิตผ้าพิมพ์ลายใบไม้ สามารถควบคุมอุณหภูมิที่เหมาะสมต่อการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้ เพื่อส่งผลให้เกิด

¹ เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป ชำนาญการ สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

Email: bon-coffee@hotmail.com

ลวดลายที่คมชัดและสีที่สวยงามและถึงอุปโภคบริโภคที่พัฒนาขึ้นมาสามารถอบผ้าได้ครั้งละ 15 - 20 ผืน ทำให้ลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มจำนวนการผลิตผ้าได้มากขึ้น

และผลจากการถ่ายทอดองค์ความรู้กระบวนการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติเพื่อสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของผ้าจังหวัดกำแพงเพชร สุ่มชนเป้าหมาย พบว่า ผู้วิจัยได้ดำเนินการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับสมาชิกกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองย้อมสีธรรมชาติบ้านชัยมงคล ตำบลคลองน้ำไหล อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 15 คน โดยผลการประเมินความรู้ความเข้าใจและความพึงพอใจ พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมมีระดับความรู้ความเข้าใจในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.75) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ท่านมีความรู้ความเข้าใจในการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์การทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ (ค่าเฉลี่ย = 4.82) รองลงมา คือ ท่านมีความรู้ความเข้าใจในวิธีการทำสารช่วยติดมอร์แดนท์ (Mordant) (ค่าเฉลี่ย = 4.80) และท่านมีความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนและวิธีการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ แบบวิธี Basic ค่าเฉลี่ย = 4.78) และท่านมีความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนและวิธีการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ แบบวิธีการห่มผ้า (Blanket) (ค่าเฉลี่ย = 4.76) และท่านมีความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนและวิธีการทำความสะอาดผ้าและกรรพิกสี (ค่าเฉลี่ย = 4.75) และผู้เข้ารับการอบรมมีระดับความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.80) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ วิทยาการที่ให้ความรู้ (ค่าเฉลี่ย = 4.94) รองลงมา คือ ความเหมาะสมของสถานที่อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.90) และรูปแบบและขั้นตอนของการจัดการอบรม อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.85)

และผลจากการพัฒนาและออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติให้มีความหลากหลายและสวยงาม พบว่า ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาและออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ ได้แก่ กระเป๋าผ้า สมุดโน้ต โคมไฟ ตุ๊กตาหมี ปลอกหมอน ชุดเดรส และเสื้อสำหรับสุภาพบุรุษและสุภาพสตรี ผ้าคลุมไหล่ และนำผลิตภัณฑ์ผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติไปจำหน่ายที่พิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก และได้ดำเนินการขึ้นทะเบียนเป็นผลิตภัณฑ์ OTOP ของจังหวัดกำแพงเพชร เรียบร้อยแล้ว

คำสำคัญ: การพัฒนา, ผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ, อัตลักษณ์ผ้าจังหวัดกำแพงเพชร

Abstract

This research article aims to develop the process of making naturally dyed leaf pattern fabric to establish the identity of textiles in Kamphaeng Phet province, to Innovate a steam dyeing machine for the production of naturally dyed leaf pattern fabric, to transfer knowledge of the process of creating naturally dyed leaf pattern fabric to establish the identity of textiles in Kamphaeng Phet province, and to develop and design a diverse and aesthetically pleasing product line of naturally dyed leaf-patterned fabric. The research methodology is a mixed-methods approach, incorporating qualitative and action research. The study population comprises 15 people from the traditional fabric weaving group specializing in natural dyeing, located in Chai Mongkol Village, Khlong Nam Lai Subdistrict, Khlong Lan District, Kamphaeng Phet Province. Data collection tools include surveys and interviews, and The collected data has been analyzed through content analysis.

The research findings reveal that the process of making naturally dyed leaf pattern fabric to establish the identity of textiles in Kamphaeng Phet province has yielded significant outcomes. The researchers successfully developed the process of making leaf-patterns fabric using natural dyes, employing both the Basic method and the Blanket method. Additionally, they enhanced the process by developing mordant agents to improve color transfer and the clarity of leaf patterns onto the fabric. Furthermore, the development of fabric dyeing using laterite powder aimed to create a distinctive identity for textiles in Kamphaeng Phet province. The research culminated in a comprehensive knowledge summary of the leaf-patterned fabric-making process intended for dissemination to the target community.

The innovation in a steam dyeing machine for producing naturally dyed leaf patterned fabric demonstrated notable results. The researchers designed a steam dyeing machine that produces aesthetically pleasing patterns and is suitable for efficient fabric printing. The controlled temperature during the fabric dyeing ensures sharp and beautiful color transfer and patterns. The developed steam dyeing machine allows for the simultaneous steaming of 15 - 20 fabric pieces, contributing to cost reduction and increased fabric production.

The knowledge transfer of the leaf-patterned fabric-making process to the target community revealed positive results. The researchers successfully conveyed the knowledge to 15 people from the traditional fabric weaving group specializing in natural dyeing, located in Chai Mongkol Village, Khlong Nam Lai Subdistrict, Khlong Lan District, Kamphaeng Phet Province. The training participants' evaluation of knowledge, understanding, and satisfaction indicated the highest overall level (mean=4.75). Examining individual aspects, all criteria scored at the highest level. Specifically, participants demonstrated a high level of knowledge and understanding in preparing materials and equipment for leaf-patterned fabric making with natural dyes (mean = 4.82). They also exhibited an understanding of the application of mordant agents (mean = 4.80), knowledge of the steps and basic method of leaf-patterned fabric making (mean = 4.78), knowledge of the steps and blanket methods of leaf-patterned fabric making (mean = 4.76), and knowledge of the steps and methods for cleaning and color fixing of fabrics (mean = 4.75). Overall, the training participants expressed the highest level of satisfaction (mean = 4.80). Evaluating specific aspects, all criteria were rated at the highest level, with the highest mean in the knowledge transfer from instructors (mean = 4.94), followed by the suitability of the venue (mean = 4.90), and the format and process of training management, both scoring at the highest level (mean = 4.85).

Furthermore, as a result of developing and designing a diverse and aesthetically pleasing product line of naturally dyed leaf-patterned fabric, the researchers have successfully undertaken the development and design of various products. These products include fabric bags, notebooks, lamps, teddy bears, pillowcases, dresses, clothing for both men and women and shoulder shawls. The leaf-patterned fabric products have been introduced and distributed at the textile museum of Naresuan University, located in Phitsanulok Province. Additionally, the products

have been officially registered as One Tambon One Product (OTOP) items for Kamphaeng Phet Province.

Keywords: Development, Naturally Dyed Leaf Pattern Fabric, The Identity of Textiles in Kamphaeng Phet Province

บทนำ

ผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ (Eco printing) ตั้งเดิมเป็นองค์ความรู้ตะวันตก เริ่มพัฒนาจากประเทศออสเตรเลียเป็นผลิตภัณฑ์รักษ์สิ่งแวดล้อม รักโลก ไม่ใช้สารเคมี เมื่อนำใบไม้หลากชนิดวางลงบนตัวเนื้อผ้าผ่านกระบวนการทางธรรมชาติ ก็จะได้ผลิตภัณฑ์ผ้าหลากชนิดไม่ซ้ำกัน เสมือนเป็นหนึ่งเดียวของผลิตภัณฑ์ ในกระบวนการผลิตในแต่ละครั้ง เนื่องจากธรรมชาติมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาตามฤดูกาลและสภาวะแวดล้อม ส่งผลให้สีสันทึบในใบไม้แต่ละใบทรงคุณค่าและสวยงามตามธรรมชาติ ผลิตภัณฑ์ผ้าพิมพ์สีธรรมชาติ เชื่อมโยงกับวิถีธรรมชาติ ง่ายต่อการบำรุงรักษา ประหยัดพลังงานและต้นทุนในการดูแล ผลิตภัณฑ์ผ้าสีธรรมชาติ จึงเป็นสัญลักษณ์ของการรักษาความสมดุลของธรรมชาติและยังสร้างศิลปะแพชั่นที่ให้อรรถกถาและราคา ผลผลิตของผ้าพิมพ์สีธรรมชาติไม่ใช้สารเคมี ใช้สารจากธรรมชาติที่ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น ขี้เถ้า เกลือ สารส้ม ใบไม้ เปลือกไม้ รากไม้ สีใบไม้ดอกไม้บนผืนผ้าสวยงามตามธรรมชาติ และมีเอกลักษณ์ ผ้าพิมพ์สีธรรมชาติ เป็นงานศิลปะที่สวยงามทำจากสีของใบไม้และดอกไม้ที่ออกแบบลายต่าง ๆ บนผืนผ้าธรรมชาติ สามารถทำเพื่อใช้ส่วนตัว เป็นอาชีพหลักของคนรุ่นใหม่ หรืออาชีพเสริมหลังเกษียณอายุได้เป็นอย่างดี รูปทรงของใบไม้ ดอกไม้ถ่ายทอดความเป็นลวดลายและให้สีสันทึบสวยงาม กระบวนการผลิตผ้าพิมพ์สีธรรมชาติ ใช้องค์ความรู้ทั้งศาสตร์และศิลปะ ผู้สนใจในการทำผ้าสีจากธรรมชาติต้องสนใจศึกษาองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์เบื้องต้น จะทำให้เข้าใจเกี่ยวกับสารที่เป็นสีในการจับสีหรือที่เรียกกันว่า โมดิฟิเออร์ (Modern) และสารช่วยเปลี่ยนสีหรือ โมดิไฟเออร์ (Modofier) เพื่อช่วยในการทำให้สีใบไม้ติดทนนาน ตลอดจนความเป็นกรดและด่างที่มีผลต่อสีธรรมชาติที่พิมพ์ลงบนผืนผ้า ผ้าแต่ละชนิดจะรองรับสีจากธรรมชาติที่แตกต่างกัน แม้ว่าสีนั้นจะมาจากใบไม้ชนิดพันธุ์เดียวกันก็ตาม (กัลยาดา ชุ่มอินทจักร, 2564; ทิพาพร พิมพ์สุทธิ, 2563)

กลุ่มทอผ้าพื้นเมืองย้อมสีธรรมชาติ บ้านชัยมงคล ตำบลคลองน้ำไหล อำเภอลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร ผู้นำกลุ่ม นางแสงจันทร์ แปงปางใส เป็นคนแรกที่คิดค้นการย้อมสีผ้าจากสีธรรมชาติของจังหวัดกำแพงเพชร ผลงานผลิตภัณฑ์ที่ผ่านมา ได้แก่ ผ้าสีลูกกลิ้งจากดินภูเขา ใบเสมอ ใบมะม่วง แก่นขนุน เปลือกประดู่ สะเดา เปลือกข่าซ่า หินลูกกลิ้งแม่สอด ครามสีน้ำเงิน ลูกเหม้นกบก และผ้าทอใยกล้วย ซึ่งผลิตภัณฑ์ที่ได้รับความนิยมจากการขายต่อวัน ได้แก่ ผ้าย้อมสีธรรมชาติ (ผ้าทอ) มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยผ้าหนึ่งผืนย้อมสีสามรอบ และในอนาคตจะมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ไปในรูปแบบของการทอผ้าจากใยกล้วยน้ำว้า โดยจะทดลองใช้กล้วยชนิดอื่นเพื่อความเหมาะสมสำหรับการนำไปทอและย้อมสีเขียว โดยผลิตภัณฑ์ของกลุ่มผ้าพื้นเมืองย้อมสีธรรมชาติ ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชน OTOP และในปัจจุบันลูกสาว คือ นางสาวอุทุมพร แปงปางใส มีความสนใจในผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ ได้มีศึกษาและทดลองปฏิบัติตามกระบวนการ

ผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ

สีธรรมชาติด้วยตนเอง แต่ยังไม่สามารถผลิตผ้าออกมาได้เนื่องจากสีของใบไม้ที่ได้อาจไม่สวยงาม จึงมีความต้องการจะพัฒนาองค์ความรู้ผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ เพื่อนำไปถ่ายทอดให้กับกลุ่มสมาชิก และเพื่อนำไปพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนของอำเภอลองลาน ซึ่งจากพื้นฐานเดิมของกลุ่มผ้าพื้นเมืองย้อมสีธรรมชาติ มีความรู้ความชำนาญในการย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติ สามารถนำความรู้มาบูรณาการในการผลิตผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ ได้เป็นอย่างดี รวมไปถึงถึงลักษณะของภูมิศาสตร์ของอำเภอลองลาน มีพืชพันธุ์ใบไม้ที่อุดมสมบูรณ์

เหมาะกับการทำผ้าพิมพ์ใบไม้สีธรรมชาติ เช่น ต้นสัก ต้นยูคาลิปตัส ต้นคูณ ต้นเพกา ฯลฯ จึงทำให้เกิดเป็นโครงการพัฒนาผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติด้วยองค์ความรู้และนวัตกรรมเพื่อสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของผ้าจังหวัดกำแพงเพชร (อุทุมพร แปะปางใส, การสัมภาษณ์, 5 มิถุนายน 2566)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้จัดทำโครงการพัฒนาผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติด้วยองค์ความรู้และนวัตกรรมเพื่อสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของผ้าจังหวัดกำแพงเพชร โดยมีกระบวนการพัฒนา ประกอบด้วย **การพัฒนาผลงาน** คือ การพัฒนาองค์ความรู้กระบวนการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติและการย้อมผ้าด้วยผงสีลาเพื่อให้ได้สีลาแลงบนผืนผ้าพิมพ์ลายใบไม้เพื่อสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของผ้าจังหวัดกำแพงเพชร และการออกแบบและสร้างนวัตกรรมถักออบไฉนในการผลิตผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ เพื่อให้ได้สีที่คงทนสวยงามและลดต้นทุนของการผลิต และการถ่ายทอดองค์ความรู้กระบวนการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติและการย้อมผ้าด้วยผงสีลาแลงสู่ชุมชนเป้าหมาย และ**การพัฒนาปลายน้ำ** คือ การส่งเสริมการแปรรูปผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติและส่งเสริมการจำหน่ายเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนต่อไป ซึ่งผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นจากการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มได้รับองค์ความรู้กระบวนการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติและการย้อมผ้าด้วยผงสีลาแลงเพื่อสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของผ้าจังหวัดกำแพงเพชร และมีการออกแบบและสร้างนวัตกรรมถักออบไฉนในการผลิตผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ เพื่อให้ได้สีที่คงทนสวยงามและลดต้นทุนของการผลิต และส่งเสริมการแปรรูปผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติเพื่อจำหน่ายเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนากระบวนการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติเพื่อสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของผ้าจังหวัดกำแพงเพชร
2. เพื่อพัฒนานวัตกรรมถักออบไฉนสำหรับการผลิตผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ
3. เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้กระบวนการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติเพื่อสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของผ้าจังหวัดกำแพงเพชร
4. เพื่อพัฒนาและออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติให้มีความหลากหลายและสวยงาม

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นศึกษา การพัฒนาผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติด้วยองค์ความรู้และนวัตกรรมเพื่อสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของผ้าจังหวัดกำแพงเพชร ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎี แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งการศึกษาออกเป็นประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ
2. แนวคิดเกี่ยวกับองค์ความรู้และนวัตกรรม
3. แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นอัตลักษณ์
4. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์
5. งานวิจัยและบทความที่เกี่ยวข้อง

กรอบการวิจัย

ตัวแปรต้น

1. เพื่อพัฒนากระบวนการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติเพื่อสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของผ้าจังหวัดกำแพงเพชร

2. เพื่อพัฒนานวัตกรรมถักอเนกประสงค์สำหรับการผลิตผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ

3. เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้กระบวนการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติและสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของผ้าจังหวัดกำแพงเพชร

4. เพื่อพัฒนาและออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติให้มีความหลากหลายและสวยงาม

ตัวแปรตาม

1. องค์ความรู้กระบวนการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติและการย้อมผ้าด้วยผงสีลาแลงผ่านกระบวนการผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ เพื่อให้ได้สีลาแลงบนผืนผ้าพิมพ์ลายใบไม้เพื่อสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของผ้าจังหวัดกำแพงเพชร

2. นวัตกรรมถักอเนกประสงค์ในการผลิตผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ เพื่อให้ได้สีที่คงทนสวยงามและลดต้นทุนของการผลิต

3. ชุมชนเป้าหมายได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้กระบวนการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติเพื่อสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของผ้าจังหวัดกำแพงเพชร

4. ผลิตภัณฑ์ผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติได้รับการพัฒนาและออกแบบผลิตภัณฑ์ที่มีความหลากหลายและสวยงามเพื่อจำหน่ายเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติด้วยองค์ความรู้และนวัตกรรมเพื่อสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของผ้าจังหวัดกำแพงเพชร ผู้วิจัยได้แบ่งวิธีการดำเนินการวิจัยออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 พัฒนาระบบการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติเพื่อสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของผ้าจังหวัดกำแพงเพชร

แหล่งข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาระบบการทำผ้าพิมพ์ลายผ้าด้วยใบไม้สีธรรมชาติ แบบวิธี Basic และแบบวิธีการห่มผ้า (Blanket) และการพัฒนาสารช่วยติด มอร์ดนต์ (Mordant) เพื่อให้การถ่ายโอนสีและลดตายของใบไม้ลงผืนผ้ามีความคมชัดและสีสวยงาม และการพัฒนาน้ำย้อมผ้าจากผงสีลาแลงเพื่อสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของผ้าจังหวัดกำแพงเพชร

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนานวัตกรรมถักอเนกประสงค์ในการผลิตผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ เพื่อให้ได้สีที่คงทนสวยงามและลดต้นทุนของการผลิต

แหล่งข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการออกแบบถักอเนกประสงค์ในการผลิตผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ ให้ได้รูปแบบที่สวยงามและเหมาะสมกับการผลิตผ้าพิมพ์ลายใบไม้ และการควบคุมอุณหภูมิที่เหมาะสมเพื่อส่งผลให้เกิดลวดลายที่คมชัดและสีที่สวยงามของผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ และสามารถอบผ้าได้ครั้งละหลายๆผืน เพื่อลดต้นทุน ระยะเวลา และเพิ่มจำนวนการผลิตให้เพียงพอต่อการจำหน่าย

ขั้นตอนที่ 3 การถ่ายทอดองค์ความรู้กระบวนการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติเพื่อสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของผ้าจังหวัดกำแพงเพชร สู่ชุมชนเป้าหมาย

แหล่งข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการถ่ายทอดองค์ความรู้กระบวนการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติและการย้อมผ้าด้วยผงสีลาแลงเพื่อให้ได้สีลาแลงบนผืนผ้าพิมพ์ลายใบไม้เพื่อสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของผ้าจังหวัดกำแพงเพชร

สู่ชุมชนเป้าหมาย ได้แก่ กลุ่มทอผ้าพื้นเมืองย้อมสีธรรมชาติ บ้านชัยมงคล ตำบลคลองน้ำไหล อำเภอลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 15 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลขั้นตอนนี้ คือ แบบสอบถามเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลความรู้ความเข้าใจและความพึงพอใจจากการเข้าร่วมอบรมถ่ายทอดองค์ความรู้กระบวนการทำผ้าพิมพ์ลายไปไม้สีธรรมชาติและการย้อมผ้าด้วยผงสีลาแลงผ่านกระบวนการทำผ้าพิมพ์ลายไปไม้สีธรรมชาติ เพื่อให้ได้สีลาแลงบนผืนผ้าพิมพ์ลายไปไม้เพื่อสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของผ้าจังหวัดกำแพงเพชร

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยการนำแบบสอบถามไปให้กลุ่มตัวอย่างทำการตอบแบบสอบถาม และนำมาข้อมูลที่ได้มาตรวจทานดูความถูกต้อง ความสอดคล้องของคำถาม คำตอบ และความสมบูรณ์ และบันทึกข้อมูลลงเครื่องคอมพิวเตอร์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม นำมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ทุกชุดและนำมาลงรหัสประมวลผลข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป หาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนาและออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าพิมพ์ลายไปไม้สีธรรมชาติให้มีความหลากหลายและสวยงาม

ผู้วิจัยได้ดำเนินการส่งเสริมการแปรรูปผ้าพิมพ์ลายไปไม้สีธรรมชาติ โดยการนำผ้าไปออกแบบเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความหลากหลาย จากการพัฒนาผ้าพิมพ์ลายไปไม้สีธรรมชาติให้เกิดความโดดเด่นของลายผ้าที่คมชัด สีสวยงาม ผสมกับความโดดเด่นในเรื่องของสีลาแลงที่สร้างความแตกต่างจากผ้าพิมพ์ลายไปไม้ของจังหวัดอื่นๆ และนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย ผ่านการออกแบบจากช่างที่มีฝีมือ เช่น เสื้อสุภาพสตรีและสุภาพบุรุษ กระเป๋าผ้า ผ้าคลุมไหล่ โคมไฟ สมุดโน้ต ผ้าบุโต๊ะ ชุดผ้าเช็ดหน้าโต๊ะอาหาร หมวก ตุ๊กตาหมี ฯลฯ ทุกผลิตภัณฑ์ผ่านกระบวนการออกแบบที่ทันสมัย เพื่อสามารถวางจำหน่ายให้ตรงกับความต้องการของตลาดในปัจจุบัน และเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชน

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาผ้าพิมพ์ลายไปไม้สีธรรมชาติด้วยองค์ความรู้และนวัตกรรมเพื่อสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของผ้าจังหวัดกำแพงเพชรสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ผลการพัฒนาองค์ความรู้กระบวนการทำผ้าพิมพ์ลายไปไม้สีธรรมชาติเพื่อสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของผ้าจังหวัดกำแพงเพชร จากการศึกษาสภาพ ปัญหาและความต้องการกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองย้อมสีธรรมชาติ บ้านชัยมงคล พบว่า กลุ่มมีความรู้เกี่ยวกับการทำผ้าพิมพ์ลายไปไม้ย้อมสีธรรมชาติ Eco print เพียงเล็กน้อย โดยเรียนรู้จากสื่อต่าง ๆ และทดลองทำ แต่ยังไม่สามารถทำได้ที่ยังไม่สวยงาม สีของไปไม้ยังไม่ชัด ทางกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองย้อมสีธรรมชาติ บ้านชัยมงคล จึงมีความต้องการได้รับองค์ความรู้กระบวนการผลิตผ้าพิมพ์ลายไปไม้สีธรรมชาติ และพัฒนาผ้าให้มีความเป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดกำแพงเพชร และมีความต้องการได้รับการส่งเสริมการแปรรูปผลิตภัณฑ์ผ้าพิมพ์ลายไปไม้สีธรรมชาติ เพื่อเป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชนของอำเภอลองลาน

และจากการพัฒนากระบวนการทำผ้าพิมพ์ลายไปไม้สีธรรมชาติเพื่อสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของผ้าจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนากระบวนการทำผ้าพิมพ์ลายผ้าด้วยไปไม้สีธรรมชาติ แบบวิธี Basic และแบบวิธีการห่มผ้า (Blanket) และการพัฒนาสารช่วยติด มอร์แดนต์ (Mordant) เพื่อทำให้การถ่ายโอนสีและลวดลายของไปไม้ลงผืนผ้ามีความคมชัดและสวยงามมากขึ้น และการพัฒนาน้ำย้อมผ้าจากผงสีลาแลง

เพื่อให้เกิดความเป็นอัตลักษณ์ของผ้าจังหวัดกำแพงเพชร และได้จัดทำเป็นสรุปองค์ความรู้กระบวนการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติเพื่อสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของผ้าจังหวัดกำแพงเพชรเพื่อนำไปถ่ายทอดให้กับชุมชนเป้าหมาย โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการสรุปเป็นองค์ความรู้และขั้นตอนการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ ดังนี้

กระบวนการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ

1. ขั้นตอนการเตรียมอุปกรณ์

- 1) ผ้าฝ้ายหรือผ้าไหม
- 2) สารส้มใส่และเบกกิ้งโซดา
- 3) พลาสติกสำหรับแลปหุ้มผ้า
- 4) ผ้ายัดไฮเกรด สำหรับวิธีการห่มสี
- 5) เชือก/ผ้าสำหรับมัด
- 6) กะละมังหรือถังน้ำ
- 7) อุปกรณ์สำหรับนั่งผ้า
- 8) ใบไม้/ดอกไม้/ใบหญ้า

2. ขั้นตอนการเตรียมสารช่วยติดน้ำมอร์แดนต์ (Mordant)

การเตรียมสารช่วยติดน้ำ Mordant ผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ เพื่อใช้สำหรับการทำผ้า 10 ผืน ประกอบด้วย

- 1) น้ำเปล่า 10 ลิตร
- 2) เบกกิ้งโซดา จำนวน 300 กรัม
- 3) สารส้ม จำนวน 700 กรัม

วิธีการผสมน้ำ Mordant

- 1) เตรียมน้ำใส่ภาชนะที่สามารถตั้งไฟได้
- 2) เทเบกกิ้งโซดาใส่น้ำทั้งหมด และเทสารส้มครึ่งละน้อย ๆ เพราะจะเกิดฟองขึ้นได้ ผสมให้เข้ากัน
- 3) ตั้งไฟนานประมาณ 15-20 นาที ตั้งไฟกลาง พอให้เดือด แล้วปิดไฟ

3. ขั้นตอนการเตรียมผ้า

การเตรียมผ้าในการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ ทุกครั้งก่อนนำผ้ามาพิมพ์ลายใบไม้ให้นำผ้าที่ซื้อมาไปทำความสะอาดไขมันและคราบฝุ่นผ้าออก โดยการนำผ้าไปซักกับน้ำยาซักผ้าหรือผงซักฟอก ซักได้ตามปกติ และนำไปผึ่งให้แห้ง จากนั้นจึงนำไปแช่น้ำสูตรแช่ผ้าหรือน้ำ Mordant เป็นเวลา 2 - 4 ชั่วโมง

ภาพ 1 การแช่ผ้าในน้ำมอร์แดนต์ (Mordant)

(ผู้นิพนธ์สร้างสรรค์เอง)

4. ขั้นตอนการเตรียมใบไม้

การเตรียมใบไม้ ให้ตัดใบไม้ที่จะนำมาทำลายผ้าพิมพ์ลายใบไม้ นำมาแช่น้ำสัณนิม 10 - 15 นาที เพื่อกระตุ้น เมล็ดสีในใบไม้ และนำใบไม้ที่แช่น้ำสัณนิมมาพองให้แห้งก่อนนำไปวางบนผืนผ้า โดยการนำใบไม้ต่าง ๆ ที่ให้สี และลวดลายที่สวยงาม การจัดวางและออกแบบลายผ้าเพื่อสร้างความโดดเด่น กระบวนการ Eco print เป็นการพิมพ์ผ้าด้วยใบไม้ ดอกไม้จากธรรมชาติ ถ่ายโอนสีและโครงสร้างจากใบไม้สู่ผ้าที่ผลิตจากเส้นใยธรรมชาติ โดยใบไม้ที่ให้สีมีดังนี้

- ☐ ใบสัก ให้สีชมพู สีแดง เหลือง ส้ม
- ☐ ใบยูคาลิปตัส ให้สีเหลือง โทนเขียว เขียวแก่
- ☐ ใบสบู่เลือด ให้สีเขียว เหลือง
- ☐ ใบซิลเวอร์โอล์ค ให้สีเขียว เหลือง
- ☐ ใบสีเสียดแก่น ให้โทนสีเหลือง สีเขียวอ่อน
- ☐ ใบแคนา ให้สีเขียว เขียวอ่อน
- ☐ ใบสาบเสือ ให้สีเขียว
- ☐ ใบเพกา ให้สีเหลือง ส้ม น้ำตาล
- ☐ ใบตะขบ ให้สีเหลือง ส้ม
- ☐ ใบมะม่วง ให้สี เขียว
- ☐ ดอกดาวกระจาย ดอกดาวเรือง ให้โทนสีส้ม
- ☐ ดอกพวงชมพู โทนสีส้ม สีนํ้าตาล

และใบสัก ควรตัดก่อนนำมาวางผ้าทิ้งไว้ 1 - 2 วัน ส่วนใบไม้อื่น ๆ สามารถตัดได้ในวันที่ทำผ้า ส่วนที่เป็นดอกไม้ ไม่ต้องนำมาแช่น้ำสัณนิม วางลงผืนผ้าได้เลย

5. ขั้นตอนการทำนํ้าย้อมผ้าจากผงศิลาแลง

การทำนํ้าย้อมผ้าจากผงศิลาแลง เมื่อนํ้ามาย้อมผ้าแล้วจะได้สีนํ้าตาล โดยมีกระบวนการ ดังนี้

- 1) นํ้าเปล่า 4 ลิตร
- 2) ศิลาแลง 4 กิโลกรัม
- 3) เกลือ 1 ช้อนโต๊ะ
- 4) ปูนแดง 2 ช้อนโต๊ะ

วิธีการ คือ นำผงศิลาแลงต้มกับนํ้าเปล่า เคี่ยวจนได้สี ประมาณ 30 - 40 นาที ตัดผงศิลาแลงออกแล้ว ต้มต่อ ใส่เกลือ และปูนแดง เคี่ยวนํ้าศิลาแลงต่อไปอีกประมาณ 10 - 20 นาที

ภาพ 2 การทำน้ำย้อมผ้าจากผงศิลาแลง
(ผู้นิพนธ์สร้างสรรค์เอง)

6. ขั้นตอนการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ

การทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ มีกระบวนการแบ่งออกเป็น 2 แบบ ได้แก่ 1) แบบ Basic เป็นการพิมพ์ลายใบไม้ด้วยวิธี basic เหมาะสำหรับใบไม้ที่มีสีในตัวและให้สีทั้งสองด้าน เช่น ใบสัก ใบคูณ ใบมะม่วง ใบเพกา ฯลฯ 2) แบบ Blanket เป็นการพิมพ์ลายใบไม้ด้วยวิธีการห่มผ้า Blanket เหมาะสำหรับใบไม้ที่มีสีในตัวและใบไม้ที่ไม่ให้สีแต่มีลักษณะฟอร์มใบที่สวยงามที่หลากหลาย โดยมีรายละเอียดดังนี้

วิธีการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้ แบบ Basic

การทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้ด้วยวิธี basic เหมาะสำหรับใบไม้ที่มีสีในตัว และให้สีทั้งสองด้าน

1. นำผ้าที่แช่น้ำ Mordant เป็นเวลา 2 - 4 ชม. แล้วนำมาบิดให้หมาดที่สุดเท่าที่จะหมาดได้
2. นำผ้ามาวางบนโต๊ะ และนำใบไม้ที่เตรียมไว้วางเรียงบนผ้าตามความต้องการ
3. นำถุงพลาสติกมาวางทับบนใบไม้ นำไม้ไผ่หรือสายยางมาม้วนผ้า ใช้เทคนิคการดัดม้วนเข้าหาตัว พยายามกดให้แน่น เพื่อลายใบไม้จะได้ชัดและให้สีที่สวยงาม
4. นำพลาสติกมาหุ้มผ้า ปิดหัวท้ายไม่ให้อากาศหรือน้ำเข้าไม่ได้
5. นำเชือกมาพันให้ทั่วเพราะเวลาอบพลาสติกจะพองตัว เพื่อกันไม่ให้พลาสติกแตกได้
6. นำไปนึ่งอย่างน้อย 2 ชั่วโมง ด้วยไพนกลาง โดยวัดอุณหภูมิ น้ำ อย่างน้อย 90 องศา และเมื่อครบเวลาให้น้ำออกจากที่นึ่ง นำมาพักให้หายร้อนและค่อยนำมาแกะเพื่อดูลวดลาย
7. นำผ้าที่แกะแล้วนำไปผึ่งลมไม่ต้องให้โดนแดด อย่างน้อย 2 วัน

ภาพ 3 การแกะผ้าเพื่อนำใบไม้หลักจากอบได้เวลาที่กำหนด
(ผู้นิพนธ์สร้างสรรค์เอง)

วิธีการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้ ด้วยวิธีการห่มผ้า (Blanket)

การทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้ ด้วยวิธีการหมักผ้า (Blanket) เหมาะสำหรับใบไม้ที่มีสีในตัวและใบไม้ที่ไม่ให้สี แต่มีลักษณะฟอร์มใบที่สวยงามที่หลากหลาย

1. นำผ้าที่แช่น้ำ Mordant เป็นเวลา 2 - 4 ชม. แล้วนำมาบิดให้หมาดที่สุดเท่าที่จะหมาดได้
2. นำผ้ามาวางบนโต๊ะ และนำใบไม้ที่เตรียมไว้วางเรียงบนผ้าตามความต้องการ
3. นำผ้าที่ผ้าหมัก (ผ้ายัดไฮเกรด) จุ่มในน้ำย้อมที่เตรียมไว้ เช่น น้ำใบสัก น้ำครั่ง น้ำฝาง เป็นต้น และบิดผ้าให้หมาด
4. นำผ้าหมักที่จุ่มในน้ำย้อมสีมาวางทับบนใบไม้ที่วาง
5. นำถุงพลาสติกมาวางทับบนผ้าหมัก และนำไม้ไผ่หรือสายยางมามัดผ้า ใช้เทคนิคการดัดมัดวน เข้าหาตัว พยายามกดให้แน่น เพื่อลายใบไม้จะได้ชัดและให้สีที่สวยงาม
6. นำพลาสติกมาหุ้มผ้า ปิดหัวท้ายไม่ให้อากาศหรือน้ำเข้าได้
7. นำเชือกมาพันให้ทั่วเพราะเวลาอบพลาสติกจะพองตัว เพื่อกันไม่ให้พลาสติกแตกได้
8. นำไปนึ่งอย่างน้อย 2 ชั่วโมง ด้วยไฟปานกลาง โดยวัดอุณหภูมิ น้ำ อย่างน้อย 90 องศา และเมื่อครบเวลาให้นำออกจากที่นึ่ง นำมาพักให้หายร้อนและค่อยนำมาแกะเพื่อดูลวดลาย
9. นำผ้าที่แกะแล้วนำไปผึ่งลมไม่ต้องให้โดนแดด อย่างน้อย 2 วัน

วิธีการซักผ้าและฟอกสีผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ

1. หลังจากผึ่งลม 2 - 3 วัน เพื่อให้สีได้ติดทนนาน ให้นำไปซักด้วยน้ำเปล่า 3 - 4 รอบ เพื่อให้สีที่เกินออกหมด และนำไปแช่ในน้ำยาฟอกสี ผสมกับน้ำยาปรับผ้านุ่ม แช่ผ้าประมาณ 10 - 15 นาที แล้วนำผ้ามาซักล้างจนสะอาด
2. ผลจากการพัฒนานวัตกรรมถังอบไอน้ำในการผลิตผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ เพื่อให้ได้สีที่คงทนสวยงามและลดต้นทุนของการผลิต พบว่า ผู้วิจัยได้ดำเนินการออกแบบถังอบไอน้ำในการผลิตผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ เป็นถังขนาด 200 ลิตร วิธีการใช้งานถังอบไอน้ำ ใส่น้ำลงไปในถังประมาณ 20 ลิตร นำผ้าที่ผ่านกระบวนการมัดวนด้วยพลาสติกและมัดเชือกวางลงบนตระแกรงเหล็ก ต้มน้ำให้เดือดที่อุณหภูมิประมาณ 90 องศา ใช้เวลาการอบผ้า 2 ชั่วโมง ในการออกแบบถังอบไอน้ำผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติเพื่อให้ได้รูปแบบที่สวยงามและเหมาะสมกับการผลิตผ้าพิมพ์ลายใบไม้ สามารถควบคุมอุณหภูมิที่เหมาะสมต่อการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้ เพื่อส่งผลให้เกิดลวดลายที่คมชัดและสีที่สวยงามและถังอบไอน้ำที่พัฒนาขึ้นมาสามารถอบผ้าได้ครั้งละ 15 - 20 ผืน ทำให้ลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มจำนวนการผลิตผ้าได้มากขึ้น

ภาพ 4 นวัตกรรมถังอบผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ
(ผู้นิพนธ์สร้างสรรค์เอง)

3. ผลจากการถ่ายทอดองค์ความรู้กระบวนการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติเพื่อสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของผ้าจังหวัดกำแพงเพชร สู่ชุมชนเป้าหมาย พบว่า ผู้วิจัยได้ดำเนินการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับสมาชิกกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองย้อมสีธรรมชาติบ้านชัยมงคล ตำบลคลองน้ำไหล อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน

15 คน โดยผลการประเมินความรู้ความเข้าใจและความพึงพอใจ พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมมีระดับความรู้ความเข้าใจในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.75) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ท่านมีความรู้ความเข้าใจในการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์การทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ (ค่าเฉลี่ย = 4.82) รองลงมา คือ ท่านมีความรู้ความเข้าใจในวิธีการทำสารช่วยติดมอร์แดนต์ (Mordant) (ค่าเฉลี่ย = 4.80) และท่านมีความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนและวิธีการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติแบบวิธี Basic (ค่าเฉลี่ย = 4.78) และท่านมีความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนและวิธีการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติแบบวิธีการห่มผ้า (Blanket) (ค่าเฉลี่ย = 4.76) และท่านมีความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนและวิธีการทำความสะอาดผ้าและการฟอกสี (ค่าเฉลี่ย = 4.75) และผู้เข้ารับการอบรมมีระดับความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.80) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ วิทยากรที่ให้ความรู้ (ค่าเฉลี่ย = 4.94) รองลงมา คือ ความเหมาะสมของสถานที่ อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.90) และรูปแบบและขั้นตอนของการจัดการอบรม อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.85)

ภาพ 5 การอบรมถ่ายทอดองค์ความรู้กระบวนการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ
(ผู้นิพนธ์สร้างสรรค์เอง)

4. ผลจากการพัฒนาและออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติให้มีความหลากหลายและสวยงาม พบว่า ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาและออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ ได้แก่ กระเป๋าผ้า สมุดโน้ต โคมไฟ ตุ๊กตาหมี ป्लอกหมอน ชุดเดรส และเสื้อสำหรับสุภาพบุรุษและสุภาพสตรี ผ้าคลุมไหล่ และนำผลิตภัณฑ์ผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติไปจำหน่ายที่พิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก และได้ดำเนินการขึ้นทะเบียนเป็นผลิตภัณฑ์ OTOP ของจังหวัดกำแพงเพชร เรียบร้อยแล้ว

ภาพ 6 ผลิตภัณฑ์กระเป๋าผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ
(ผู้นิพนธ์สร้างสรรค์เอง)

ภาพ 7 พิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก
(ผู้นิพนธ์สร้างสรรค์เอง)

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติด้วยองค์ความรู้และนวัตกรรมเพื่อสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของผ้าจังหวัดกำแพงเพชร มีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อพัฒนากระบวนการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติเพื่อสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของผ้าจังหวัดกำแพงเพชร 2. เพื่อพัฒนานวัตกรรมถึงอบไอน้ำสำหรับการผลิตผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ 3. เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้กระบวนการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติเพื่อสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของผ้าจังหวัดกำแพงเพชร และ 4. เพื่อพัฒนาและออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติให้มีความหลากหลายและสวยงาม เป็นการวิจัยแบบผสมระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ กลุ่มทอผ้าพื้นเมืองย้อมสีธรรมชาติ บ้านชัยมงคล ตำบลคลองน้ำไหล อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสำรวจและแบบสัมภาษณ์ ซึ่งจะนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า ผลจากการพัฒนากระบวนการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติเพื่อสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของผ้าจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนากระบวนการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ แบบวิธี Basic และแบบวิธีการห่มผ้า (Blanket) และการพัฒนาสารช่วยติดมอร์แดนต์ (Mordant) เพื่อให้การถ่ายโอนสีและลดตายของใบไม้ลงพื้นผ้ามีความคมชัดและสีสวยงามมากขึ้น และการพัฒนาน้ำย้อมผ้าจากผงศิลาแลงเพื่อให้เกิดความเป็นอัตลักษณ์ของผ้าจังหวัดกำแพงเพชร และผลจากการพัฒนานวัตกรรมถังอบไอน้ำในการผลิตผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ พบว่า ผู้วิจัยได้ดำเนินการออกแบบถังอบไอน้ำในการผลิตผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติให้ได้รูปแบบที่สวยงามและเหมาะสมกับการผลิตผ้าพิมพ์ลายใบไม้ สามารถควบคุมอุณหภูมิที่เหมาะสมต่อการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้ เพื่อส่งผลให้เกิดลดตายที่คมชัดและสีที่สวยงามและถังอบไอน้ำที่พัฒนาขึ้นมาสามารถอบผ้าได้ครั้งละ 15-20 ผืน ทำให้ลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มจำนวนการผลิตผ้าได้มากขึ้น และผลจากการถ่ายทอดองค์ความรู้กระบวนการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติเพื่อสร้างความเป็นอัตลักษณ์ของผ้าจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า สมาชิกกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองย้อมสีธรรมชาติบ้านชัยมงคล ตำบลคลองน้ำไหล อำเภอกลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 15 คน ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ โดยผลการประเมินความรู้ความเข้าใจและความพึงพอใจ พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมมีระดับความรู้ความเข้าใจในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และผลจากการพัฒนาและออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติให้มีความหลากหลายและสวยงาม พบว่า มีการพัฒนาและออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ ได้แก่ กระเป๋าผ้า สมุดโน้ต โคมไฟ ตุ๊กตาหมี ปลอกหมอน และเสื้อสำหรับสุภาพบุรุษและสุภาพสตรี ผ้าคลุมไหล่ และนำผลิตภัณฑ์ผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติไปจำหน่ายที่พิพิธภัณฑ์ผ้า มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก และได้ดำเนินการขึ้นทะเบียนเป็นผลิตภัณฑ์ OTOP ของจังหวัดกำแพงเพชร

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรมีการส่งเสริมและพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่และตรงกับความต้องการของตลาดเพื่อจำหน่ายและสร้างรายได้ให้กับชุมชนอย่างยั่งยืน
2. ควรมีการถ่ายทอดองค์ความรู้กระบวนการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติให้กับชุมชนอื่นหรือผู้สนใจ เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้และสามารถนำไปพัฒนาต่อยอดทำให้เกิดการสร้างอาชีพและการสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน
3. สนับสนุนส่งเสริมให้หน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวมถึงนักท่องเที่ยวได้รู้จักผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติ ที่ย้อมสีจากผงศิลาแลงบ่งบอกถึงความเป็นเอกลักษณ์ของผ้าจังหวัดกำแพงเพชร ให้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยพัฒนากระบวนการผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติเพื่อให้เกิดความคงทนของสีและการพัฒนานำเทคโนโลยีนาโนมาใช้กับผ้าพิมพ์ลายใบไม้สีธรรมชาติเพื่อสร้างความเป็นมาตรฐานให้กับผ้าและเป็นที่ยอมรับในระดับสากล
2. ควรมีการวิจัยพัฒนาการนำผงศิลาแลงย้อมกับผ้าไหมหรือผ้าชนิดอื่น ๆ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ชุมชนและสร้างความเป็นเอกลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชน

บรรณานุกรม

- กัลยาดา ชุ่มอินทจักร. (2564). ผ้าพิมพ์สีจากธรรมชาติ สร้างรายได้ และมูลค่าจากธรรมชาติ ศาสตร์และศิลป์. *มติชนบทเทคโนโลยีชาวบ้าน*, 33(741), 79-81.
- ทิพาพร พิมพ์สุทธิ. (2563). *ผ้าพิมพ์สีธรรมชาติ บ้านไร่ไผ่งาม Eco Printing banraimaingam*.

จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.

บทความวิจัย

การศึกษาวิเคราะห์และสันนิษฐานรูปแบบที่มาของลวดลายพรรณพฤกษา
เจดีย์วัดช้างรอบ จ.กำแพงเพชร
Stylistic Origins and Iconography of the Phytomorphic Motifs at the
Wat Chang Rob Chedi, Kamphaeng Phet

วนัสนันท์ นุชนารถ¹ และ ธนัฐธนสร ชัยรักษนิธิภัทร²
Wanassanan Nutchanat¹ and Thanat-thanasorn Chairaknitipat²

วันที่ได้รับต้นฉบับบทความ : 14 ตุลาคม 2568

วันที่แก้ไขปรับปรุงบทความ : 7 พฤศจิกายน 2568

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ : 5 ธันวาคม 2568

บทคัดย่อ

ลวดลายพรรณพฤกษาที่พบในกำแพงเพชรมักประกอบอยู่ด้วยลายทั่วไป ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นที่นิยม โดยเฉพาะลายดอกไม้มงคลสืบย้อน 2 ชั้น มีใบไม้ลายแหลมขนาดเล็ก ซึ่งได้พบประกอบอยู่ด้วยลายกลีบบัว และลายหน้ากระดาน เป็นต้น เช่นที่พบลายพรรณพฤกษาประดับอยู่ภายในลายเครื่องประดับของช้างทรงเครื่อง วัดช้างรอบ จากการศึกษา พบความสัมพันธ์ที่โยงไปถึงคติความเชื่อในการสร้างเจดีย์วัดช้างรอบ ที่ได้รับอิทธิพล ความเชื่อปรัชญาทางพุทธศาสนาจากอินเดียที่เข้ามาสู่ศิลปกรรมของดินแดนล้านนา ซึ่งลายพรรณพฤกษาใน ลักษณะเช่นนี้เป็นที่นิยมอย่างมากในศิลปะล้านนา เชื่อมโยงสัมพันธ์ไปกับรูปแบบไปถึงอุดมคติของลังกา และ แนวคิดที่กล่าวว่า ลวดลายที่ประดับเจดีย์ประธานวัดช้างรอบนี้ นอกจากประโยชน์ในด้านความงาม หรือ สุนทรียภาพแล้ว เมื่อพิจารณาอย่างละเอียดพบว่า บรรดาลวดลายประดับเหล่านี้มีคติความเชื่อสัมพันธ์กับ พระพุทธศาสนาอีกด้วย

ทั้งนี้ จากการวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์และสันนิษฐานรูปแบบที่มาของลวดลายพรรณพฤกษา เจดีย์วัดช้างรอบ จ.กำแพงเพชร” ด้วยวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาที่มาของรูปแบบลวดลายพรรณพฤกษา เจดีย์วัด ช้างรอบ จ.กำแพงเพชร และ 2. วิเคราะห์และสันนิษฐานรูปแบบของลวดลายพรรณพฤกษา เจดีย์วัดช้างรอบ จ.กำแพงเพชร พบว่าลวดลายพรรณพฤกษาที่อยู่ระหว่างปูนปั้นช้างทรงเครื่องดังกล่าว ไม่จัดว่าเป็นลวดลาย

พรรณพฤกษา ด้วยลักษณะรูปแบบขององค์ประกอบทางศิลปกรรมชาติอัตลักษณ์ที่สำคัญอันแสดงถึงความเป็น ลวดลายพรรณพฤกษา แต่แสดงถึงลวดลายที่สร้างสรรค์ขึ้นให้เป็นรูปแบบของพรรณไม้ที่มีความเฉพาะ ซึ่งลวดลาย บนเจดีย์วัดช้างรอบนั้น มีความเป็นไปได้ที่จะเป็นลวดลายสร้างสรรค์ออกแบบเฉพาะจากแรงบันดาลใจ ของต้นไม้ที่มีความสำคัญตามความเชื่อของพุทธศาสนา 2 ชนิด คือ 1. ต้นไทรนิโครธ และ 2. ต้นสาละลังกา

¹ สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

Email: biomophic@hotmail.com

² สาขาวิชาการเป็นผู้ประกอบการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

Email: thanatthanasorn@gmail.com

คำสำคัญ: ลวดลายพรรณพฤกษา, เจดีย์วัดช้างรอบ จ.กำแพงเพชร, วิเคราะห์รูปแบบ, สันนิษฐาน

Abstract

The floral motifs found in Kamphaeng Phet are frequently integrated with other common patterns, a practice that is presumed to have been popular during the period. A particularly prevalent design is a double-layered circular flower accompanied by small, pointed leaves, which has been found in conjunction with lotus petal motifs (lai klub bua) and board-like frieze patterns (lai na kratan). An example of this can be seen in the floral patterns adorning the stucco ornaments of the caparisoned elephants at the chedi of Wat Chang Rob. Studies indicate a connection to the religious beliefs underlying the construction of the Wat Chang Rob chedi, which was influenced by Buddhist philosophy from India that permeated the art of the Lanna kingdom. Such floral motifs were exceptionally popular in Lanna art and are linked stylistically to Sri Lankan ideals. Furthermore, it is argued that the decorative motifs on the main chedi of Wat Chang Rob, beyond their aesthetic value, possess a deeper iconographic significance related to Buddhism.

A research study titled, "An Analytical and Hypothetical Study of the Origin and Form of the Floral Motifs on the Chedi of Wat Chang Rob, Kamphaeng Phet Province," aimed to: 1) investigate the formal origins of these floral motifs, and 2) analyze and hypothesize their stylistic forms. The study found that the patterns situated between the stucco elephants should not be classified as conventional floral motifs, as their artistic composition lacks the essential identity and characteristics of such patterns. Instead, they represent uniquely created Floral designs. The research concludes that these motifs on the Wat Chang Rob chedi were likely specific creations inspired by two trees of major significance in Buddhist belief: 1) the Banyan tree (*Ficus benghalensis* or *Nigrodha*) and 2) the Sal tree of Lanka (*Shorea robusta*).

Keywords: Origin and Patterns of Plant Motifs, Pagoda of Wat Chang Rob, Analysis, Hypothesis

บทนำ

กำแพงเพชรเป็นเมืองที่มีบทบาทสำคัญในฐานะเมืองหน้าด่านสำคัญในช่วงพุทธศตวรรษที่ 20 - 23 เนื่องจากสภาพที่ตั้งอันเป็นจุดเชื่อมต่อระหว่างอาณาจักรสำคัญ 3 แห่ง คือ สุโขทัย อโยธยา และล้านนา โดยมีโบราณสถานที่เป็นเอกลักษณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์และเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมอยู่หลายแห่ง โบราณสถานที่มีลักษณะตามกล่าวมาอย่างชัดเจน คือ วัดช้างรอบ (ธนธรณ์ ฤทธิ์ถกล, 2549)

เจดีย์วัดช้างรอบ มีองค์ประกอบของประติมากรรมประดับฐานเจดีย์ ระหว่างช้างแต่ละเชือกตกแต่งลายปูนปั้นนูนสูงรูปพรรณพฤกษา ซึ่งเมื่อกล่าวถึงลวดลายพรรณพฤกษานั้น มีลักษณะเป็นเถาไม้เลื้อยที่มีกิ่งก้านแตกแยกแขนงกันออกไป ตามแนวของก้านเถาจะออกลายส่วนใหญ่เป็นใบไม้ ลวดลายพรรณพฤกษาจะมีลักษณะใกล้เคียงกับธรรมชาติ มีหลายรูปแบบ และมีความคล้ายคลึงกับลวดลายที่เขียนประดับบนเครื่องถ้วยจีน โดยเฉพาะในเครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์หมิง อายุราวพุทธศตวรรษที่ 20 - 22 ซึ่งความนิยมลวดลายในวัฒนธรรมจีนมีอยู่มากในศิลปะล้านนา การประดับปูนปั้นลวดลายพรรณพฤกษา จึงทำให้เราเห็นอิทธิพลทางศิลปกรรม ในการสร้างสรรค์งานศิลปกรรมจะพบความสัมพันธ์ที่สามารถอธิบายถึงแนวคิดในการออกแบบได้ ทั้งนี้ การคิดออกแบบสร้างสรรค์ เกิดจากแรงบันดาลใจจากสิ่งต่าง ๆ ทำให้การที่ผู้ออกแบบจะต้องรู้จักเลือกใช้รูปทรงสิ่งของมาเป็นสิ่งดลใจให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบสิ่งต่าง ๆ โดยที่มีรายละเอียดของสิ่งนั้นเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ร่วมกับแนวคิดที่กล่าวว่าลวดลายที่ประดับเจดีย์ประธานวัดช้างรอบนี้ นอกจากประโยชน์ในด้านความงาม หรือสุนทรียภาพแล้ว เมื่อพิจารณาอย่างละเอียดพบว่า บรรดาลวดลายประดับเหล่านี้มีความเชื่อสัมพันธ์กับพระพุทธศาสนาอีกด้วย เช่น รูปสัตว์ (ช้าง หงส์ สิงห์) นางอัปสร กินนร และภาพเล่าเรื่องพุทธประวัติ โครงสร้างการจัดวางลวดลายดังกล่าว สามารถเปรียบเทียบได้กับความเชื่อในเรื่องไตรภูมิ ที่เข้ามาพร้อมพระพุทธศาสนา มีความนิยมในสมัยสุโขทัย โดยเฉพาะในรัชสมัยสมเด็จพระมหาธรรมราชาลิไท ดังนั้น จึงสามารถเปรียบเทียบได้ว่า ฐานเจดีย์ชั้นที่ประดับรูปสัตว์นั้นเป็นไตรภวานุภูมิ ภาพพุทธประวัติเป็นมนุษยภูมิ และชั้นบนคือสวรรค์ภูมิ โดยยอดและองค์ระฆังคือ พระเจดีย์จุฬามณีบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ (พจนีย์ ศักดิ์เดชากุล, 2546)

ดังนั้น ลวดลายพรรณพฤกษา แม้จะเป็นลายปูนปั้นประดับที่เป็นส่วนรองจากปูนปั้นส่วนหลักอย่างช้างทรงเครื่องครึ่งตัวอันเป็นที่มาชื่อเรียกของวัดก็ตาม เมื่อสามารถพบที่มา บทบาทและความสัมพันธ์ของลวดลายได้ อาจทำให้ทราบถึงแนวคิดสำคัญที่จะส่งเสริมต่อยอดให้กับโบราณสถานที่เป็นดังสัญลักษณ์ของกำแพงเพชรในทางประวัติศาสตร์และการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมต่อไปได้ จากความสำคัญดังที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่าลวดลายปูนปั้นที่พบได้ตามโบราณสถานเช่น วัดช้างรอบนี้ ได้รับการสร้างขึ้นอย่างมีนัยยะสำคัญทางความหมายที่สัมพันธ์กับทั้งทางประวัติศาสตร์และสะท้อนอิทธิพลของศิลปกรรมต่าง ๆ ในการสร้างสรรค์ของช่างศิลปกรรมโบราณ ดังนั้นในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จึงมีวัตถุประสงค์ คือ 1. ศึกษาที่มาของรูปแบบลวดลายพรรณพฤกษา เจดีย์วัดช้างรอบ จ.กำแพงเพชร และ 2. วิเคราะห์และสันนิษฐานรูปแบบของลวดลายพรรณพฤกษา เจดีย์วัดช้างรอบ จ.กำแพงเพชร

วัตถุประสงค์ในการศึกษา/การวิจัย

1. ศึกษาที่มาของรูปแบบลวดลายพรรณพฤกษา เจดีย์วัดช้างรอบ จ.กำแพงเพชร
2. วิเคราะห์และสันนิษฐานรูปแบบของลวดลายพรรณพฤกษา เจดีย์วัดช้างรอบ จ.กำแพงเพชร

การทบทวนวรรณกรรม (แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง)

เมืองกำแพงเพชร

กำแพงเพชรเป็นเมืองสำคัญในสมัยสุโขทัย เมื่ออาณาจักรสุโขทัยถูกผนวกรวมกับอโยธยาแล้ว กำแพงเพชรได้กลายมาเป็นหัวเมืองสำคัญในสมัยอยุธยา ในฐานะเมืองศูนย์กลางการติดต่อระหว่างอโยธยากับล้านนา

ด้วยเหตุนี้เองงานศิลปกรรมที่ปรากฏอยู่จึงเป็นงานที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างศิลปะสุโขทัยที่มีอยู่เดิม อยุธยา และล้านนา โดยปรากฏอยู่อย่างมากในงานสถาปัตยกรรมประเภทเจดีย์ที่มีการรวมงานศิลปกรรมจากแหล่งต่าง ๆ ไว้ด้วยกัน จนพัฒนามาเป็นรูปแบบเฉพาะของตนเอง จากหลักฐานทางศิลปกรรมที่เมืองกำแพงเพชร แสดงให้เห็นความสำคัญของเมืองกำแพงเพชร ภายหลังจากอาณาจักรสุโขทัยถูกผนวกกับกรุงศรีอยุธยา เมืองกำแพงเพชรจึงกลายเป็นเมืองกันชนระหว่างอาณาจักรอยุธยากับล้านนา ในฐานะเมืองผ่านระหว่างราชธานี เมืองใต้กับราชธานีเหนือ ในช่วงปลายพุทธศตวรรษที่ 20 ศิลปะเกิดการผสมผสานระหว่างสุโขทัยกับอยุธยา ส่วนหนึ่งยังคงสืบทอดมาจากสมัยสุโขทัย ต่อมาในพุทธศตวรรษที่ 21 จึงเกิดการผสมผสานระหว่างเจดีย์แบบสุโขทัย ล้านนา และอยุธยา (ประภัสสร ชูวิเชียร, 2565) มีการศึกษาพบว่าเจดีย์เมืองกำแพงเพชรเป็นกลุ่มเจดีย์ทรงระฆังที่มีการใช้ชุดบัวกลีบแบบสุโขทัยแต่มีฐานบัว 2 ชั้นในผังแปดเหลี่ยม ซึ่งน่าจะมีอิทธิพลของศิลปะล้านนา ช่วงปลายพุทธศตวรรษที่ 21 อีกทั้งยังพบการสร้างเจดีย์ที่มีลักษณะขององค์ประกอบบางอย่างที่เกิดขึ้นใหม่และมีลักษณะเฉพาะ เช่น เจดีย์ทรงระฆังกลุ่มหนึ่งที่มีฐานบัวลูกแก้วอกไก่ในผังแปดเหลี่ยมซึ่งพบอยู่เป็นจำนวนมาก เป็นเจดีย์ประธานขนาดใหญ่ของวัด ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้ไม่พบที่อื่น จึงสามารถเรียกได้ว่าเป็น “เจดีย์ทรงระฆังสกุลช่างกำแพงเพชร” (สันติ เล็กสุขุม, 2560) ที่แสดงให้เห็นถึงการผสมผสานรูปแบบศิลปกรรมระหว่างเจดีย์แบบสุโขทัย ล้านนาและอยุธยา ด้วยการประดับลูกฟักที่ฐานบัวนั้นเป็นงานศิลปกรรมที่เกิดในสายวัฒนธรรมเขมรที่ปรากฏยังสมัยสุโขทัยและอยุธยาตอนต้น แต่จะมีเพียงเส้นเดียวขนาดใหญ่เต็มท้องไม้ ส่วนการประดับลวดบัวที่ท้องไม้ 2 เส้นนั้นพบอยู่ในศิลปะล้านนา ซึ่งล้านนาลวดบัวจะเป็นลูกแก้วอกไกดังนั้นการประดับลูกฟักที่ท้องไม้ 2 เส้นเล็กก็มีความเป็นไปได้ว่าได้แนวความคิดในการประดับมาจากศิลปะล้านนา นอกจากนี้ ยังมีรูปแบบเจดีย์ลักษณะพิเศษคือ การประดับช้างล้อมที่ฐาน โดยองค์ประกอบของเจดีย์มีการเพิ่มส่วนฐานล่างเป็นช้างล้อมอยู่ในผังสี่เหลี่ยม โดยเป็นช้างที่มีขนาดใหญ่มาก เหนือฐานช้างเป็นชั้นเชิงที่ยกสูงและมีร่องรอยคล้ายการประดับซุ้มหรือการประดับประติมากรรม น่าจะนำแนวความคิดการสร้างมาจากเจดีย์วัดช้างล้อมที่มีอยู่ในสมัยสุโขทัย

การสร้างสรรคงานศิลปกรรม

ศิลปกรรมเป็นสิ่งที่ชี้วัดถึงความคิดริเริ่มของมนุษย์ในยุคนั้น ๆ เนื่องจากผลงานศิลปกรรมหรืองานช่างในแต่ละยุค เป็นตัวบอกความคิด ความชำนาญ และประสบการณ์ สะท้อนถึงความรู้สึกนึกคิดและเหตุการณ์ของยุคสมัยได้ นอกจากนี้การสร้างงานศิลปะเพื่อประโยชน์ใช้สอยและความเชื่อเกี่ยวกับศาสนายังทำให้เห็นภาพความเจริญผ่านงานศิลปกรรมสมัยต่าง ๆ อีกด้วย การสร้างสรรคศิลปกรรมที่ตอบสนองการรับใช้พุทธศาสนาด้วยรูปแบบที่รับอิทธิพลและการผสมผสานจากศิลปะสกุลช่างต่าง ๆ ในสมัยสุโขทัยและสมัยหลังสุโขทัยตามบริบทความเจริญรุ่งเรืองของแต่ละยุค จนเกิดรูปแบบเฉพาะตัวที่สะท้อนภูมิปัญญาของช่างท้องถิ่นเมืองกำแพงเพชรโบราณ หลักฐานทางด้านศิลปกรรม ได้พบศิลปกรรมสุโขทัยที่เมืองกำแพงเพชรเป็นจำนวนมาก เช่น เจดีย์ทรงดอกบัวตูมที่วัดวังพระธาตุ วัดกะโลทัย เป็นต้น อาคารทรงมณฑป เช่น วัดสี่อิริยาบถ เจดีย์ทรงระฆังที่มีช้างล้อมที่ฐาน เช่น วัดช้างรอบ รวมถึงกลุ่มพระพุทธรูปสกุลช่างกำแพงเพชรที่เป็นส่วนหนึ่งของประติมากรรมสุโขทัย ทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของเมืองกำแพงเพชรกับอาณาจักรสุโขทัยได้เป็นอย่างดี อีกทั้งเมืองกำแพงเพชรยังมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับทางล้านนาอีกด้วย การผสมผสานของวัฒนธรรมในเมืองโบราณ ประกอบกับภูมิปัญญาในการสร้างสรรคและผสมผสานงานศิลปกรรมทางพุทธ หลักฐานทางด้านโบราณวัตถุสถานที่พบในแต่ละยุคสมัย สามารถสะท้อนให้เห็นถึงระดับพัฒนาการทางการช่าง ค่านิยม ประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ ความเป็นอยู่ ในแต่ละยุคสมัย รวมถึงการติดต่อสัมพันธ์กับสังคมอื่น ๆ ดังนั้นลวดลายประดับศาสนสถานในแต่ละที่ แต่ละสมัยจึงมีความแตกต่างกันไปตามฝีมือช่างและรายละเอียดซึ่งเป็นความนิยมเฉพาะกลุ่ม หรือความนิยมในช่วงเวลานั้น ๆ แต่อย่างไรก็ตาม มักยังปรากฏลวดลาย หรือเรื่องราวที่

เป็นความเชื่อหรือมีแนวคิดเดียวกันหรือความนิยมเดียวกัน แม้ต่างสถานที่ ปรากฏอยู่เสมอเช่นกัน (พจนีย์ ศักดิ์เดชากุล, 2546) ลัทธิทางความคิดในงานศิลปะด้านสถาปัตยกรรม ศิลปกรรม ประติมากรรม เครื่องปั้นเผา ฯลฯ ที่เป็นทั้งเชิงบวกและเชิงลบตามความนึกคิด และการตกลึกของมนุษย์กับงานด้านศิลปะสกุลงานช่างที่ วิจิตรพิสดาร (กำแพงเพชรศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, 2564)

ลวดลายปูนปั้นประดับโบราณสถาน

วัดช้างรอบ พบความสัมพันธ์ทั้งทางด้านสังคมและวัฒนธรรมกับทั้งอาณาจักรสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา และล้านนา ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวทั้งแบบเครือญาติและการสงครามนั้น ได้ก่อให้เกิดการผสมผสานทางด้าน ศิลปกรรมขึ้น เป็นเหตุให้ศิลปกรรมของเมืองกำแพงเพชรมีรูปแบบที่แตกต่างออกไปจากศิลปกรรมสุโขทัย อยุธยา และล้านนา อันเป็นพื้นฐานของศิลปกรรมเมืองกำแพงเพชร โดยนำรูปแบบศิลปกรรมต่าง ๆ มาปรับเปลี่ยนให้ เข้ากับบริบทของตน จนมีลักษณะและรูปแบบเฉพาะเป็น “สกุลช่างกำแพงเพชร” ลวดลายประดับศาสนสถานที่ เมืองกำแพงเพชร จึงเป็นงานลวดลายประดับที่มีอิทธิพลของศิลปะต่าง ๆ ที่กล่าวมา และลักษณะเฉพาะของ สกุลช่างกำแพงเพชร

ลวดลายทางศิลปะไทยปรากฏทั้งด้านสถาปัตยกรรม ประติมากรรม และ จิตรกรรม ศิลปะไทยได้รับ อิทธิพลจากธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในสังคมไทย ซึ่งมีลักษณะเด่น คือ ความงามอย่างนมนวลมีความ ละเอียดประณีต ซึ่งแสดงให้เห็นถึงลักษณะนิสัยและจิตใจของคนไทยที่ได้สอดแทรกไว้ในผลงานที่สร้างสรรค์ขึ้น โดยเฉพาะศิลปกรรมที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา การเขียนประดับตกแต่งด้วยลวดลายไทย เป็นลายที่ประดิษฐ์ขึ้น โดยมีธรรมชาติมาเป็นแรงบันดาลใจ โดยดัดแปลงธรรมชาติให้เป็นลวดลายใหม่อย่างสวยงาม ปูนปั้นรูปดอกโบตั๋น หรือดอกไม้มงคลชนิดอื่น ประกอบด้วย กิ่ง ก้าน ใบประดับผนังด้านนอกเจดีย์ - วิหาร วัดมหาโพธาราม (วัดเจ็ดยอด) จ.เชียงใหม่ คืออีกตัวอย่างของลวดลายแบบจีน (สันติ เล็กสุขุม, 2550) ลวดลายประดับที่พบมี ต้นแบบแรงบันดาลใจที่มาจากธรรมชาติ ได้รับการสืบทอดมาเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน ซึ่งลวดลายเหล่านี้มักมี กระหนกเป็นส่วนประกอบที่สำคัญ กระหนกในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 หมายถึง ลวดลาย แต่สะกดว่า กนก ก็ได้เช่นกัน ดังนั้น กระหนกจึงหมายถึงลายประดับต่าง ๆ ที่ได้รับแรงบันดาลใจมาจาก ธรรมชาติ เช่น ลายบนตัวสัตว์ พืช หรือปรากฏการณ์ธรรมชาติต่าง ๆ ได้รับการสืบทอดมาเป็นระยะเวลาที่ ยาวนาน มักใช้ประดับอยู่กับสถาปัตยกรรมประเภทวัดหรือวัง ซึ่งถือกันว่าเป็นของสูง สวยงาม และศักดิ์สิทธิ์ ในภายหลังจึงนำมาใช้ประดับสถาปัตยกรรมอื่น ๆ ซึ่งลวดลายประดับสถาปัตยกรรม ได้พบหลักฐานมาแล้ว ตั้งแต่ในศิลปะอินเดีย อันเป็นแม่แบบที่ส่งอิทธิพลมาให้เกิดขึ้นในดินแดนประเทศไทย และ ศิลปกรรมอื่น ๆ ในสมัยอินเดียโบราณนั้น ลวดลายที่พบเป็นการเลียนแบบสิ่งที่พบเห็นในชีวิตประจำวัน เช่น ลายคดโค้งที่ได้รับแรงบันดาลใจมาจากธรรมชาติ เช่น ลายผักกูด ที่เป็นเหมือนกับการม้วนตัวของยอดผักกูด อันเป็นพืชตระกูลเฟิร์นชนิดหนึ่ง ลายผักกูดนี้มีลักษณะแกนกลางเป็นลายเป็นแผ่นโค้งเหมือนคลื่น ส่วนด้านข้าง ทำเป็นหยักและขมวดลายม้วนตัว ได้พบลักษณะดังกล่าวปรากฏที่ แผ่นหินรูปประภาณพหลของพระพุทธรูป ปางปฐมเทศนา สมัยคุปตะที่สารนาถ ซึ่งลายนี้ได้ส่งอิทธิพลเข้ามายังศิลปะทวารวดีอีกด้วย ชื่อของลวดลาย ประดับสามารถแบ่งได้ตามรูปลักษณะของลายนั้น ๆ เช่น ลายพรรณพฤกษา ลายกลีบบัว ลายดอกกลม เป็นต้น หรือเรียกชื่อลายตามตำแหน่งที่ลายนั้น ๆ ประดับอยู่ เช่น ลายหน้ากระดาน ลายลวดบัว ลายกรวยเชิง หรือ ลายเพ็ญอุบะ เป็นต้น

บรรดาปูนปั้นแบบอย่างจีนประดับผนังเจดีย์ - วิหารของวัดมหาโพธารามที่กล่าวมาข้างต้น มีลวดลาย ปูนปั้นที่น่าสนใจเป็นพิเศษ คือ ลายกนกก้ามปูแบบเปลวสะบัด เพราะเป็นลักษณะสำคัญก่อนที่ลายกระหนก ในศิลปะล้านนาจะคลี่คลายมาเป็นลักษณะเฉพาะในระยะต่อมา รูปแบบเทวดาปูนปั้นประดับผนังเจดีย์ - วิหาร

แห่งนี้ แม้มีอิทธิพลศิลปะลังกา ศิลปะสุโขทัย และศิลปะอยุธยา แต่ก็มีอิทธิพลศิลปะจีนปรากฏอย่างเด่นชัด โดยเฉพาะลวดลายประดับ ต้นแบบคงมาจากลวดลายบนเครื่องถ้วยจีน

ศิลปกรรมที่เมืองกำแพงเพชรได้รับอิทธิพลเกี่ยวกับลวดลายพรรณพฤกษามาจากล้านนา ลวดลายพรรณพฤกษาประกอบอยู่ภายในวงโค้งหลายวงในรูปสามเหลี่ยม อันเป็นอิทธิพลมาจากลวดลายของเครื่องถ้วยจีนนั้น เข้ามามีอิทธิพลและได้รับการปรับปรุงจนมีรูปแบบเฉพาะเป็นที่นิยมในศิลปะล้านนา เมื่อราวต้นพุทธศตวรรษที่ 21 โดยในระยะนี้เป็นยุคที่ล้านนามีความเจริญสูงสุด จึงปรากฏโบราณสถานจำนวนมาก และมีการศึกษาเกี่ยวกับศิลปะล้านนาในช่วงเวลานี้ค่อนข้างมาก ความรู้ที่ได้รับเกี่ยวกับลวดลายประดับของล้านนาจะเป็นผลงานการศึกษาของนักวิชาการหลายท่าน โดยจากผลการศึกษาในช่วงเวลาที่ผ่านมามีพบว่า ปูนปั้นประดับโบราณสถานในระยะนี้มีหลายประเภท ทั้งที่เป็นลวดลายปูนปั้นและประติมากรรมปูนปั้น

ลวดลายพรรณพฤกษา

ช่วงต้นของพุทธศตวรรษที่ 21 ที่อยุธยาภายใต้ครองเมืองกำแพงเพชร โดยมีศิลปะล้านนาลงมาผสมผสานส่วนหนึ่งที่ใช้ในการกำหนดอายุได้ดีที่สุด คือ ลวดลายประดับเครื่องทรงช้างรอบเจดีย์ พบว่าลายส่วนใหญ่เป็นลายพรรณพฤกษา คือ ลายดอกไม้ ใบไม้ มีลวดลายใบระกาที่ส่วนคอช้างนั้นเหมือนกันกับลวดลายที่ผ้านุ่งของเทวรูป พระอิศวรที่พบที่เมืองกำแพงเพชร มีจารึกที่ฐานระบู่ พ.ศ.2053 ดังนั้น ลวดลายนี้จึงน่าจะมีความสัมพันธ์กันเป็นลายที่เกิดขึ้นในสมัยอยุธยาตอนต้น อายุเจดีย์จึงน่าจะร่วมสมัยกับอายุพระอิศวรองค์ดังกล่าวหรือราวต้นถึงกลางพุทธศตวรรษที่ 21 โดยบรรดาลวดลายประดับเหล่านี้มีคติความเชื่อสัมพันธ์กับพระพุทธศาสนาอีกด้วย เช่น รูปสัตว์ (ช้าง หงส์ สิงห์) นางอัปสร กิณนร และภาพเล่าเรื่องพุทธประวัติ โครงสร้างการจัดวางลวดลายดังกล่าว สามารถเปรียบเทียบกับได้กับความเชื่อในเรื่องไตรภูมิ ที่เข้ามาพร้อมพระพุทธศาสนา มีความนิยมในสมัยสุโขทัย โดยเฉพาะในรัชสมัยสมเด็จพระมหาธรรมราชาลิไท ดังนั้น จึงสามารถเปรียบเทียบได้ว่า ฐานเจดีย์ชั้นที่ประดับรูปสัตว์นั้นเป็นไตรจนาภูมิ ภาพพุทธประวัติเป็นมนุษยภูมิ และชั้นบนคือสวรรค์ภูมิ โดยยอดและองค์ระฆังคือ พระเจดีย์จุฬามณีบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ อย่างไรก็ตามคติเรื่องไตรภูมินี้ได้มีการดัดแปลงเพื่อความเหมาะสมในการนำมาประดับสถาปัตยกรรม แต่ยังคงเนื้อหาหลักเอาไว้

กำแพงเพชร พบลวดลายพรรณพฤกษาที่ประกอบอยู่กับลายทั่วไป ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นที่นิยม โดยเฉพาะลายดอกไม้กลมกลีบซ้อน 2 ชั้น มีใบไม้ปลายแหลมขนาดเล็ก ซึ่งได้พบประกอบอยู่กับลายกลีบบัว และลายหน้ากระดาน เป็นต้น ลายดอกไม้กลมมักประกอบอยู่กับลายม้วนโค้งคล้ายรูปตัวหงา ดังลายพรรณพฤกษาที่ประดับอยู่ภายในลายเครื่องประดับของช้างทรงเครื่อง วัดช้างรอบ ที่เป็นชิ้นส่วนปูนปั้นรูปสามเหลี่ยม มีลักษณะเป็นพู่ห้อยลงมา ภายในประกอบด้วยดอกกลมกลีบซ้อน ประกอบลายม้วนโค้ง ซึ่งลายพรรณพฤกษานี้มีลักษณะเช่นนี้เป็นที่นิยมอย่างมากในศิลปะล้านนา ดังนั้นจึงเป็นไปได้ว่า ศิลปกรรมที่เมืองกำแพงเพชรได้รับอิทธิพลเกี่ยวกับลวดลายพรรณพฤกษามาจากล้านนา (พจนีย์ ศักดิ์เดชากุล, 2546) อีกทั้งยังมีการพบชิ้นส่วนลวดลายประดับเป็น ดินเผา มีลักษณะเป็นลายพรรณพฤกษาประเภทลายดอกไม้และใบไม้ อยู่ภายในวงโค้งหลายวงที่ประกอบต่อเนื่องกันเป็นรูปสามเหลี่ยม รูปแบบโครงสร้างลวดลายลักษณะดังกล่าวนี้ มีพัฒนาการมาเป็นเวลานานในศิลปะจีน ตั้งแต่ในสมัยราชวงศ์ซ่ง เมื่อราวต้นพุทธศตวรรษที่ 16 - 19 จัดอยู่ในลายประเภทลายหัวหูลู่ (Cloud Collar) อันเป็นลวดลายสัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาของชาวจีน มีความหมายถึงประตูสวรรค์ และพบว่านิยมอยู่เสมอในลวดลายเครื่องประดับของเครื่องเคลือบดินเผาสมัยราชวงศ์ซ่งและราชวงศ์หมิง ลวดลายพรรณพฤกษาประกอบอยู่ภายในวงโค้งหลายวงในรูปสามเหลี่ยม อันเป็นอิทธิพลมาจาก

ลวดลายของเครื่องถ้วยจีนนั้น เข้ามามีอิทธิพลและได้รับการปรับปรุงจนมีรูปแบบเฉพาะเป็นที่นิยมในศิลปะล้านนา เมื่อราวต้นพุทธศตวรรษที่ 21

นอกจากนี้ยังได้พบลายพรรณพฤกษาประกอบอยู่ในลายกรอบรูปสามเหลี่ยมคล้ายหน้าบัน กรอบด้านบนเป็นลายโค้งเข้าน้อย ๆ จนเกือบกลายเป็นเส้นตรง ที่มีฝักเพกาซึ่งตกแต่งด้วยลายชุดขีดประดับอยู่ด้านบน ลายดอกไม้ภายในเป็นลายดอกไม้กลมกลีบซ้อน คล้ายมี 2 ดอกซ้อนเหลื่อมกัน ด้านข้างประกอบด้วยลายม้วนโค้ง ขนาบอยู่ รวมถึงด้านล่างก็มีเช่นกัน และเป็นที่สังเกตว่า ลายม้วนโค้งนี้ม้วนเข้าด้านใน และที่ด้านนอกมีลายคล้ายใบไม้สะบัดปลาย ซึ่งต่อมาน่าจะประกอบเข้าเป็นส่วนเดียวกัน กลายเป็นกระหนกที่ปลายสะบัดในภายหลัง ดังนั้น ลวดลายชิ้นนี้อาจเป็นต้นแบบดั้งเดิมของการทำกระหนกปลายสะบัดที่เกิดจากลายม้วนโค้งประกอบกับใบไม้ปลายแหลมด้วยกัน

กรอบการวิจัย

ตัวแปรต้น

1. ลวดลายพรรณไม้บนเจดีย์วัดช้างรอบ จ.กำแพงเพชร

ลวดลายที่มีการศึกษาวิจัยและเข้าใจกันมาว่าเป็น "ลายพรรณพฤกษา" แต่ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตถึงความแตกต่างจากรูปแบบทั่วไป

ตัวแปรตาม

2. อัตลักษณ์และรูปแบบทางศิลปกรรมของลวดลาย

องค์ประกอบรูปทรง เส้นสาย ความซับซ้อนของลาย และความสอดคล้องกับรูปแบบศิลปกรรมตามยุคสมัยที่มาและนัยยะสำคัญของลวดลาย แนวคิด คติความเชื่อ หรืออิทธิพลทางศิลปกรรม และความหมาย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาวិเคราะห์และสันนิษฐานรูปแบบที่มาของลวดลายพรรณพฤกษา เจดีย์วัดช้างรอบ จ.กำแพงเพชร ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนในการดำเนินการศึกษาค้นคว้าตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การศึกษาข้อมูลจากแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. การวิเคราะห์ข้อมูลจากรูปแบบองค์ประกอบอัตลักษณ์ทางศิลปกรรม เพื่อค้นหาที่มาและนัยยะ

สำคัญของลวดลาย

3. การตีความข้อมูลและผลการศึกษาวิจัย ดังนี้

- 3.1 ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ของโบราณสถานและความสัมพันธ์ของอิทธิพลจากพื้นที่ต่าง ๆ
- 3.2 ลวดลายพรรณพฤกษา
- 3.3 ข้อสันนิษฐาน
- 3.4 สรุปผลการศึกษาวิจัยและข้อสันนิษฐาน

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยพบข้อมูลอ้างอิงจากการวิจัยทางประวัติศาสตร์ ที่เรียกลวดลายพรรณไม้บริเวณช่องระหว่างข้างทรงเครื่อง เจดีย์วัดช้างรอบว่า “ลวดลายพรรณพฤกษา” ซึ่งเมื่อวิเคราะห์รูปแบบอัตลักษณ์ของลวดลายพรรณพฤกษาที่พบแพร่หลายทั่วไปนั้น จะมีลักษณะของลวดลายที่ได้รับแรงบันดาลใจจากกิ่ง ก้าน ใบ และดอกของต้นไม้ที่เกี่ยวข้องกันเกิดจากการประดิษฐ์ลวดลาย เพื่อประดับตกแต่งในงานศิลปกรรมหรืองาน

สถาปัตยกรรมต่าง ๆ มีลักษณะเป็นเถาไม้เลื้อยที่มีกิ่งก้านแตกออก ทำขึ้นเพื่อการประดับในงานต่าง ๆ สำหรับโบราณสถานอิทธิพลเขมร แกะสลักลายพรรณพฤกษาเอาไว้บริเวณหน้าบันทับหลังเสาประดับกรอบประตูและบันแถลง (พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สุรินทร์, ม.ป.ป.) รูปแบบลักษณะของลวดลายพรรณพฤกษาที่สำคัญ คือ มีแบบลายที่มีลักษณะซับซ้อนของเถาไม้ ใบไม้ และดอกไม้ ลายที่มีวนโค้งเกี่ยวพันต่อกันอย่างอ่อนช้อย และกลมกลืน

ภาพ 1 ภาพลวดลายพรรณพฤกษาที่พบบนผนังปูนปั้นโบราณสถานทั่วไป

หมายเหตุ : หนังสือแบบอย่างลวดลายพุทธศิลป์แห่งสยาม. (16 มีนาคม 2564). "รูปแบบลายพรรณพฤกษา" ลายพรรณพฤกษาที่ปรากฏอยู่ในศิลปกรรมมีทั้งที่... [รูปภาพ]. Facebook.

https://www.facebook.com/permalink.php/?story_fbid=122300816572079&id=108627587939402

ลายพรรณพฤกษามีรูปแบบลายดอกไม้และใบไม้เป็นองค์ประกอบสำคัญ ซึ่งในแต่ละช่วงเวลาของยุคสมัยดอกไม้ ใบไม้ นั้นมีที่มาและมีพัฒนาการของลายพรรณพฤกษาที่แตกต่างกันไป ในขณะที่รูปแบบของลายพรรณพฤกษามีบริเวณรอบเจดีย์ที่อยู่ระหว่างปูนปั้นข้างทรงเครื่อง วัดช้างรอบ จ.กำแพงเพชร นั้น กลับไม่มีรูปแบบหรือลักษณะที่แสดงถึงความเป็นเครือเถา ดอกไม้ หรือช่อดอกไม้ ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ที่สำคัญของลวดลายพรรณพฤกษาแต่อย่างใด จากภาพ ก จะเห็นว่าลักษณะที่มีความเป็นลายพรรณพฤกษาเพียงอย่างเดียวที่ปรากฏคือ ใบไม้ ที่แตกออกมาจากกิ่งของลำต้นไม้ ซึ่งเมื่อศึกษารูปแบบของใบไม้ที่เป็นรูปแบบของลวดลายพรรณพฤกษาในช่วงพุทธศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นช่วงของยุคสมัยที่ตรงกับวัดช้างรอบ จะพบว่ามียุคสมัยของลายใบไม้ที่ได้รับอิทธิพลจากศิลปะจีน แบบอย่างลวดลายบนเครื่องลายครามสมัยราชวงศ์หมิง ที่นิยมใช้ดอกโบตั๋นแบบกลีบเริ่มหุบ และลายก้านขดที่ปลายเป็นใบไม้แฉกลายใบไม้ดังกล่าวนี้ คาดว่าน่าจะคลี่คลายมาจากลายใบไม้ธรรมชาติที่ทำขอบใบหยักค่อนข้างลึกประกอบอยู่ในลายเครือเถา มีลักษณะคล้ายกับส่วนยอดของเถาไม้เลื้อยหรือเรียกอีกอย่างว่า ลายยอดเครือเถา ลายดังกล่าวเป็นลวดลายสำคัญที่ปรากฏอยู่เป็นส่วนประกอบของลายพรรณพฤกษาของล้านนาแทบทุกช่วงเวลา (สุรพล ดำริห์กุล, 2562) เป็นลวดลายเถาไม้เลื้อยที่มีกิ่งก้านแตกแขนงออกไปอย่างอิสระ คล้ายช่อกิ่งไม้ที่โค้งงอและโน้มลงตามธรรมชาติ ไม่ได้จัดวางอย่างสมมาตรแต่มีความสมดุลในองค์ประกอบ

ภาพ 2 ลวดลายพรรณพฤกษาศิลปะบริเวณรอบเจดีย์อยู่ระหว่างปูนปั้นช้างทรงเครื่อง วัดช้างรอบ
(ผู้นิพนธ์สร้างสรรค์เอง)

เมื่อวิเคราะห์และศึกษาเปรียบเทียบกันแล้วจะเห็นได้ว่า มีลักษณะแตกต่างจากลายพรรณพฤกษาศิลปะบริเวณรอบเจดีย์ที่อยู่ระหว่างปูนปั้นช้างทรงเครื่อง วัดช้างรอบ ดังนั้นจากข้อสันนิษฐานของผู้วิจัยลวดลายที่อยู่ระหว่างปูนปั้นช้างทรงเครื่องดังกล่าว ไม่จัดเป็นลายพรรณพฤกษาศิลปะ ด้วยลักษณะรูปแบบขององค์ประกอบทางศิลปกรรมที่ไม่มีความเชื่อมโยงไปในทางเดียวกัน รวมถึงเมื่อพิจารณาจากรูปแบบของปูนปั้นลายพรรณพฤกษาศิลปะที่พบบนผนังปูนปั้นโบราณสถานทั่วไป เปรียบเทียบกันกับปูนปั้นลายพรรณพฤกษาศิลปะ วัดช้างรอบ พบว่ามีลักษณะที่ต่างกันอย่างสิ้นเชิง

จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบอัตลักษณ์ทางศิลปกรรมลวดลายพรรณพฤกษาศิลปะที่พบทั่วไป กับลวดลายพรรณพฤกษาศิลปะบริเวณเจดีย์วัดช้างรอบนั้น ลวดลายของวัดช้างรอบ พบประเด็นดังต่อไปนี้

1. องค์ประกอบลวดลายใบไม้ในธรรมชาติแบบเหมือนจริง แต่ไม่มีองค์ประกอบของดอกไม้ ไม่มีลักษณะของการประดิษฐ์ลวดลายให้เกิดความซับซ้อน ทั้งรูปแบบของกิ่งก้าน หรือใบ ไม่ใช่ลวดลายที่ได้รับแรงบันดาลใจจากกิ่ง ก้าน ใบ และดอกของต้นไม้ที่เกี่ยวข้องกัน เกิดจากการประดิษฐ์ลวดลาย
2. ไม่มีลักษณะของลวดลายโบราณรูปแบบเดียวกับที่พบบนเครื่องลายครามของจีนสมัยราชวงศ์หมิง
3. ไม่มีรูปแบบความเป็นลายกระหนก แต่มีลักษณะเป็นลำต้นแบบต้นไม้จริงแบบย่อส่วนที่แตกกิ่งออกไปจำนวนเท่า ๆ กัน ทั้งฝั่งซ้ายและขวากิ่ง และ ลำต้นหรือก้านหลัก มีความทื่อ แข็ง มั่นคง ความเป็นเส้นตรงไม่สั่นไหวหรือม้วนโค้ง ในขณะที่ลวดลายพรรณพฤกษาศิลปะมีรูปแบบของลายกระหนก เช่น ลักษณะของใบผักกูดที่เรียกว่า ลายกระหนกผักกูด มีลายเส้นของความม้วนโค้งสลับซับซ้อน ไหลไปอย่างอ่อนช้อยและอิสระ
4. ไม่มีรูปแบบของลวดลายดอกไม้ในส่วนใดขององค์ประกอบลวดลาย มีเพียงลายของเครื่องประดับตรงบริเวณช่วงข้อต่อของก้านหลัก สันนิษฐานว่าออกแบบให้เป็นรูปแบบแนวทางเดียวกันกับช้างทรงเครื่อง
5. ลวดลายพรรณพฤกษาศิลปะบริเวณเจดีย์วัดช้างรอบ มีลักษณะเป็นลำต้นหรือก้านหลักแบบต้นไม้จริงที่ผุดอกและพุ่มตรงขึ้นมาจากฐานที่มีลักษณะคล้ายคอกระถาง ด้านบนแตกกิ่งออกไปจำนวนเท่า ๆ กันทั้งฝั่งซ้ายและขวา ไม่ใช่ลักษณะของลวดลายพรรณพฤกษาศิลปะที่พบอย่างแพร่หลายทั่วไป ที่จะวางองค์ประกอบของลวดลายให้เลื้อยเกี่ยวพันกันอย่างสลับซับซ้อน มีการม้วนโค้งเข้าออก ไม่มีจุดเริ่มและจุดจบของลวดลายที่พบเห็นอย่างชัดเจน เนื่องจากการสร้างสรรค์ให้ลวดลายเกิดความอิสระและอ่อนช้อย

จากการสังเคราะห์เปรียบเทียบ คือ ลวดลายระหว่างช้างทรงเครื่องบริเวณเจดีย์วัดช้างรอบนั้นไม่ใช่ลวดลายพรรณพฤกษาศิลปะ เนื่องจากขาดอัตลักษณ์ที่สำคัญอันแสดงถึงความเป็นลวดลายพรรณพฤกษาศิลปะ ผู้วิจัยจึง

สันนิษฐานว่าลวดลายดังกล่าว น่าจะเป็นลวดลายที่สร้างสรรค์ขึ้นเป็นรูปแบบเฉพาะ ด้วยแนวคิดเดียวกับเจดีย์ของวัดช้างรอบ ไม่ใช่ลวดลายพรรณพฤกษาตามที่ถูกเรียกและเชื่อกันมาตามข้อมูลหรือแนวคิดต่าง ๆ ลวดลายของต้นไม้บริเวณระหว่างตัวช้างทรงเครื่องนั้น จากการศึกษาข้อมูลและอิทธิพลความเชื่อทางศาสนาในประวัติศาสตร์ที่ปรากฏนั้น ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าช่างศิลปกรรมโบราณสร้างสรรค์ขึ้นมาเป็นรูปแบบเฉพาะของเจดีย์วัดช้างรอบนี้ ซึ่งช่องระหว่างช้างแต่ละช่องมีลวดลายที่ต่างกัน อาจได้แรงบันดาลใจต้นแบบมาจากต้นไทรนิโครธ และต้นสาละลังกา ต้นไม้ที่มีความเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา

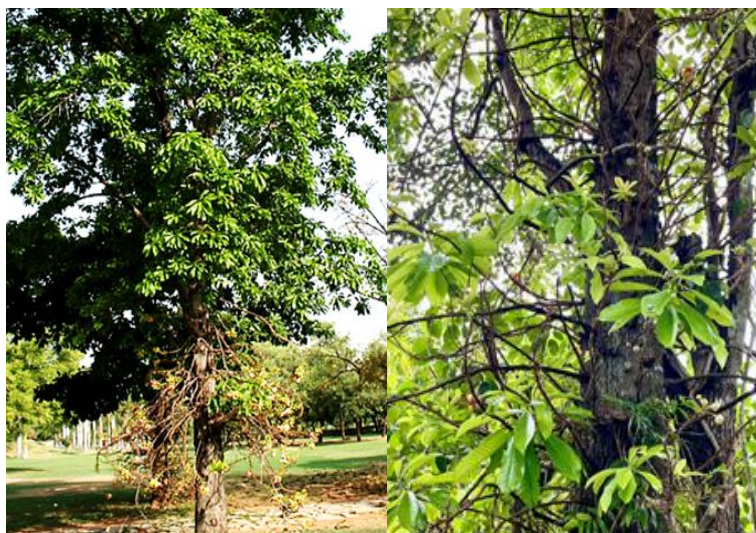
ภาพ 3 ลวดลายวัดช้างรอบ แบบที่ 1
(ผู้นิพนธ์สร้างสรรค์เอง)

ภาพ 4 ลักษณะต้นไทรนิโครธ
(ผู้นิพนธ์สร้างสรรค์เอง)

ภาพ 5 ลวดลายวัดช้างรอบ แบบที่ 1
(ผู้นิพนธ์สร้างสรรค์เอง)

ภาพ 6 ลักษณะต้นสาละลังกา
(ผู้นิพนธ์สร้างสรรค์เอง)

จากการเปรียบเทียบรูปแบบ จะแสดงให้เห็นว่าลวดลายพรรณไม้ทั้ง 2 ที่พบบนเจดีย์วัดช้างรอบ มีลักษณะที่เป็นอัตลักษณ์เช่นเดียวกับต้นไทรนิโครธ และต้นสาละลังกา ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบของลำต้น กิ่งก้าน ใบของต้นรวมถึงองค์ประกอบของต้นไม้ทั้ง 2 ชนิด ที่เห็นได้ค่อนข้างชัดเจน อีกทั้งสามารถอธิบายความเป็นไปได้จากความเชื่อมโยงที่สัมพันธ์ต่อคติความเชื่อทางพุทธศาสนา ดังนี้

1. ต้นไทรนิโครธ เป็นต้นไม้มงคลที่พระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญเพียรและตรัสรู้ตามพุทธประวัติ รวมถึงแสดงธรรมในบางครั้ง มีถิ่นกำเนิดในอินเดีย ศรีลังกาและปากีสถาน เรียกกันว่า โพธิญาณพุกษา มีผู้สันนิษฐานว่านิโครธเป็นคำแผลงมาจากคำว่านิโรธ ซึ่งหมายถึง การหลุดพ้นจากบ่วงทุกข์และกิเลสตัณหาทั้งปวง

2. ต้นสาละลังกา ตามพุทธประวัติกล่าวไว้ว่า ต้นสาละ เป็นต้นไม้ที่มีความเกี่ยวข้องกับสถานที่ประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพานของพระพุทธเจ้า ต้นสาละที่กล่าวถึงในเรื่องนี้ คือต้นสาละลังกา เพราะมีประวัติอันยาวนานที่มาจากศรีลังกานั้นเอง จึงเป็นที่มาของชื่อสาละลังกา ชาวศรีลังกาถือว่าสาละเป็นไม้มงคล

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยมีข้อสันนิษฐานว่าลวดลายที่อยู่บริเวณระหว่างปูนปั้นข้างทรงเครื่องดังกล่าว ไม่จัดเป็นลายพรรณพฤกษา ด้วยลักษณะรูปแบบขององค์ประกอบทางศิลปกรรมที่ไม่มีความเชื่อมโยงไปในทางเดียวกัน รวมถึงเมื่อพิจารณาจากรูปแบบของปูนปั้นลายพรรณพฤกษาที่พบบนผนังปูนปั้นโบราณสถานทั่วไป เปรียบเทียบกับปูนปั้นลายพรรณพฤกษา วัดช้างรอบ พบว่ามีลักษณะที่ต่างกันอย่างสิ้นเชิง จึงมีข้อค้นพบจากการสังเคราะห์เปรียบเทียบ คือ ลวดลายระหว่างข้างทรงเครื่องบริเวณเจดีย์วัดช้างรอบนั้นไม่ใช่ลวดลายพรรณพฤกษา เนื่องจากขาดอัตลักษณ์ที่สำคัญอันแสดงถึงความเป็นลวดลายพรรณพฤกษา ผู้วิจัยจึงสันนิษฐานว่าลวดลายดังกล่าว น่าจะเป็นลวดลายที่สร้างสรรค์ขึ้นเป็นรูปแบบเฉพาะ ด้วยแนวคิดเดียวกับเจดีย์ของวัดช้างรอบ ไม่ใช่ลวดลายพรรณพฤกษาตามที่ถูกเรียกและเชื่อกันมาตามข้อมูลต่าง ๆ ดังเช่น งานวิจัยของ พจนีย์ ศักดิ์เดชากุล (2546) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง ลวดลายประดับ ศาสนสถานเมืองกำแพงเพชร โดยมีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์โบราณคดี และประวัติศาสตร์ศิลปะที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับศิลปกรรมของเมืองกำแพงเพชร 2. เพื่อความเข้าใจและพิจารณาเปรียบเทียบถึงความแตกต่างและลักษณะร่วมในงานศิลปกรรมด้านลวดลายประดับที่มีอายุร่วมกันในเมืองกำแพงเพชร 3. เพื่อหาข้อสรุปถึงลักษณะเฉพาะในเรื่องลวดลายประดับศาสนสถานของเมืองกำแพงเพชร และ 4. เพื่อทราบถึงแหล่งบันดาลใจและคลี่คลายทางด้านรูปแบบซึ่งพบว่า กำแพงเพชรพบลวดลายพรรณพฤกษาที่ประกอบอยู่กับการลายทั่วไป ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นที่นิยมโดยเฉพาะลายดอกไม้กลมกลีบซ้อน 2 ชั้น มีใบไม้ปลายแหลมขนาดเล็ก ซึ่งได้พบประกอบอยู่กับการลายกลีบบัวและลายหน้ากระดาน เป็นต้น ลายดอกไม้กลมมักประกอบอยู่กับการลายม้วนโค้งคล้ายรูปตัวหงา ดังลายพรรณพฤกษาที่ประดับอยู่ภายในลายเครื่องประดับของข้างทรงเครื่อง วัดช้างรอบ ที่เป็นชิ้นส่วนปูนปั้นรูปสามเหลี่ยมมีลักษณะเป็นพู่ห้อยลงมา ภายในประกอบด้วยดอกกลมกลีบซ้อน ประกอบลายม้วนโค้ง ซึ่งลายพรรณพฤกษาในลักษณะเช่นนี้เป็นที่นิยมอย่างมากในศิลปะล้านนา ดังนั้นจึงเป็นไปได้ว่า ศิลปกรรมที่เมืองกำแพงเพชรได้รับอิทธิพลเกี่ยวกับลวดลายพรรณพฤกษามาจากล้านนา ต่างไปจากข้อค้นพบจากงานวิจัยดังกล่าวมาข้างต้น รวมถึงอัตลักษณ์ของรูปแบบลวดลายพรรณพฤกษากับลวดลายที่พบบนเจดีย์วัดช้างรอบที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง

อีกทั้ง ความสัมพันธ์ของคติความเชื่อในการสร้างเจดีย์วัดช้างรอบ ที่ได้รับอิทธิพลความเชื่อปรัชญาทางพุทธศาสนาจากอินเดียที่เข้ามาสู่ศิลปกรรมของดินแดนล้านนา เชื่อมโยงสัมพันธ์ไปกับรูปแบบไปถึงอุดมคติของลังกา และแนวคิดที่กล่าวว่า ลวดลายที่ประดับเจดีย์ประธานวัดช้างรอบนี้ นอกจากประโยชน์ในด้านความงามหรือสุนทรียภาพแล้ว เมื่อพิจารณาอย่างละเอียดพบว่า บรรดาลวดลายประดับเหล่านี้มีคติความเชื่อสัมพันธ์กับพระพุทธศาสนาอีกด้วย เช่น รูปสัตว์ (ช้าง หงส์ สิงห์) นางอัปสร กินนร และภาพเล่าเรื่องพุทธประวัติ โครงสร้างการจัดวางลวดลายดังกล่าว สามารถเปรียบเทียบได้กับความเชื่อในเรื่องไตรภูมิ ที่เข้ามาพร้อมพระพุทธศาสนา มีความนิยมในสมัยสุโขทัย โดยเฉพาะในรัชสมัยสมเด็จพระมหาธรรมราชาลิไท ดังนั้น จึงสามารถเปรียบเทียบได้ว่า ฐานเจดีย์ชั้นที่ประดับรูปสัตว์นั้นเป็นไตรจนาภูมิ ภาพพุทธประวัติเป็นมนุษยภูมิ และชั้นบนคือสวรรค์ภูมิ โดยยอดและองค์ระฆังคือ พระเจดีย์จุฬามณีบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ในไทยนั้นพบในสมัยสุโขทัยซึ่งเป็นยุคสมัยที่รับเอารูปแบบอิทธิพลทางด้านพุทธศาสนาจากลังกามา โดยยังคงพบมีปรากฏในงานประติมากรรมโบราณสถานบางแห่ง เช่น วัดช้างรอบ จ.กำแพงเพชร ที่มีการสันนิษฐานว่าได้รับการสร้างขึ้นตามคติของความเป็นศูนย์กลางจักรวาล

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. การขยายขอบเขตการสำรวจไปยังโบราณสถานอื่น ๆ ที่มีอายุใกล้เคียงกันในจังหวัดกำแพงเพชร หรือพื้นที่ที่มีอิทธิพลทางศิลปะแบบสุโขทัยและลพบุรี เพื่อดูว่ามีการนำลวดลายในลักษณะเฉพาะนี้มาใช้ในที่อื่นหรือไม่ จะช่วยเสริมความแข็งแกร่งของข้อสันนิษฐานว่าลวดลายที่วัดช้างรอบเป็นรูปแบบเฉพาะที่สร้างสรรค์ขึ้นมาเพื่อวัตถุประสงค์ทางพุทธศาสนา

2. การวิเคราะห์เชิงลึกด้านศิลปกรรมและสัญลักษณ์ ควรศึกษาและเปรียบเทียบลวดลายต้นไม้ที่พบในวัดช้างรอบกับศิลปกรรมในแหล่งอื่น ทั้งในไทยและต่างประเทศที่มีอิทธิพลทางพุทธศาสนาจากลังกาหรืออินเดีย เพื่อค้นหารูปแบบที่คล้ายคลึงกันและยืนยันความเชื่อมโยงทางศิลปะและคติความเชื่อ

บรรณานุกรม

- กำแพงเพชรศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร. (9 มีนาคม 2564). *ฐานข้อมูล เรื่อง ศิลปกรรมสกุลช่างกำแพงเพชร*. https://acc.kpru.ac.th/KPPStudies/index.php?title=ฐานข้อมูล_เรื่อง_ศิลปกรรมสกุลช่างกำแพงเพชร
- ธนธรณ์ ฤทธิ์ถกล. (2549). *กลุ่มเทวรูปสำริดพบที่เมืองกำแพงเพชร : ร่องรอยศาสนาพราหมณ์สมัยอยุธยา*. <https://sure.su.ac.th/xmlui/bitstream/handle/123456789/4341/fulltext.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- ประภัสสร ชูวิเชียร. (2565). *กำแพงเพชร : นครโบราณ อลังการศิลปกรรม*. สำนักพิมพ์มติชน จำกัด (มหาชน).
- พจนีย์ ศักดิ์เดชากุล. (2546). *ลวดลายประดับศาสนสถานเมืองกำแพงเพชร* [รายงานการวิจัย]. คลังปัญญา มหาวิทยาลัยศิลปากร. <https://sure.su.ac.th/xmlui/bitstream/id/0e61b351-002d-48f3-87c7-eced7f78c1f/Fulltext.pdf?attempt=2>
- พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สุรินทร์. (ม.ป.ป.). *รว รัง มีง สะเร็น เรื่อง ลายผักกูด : ลายพุกษาโบราณ ณ ปราสาทภูมิโปน*. <https://www.finearts.go.th/surinmuseum/view/30235>
- สันติ เล็กสุขุม. (2550). *ความสัมพันธ์ จีน-ไทย โยงใยในลวดลายประดับ*. สำนักพิมพ์เมืองโบราณ.
- สันติ เล็กสุขุม. (2560). *ประวัติศาสตร์ศิลปะไทย (ฉบับย่อ) (พิมพ์ครั้งที่ 7)*. สำนักพิมพ์เมืองโบราณ.
- สุรพล ดำริห์กุล. (18 กันยายน 2562). “ปุณณฆะ” หรือ “ลายหม้อดอก” คตินิยมและเอกลักษณ์สำคัญของล้านนา... [รูปภาพ]. Facebook. https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=pfbid02EqmecJCvPQcgsuxjPrKN8S9rNNC5tC3fqK1HbDYcNL38H4fJjzCvAfZRvH5jPFuul&id=100080469377616
- หนังสือแบบอย่างลวดลายพุทธศิลป์แห่งสยาม. (16 มีนาคม 2564). “รูปแบบลายพรรณพุกษา” ลายพรรณพุกษาที่ปรากฏอยู่ในศิลปกรรมมีทั้งที่... [รูปภาพ]. Facebook. https://www.facebook.com/permalink.php/?story_fbid=122300816572079&id=108627587939402

บทความวิจัย

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านออกเสียง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านห้วยดง โดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านพินอิน The Development of Reading Aloud Achievement of Matthayomsuksa 2 Students at Ban Huadong School through Pinyin Reading Exercises

ก่อเกียรติ ทรัพย์คำจันทร์¹, สุทธิดา จันนา², จิดาภา อุตขันธ์³ และ พรพิมล ตะโจระกัง⁴
Kaukait Subkumjun¹, Sutthida Channa², Jidapa Auttakhon³ and Phonphimon Pinaphang⁴

วันที่ได้รับต้นฉบับบทความ : 14 ตุลาคม 2568

วันที่แก้ไขปรับปรุงบทความ : 16 พฤศจิกายน 2568

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ : 5 ธันวาคม 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ (1) พิจารณาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านห้วยดง หลังเรียน ด้วยแบบฝึกทักษะการอ่านพินอิน ว่ามีคะแนน สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ที่กำหนดไว้หรือไม่ (2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านพินอินของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านห้วยดง ระหว่าง ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยแบบฝึกทักษะการอ่านพินอิน (3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านห้วยดง ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การอ่านพินอินโดยใช้แบบฝึกทักษะ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนบ้านห้วยดง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย (1) แผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 1 แผน (2) แบบฝึกเสริมทักษะการอ่านพินอิน (3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาคปฏิบัติ จำนวน 20 ข้อ (4) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านพินอิน ผลการวิจัยพบว่า (1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านพินอินของนักเรียนหลังการใช้แบบฝึกทักษะ สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ที่ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญ (2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนด้วยแบบฝึกทักษะ สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแบบฝึกทักษะมีศักยภาพในการพัฒนาทักษะการอ่านพินอินของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง และ (3) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านพินอินโดยรวมอยู่ในระดับมาก

¹ นักวิชาการอิสระ Email: 613561010316@rmu.ac.th

² นักวิชาการอิสระ Email: Sudttidajanna@gmail.com

³ ครูโรงเรียนบ้านห้วยดง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2
Email: Chidapaauttakhon@gmail.com

⁴ ครูโรงเรียนบ้านห้วยดง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2
Email: phonphimon1001@gmail.com

ด้วยค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.15 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.39 โดยระดับความพึงพอใจเป็นรายข้อทั้งหมดอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การเรียนภาษาจีน, แบบฝึกทักษะการอ่านพินอิน, สัทอักษรพินอิน

Abstract

The objectives of this research were (1) to examine whether the learning achievement scores of Grade 8 students at Ban Huadong School after learning through the Pinyin Reading Skill Exercises were higher than the established criterion of 70 percent, (2) to compare the Pinyin reading achievement of Grade 8 students at Ban Huadong School before and after learning with the Pinyin Reading Skill Exercises, and (3) to study the students' satisfaction with the learning activities on Pinyin reading using the skill exercises.

The sample consisted of Grade 8 students at Ban Huadong School, Na Dun District, Maha Sarakham Province, under the Maha Sarakham Primary Educational Service Area Office 2, during the second semester of the 2024 academic year. The sample was selected by purposive sampling. The research instruments used in this study included (1) one lesson plan, (2) a set of Pinyin Reading Skill Exercises, (3) a practical achievement test consisting of 20 items, and (4) a student satisfaction questionnaire regarding the learning activities using the Pinyin Reading Skill Exercises. The results of the study revealed that: (1) The students' learning achievement in Pinyin reading after using the skill practice exercises was significantly higher than the set criterion of 70 percent. (2) The students' post-learning achievement scores were significantly higher than their pre-learning scores at the .05 level of statistical significance, indicating that the practice exercises were effective in enhancing students' Pinyin reading skills. (3) The students' overall satisfaction with the learning activities using the Pinyin reading skill exercises was at a high level, with a mean score of 4.15 and a standard deviation (S.D.) of 0.39. The satisfaction levels for all individual items were also at a high level.

Keywords: Chinese language learning, Pinyin Reading Skill Exercises, Pinyin Phonetic Symbols

บทนำ

ในปัจจุบันภาษาจีนนับได้ว่าเป็นภาษาที่ได้รับความสำคัญอย่างมากและมีผู้ใช้ทั่วโลกเนื่องจากสาธารณรัฐประชาชนจีน หรือประเทศจีน เป็นประเทศที่มีบทบาท มีความสำคัญและมีอิทธิพลมากในระบบเศรษฐกิจโลก ประเทศจีนไม่เพียงแต่มีประชากรจำนวนมากเท่านั้นแต่ยังเป็นประเทศที่มีการพัฒนาอย่างก้าวกระโดดทั้งด้านการศึกษาด้านเทคโนโลยี ด้านอุปกรณ์อำนวยความสะดวก และด้านเศรษฐกิจที่มีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะจากภาคส่งออกซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ นอกจากนี้ประเทศจีนยังมีความสัมพันธ์ทางการค้าและการลงทุนกับนานาประเทศอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดความต้องการบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาจีนกลางโดยเฉพาะภาษาจีนกลางเพิ่มมากขึ้นนอกจากนี้จีนยังมีบทบาทต่อภาคธุรกิจอุตสาหกรรมและการท่องเที่ยว ดังนั้นจึงปฏิเสธไม่ได้เลยว่าประเทศจีนได้มีอิทธิพลต่อการค้าการลงทุนของประเทศต่าง ๆ และภาษาจีนกลายเป็นภาษาที่มีความสำคัญและได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน

ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2551) ที่ระบุว่า นักเรียนจะต้องรู้และเข้าใจการออกเสียง รู้จักพยัญชนะและสระใน รูปสัทอักษรพินอิน พร้อมเปรียบเทียบกับอักษรจีน สามารถประสมเสียงพยัญชนะกับสระได้ รู้และเข้าใจการ ออกเสียงต่อเนื่องและการเปลี่ยนเสียง การแยกแยะเสียง สามารถสร้างความเชื่อมโยงระหว่างเสียง ตัวอักษร และความหมายได้ รู้ว่าภาษาจีนมีเสียงวรรณยุกต์ 4 เสียง และเสียงเบา 1 เสียง เมื่อเข้าใจหลักการเบื้องต้น เช่นนี้จึงสามารถใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนาการเรียนรู้ของตนในขั้นสูงขึ้นไปจนสามารถออกเสียงได้อย่าง คล่องแคล่วและเป็นธรรมชาติ รวมทั้งออกเสียงด้วยทำนองเสียงและน้ำหนักเสียงเพื่อสื่อสารความพิเศษได้

ผู้วิจัยได้เห็นถึงปัญหาทางการอ่านออกเสียงพินอิน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านหัวดง ที่เรียนในรายวิชาภาษาจีน ถึงแม้ว่านักเรียนจะเคยผ่านการเรียนเกี่ยวกับสัทอักษรจีนแล้ว แต่นักเรียนส่วนใหญ่ ยังไม่สามารถอ่านพินอินได้อย่างถูกต้อง โดยมักเกิดความสับสนระหว่าง การอ่านพินอินของภาษาจีนกับภาษาอังกฤษ ทำให้นักเรียนจำพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ไม่ได้และไม่สามารถผสมเสียงเพื่ออ่านออกเสียงได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้ยัง พบว่าวิธีการสอนที่ใช้ยังไม่เหมาะสม กับผู้เรียน และรูปแบบการจัดการเรียนการสอนไม่สอดคล้อง กับลักษณะของผู้เรียนส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับต่ำ

จากปัญหาด้านการอ่านออกเสียงและการผสมเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ ของนักเรียน ผู้วิจัย จึงได้ศึกษาแนวทาง ทฤษฎี หลักการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนาการเรียน การสอนภาษาจีน โดยพบว่าใช้แนวทางการสอนด้วย “แบบฝึกทักษะการอ่านพินอิน” มีงานวิจัยของ กิตติพงษ์ เสนาธรรม (2560) ที่ได้ศึกษา การพัฒนาทักษะการอ่านสัทอักษรจีนของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/4 โดยใช้แบบ ฝึกทักษะ โดยเลือกนักเรียนจำนวน 6 คน ที่มีปัญหาในการอ่านสัทอักษรจีนมาพัฒนา ผลการวิจัยพบว่า นักเรียน ทั้ง 6 คนมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ และงานวิจัยของ กชนันท์ เข้มสกุลทอง และคณะ (2562) ที่จัดการเรียนสอนโดยใช้ชุดฝึกการอ่านออกเสียงสัทอักษรพินอิน ซึ่งผลวิจัย พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ ทางการอ่านออกเสียงสัทอักษรพินอินหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และเมื่อพิจารณาระดับความสามารถโดยรวม พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางด้านการอ่านออกเสียงสัทอักษรพินอิน อยู่ในระดับมากที่สุด

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะนำแบบฝึกทักษะการอ่าน พินอิน มาพัฒนาให้นักเรียนกลุ่มนี้ใน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 สามารถนำ “แบบฝึกทักษะการอ่านพินอิน” ไปใช้อย่างถูกต้อง ผสมเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ได้อย่างเหมาะสม และสามารถนำความรู้ไปใช้ในการเรียนภาษาจีนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ในการศึกษา/การวิจัย

1. เพื่อพิจารณาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านหัวดงหลังเรียน ด้วยแบบฝึกทักษะการอ่านพินอิน ว่ามีคะแนน สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ที่กำหนดไว้หรือไม่
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านพินอินของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านหัวดง ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยแบบฝึกทักษะการอ่านพินอิน
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านหัวดง ที่มีต่อการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ การอ่านพินอินโดยใช้แบบฝึกทักษะ

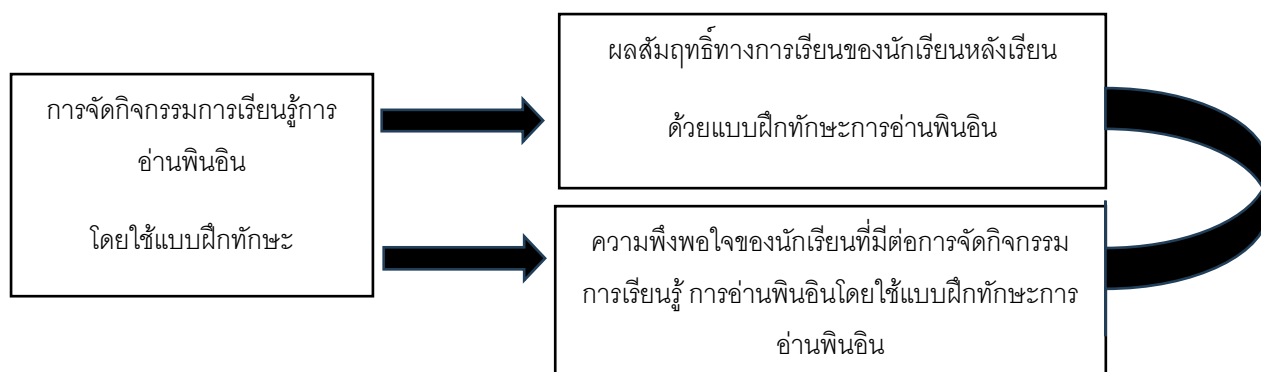
สมมติฐานในการศึกษา / การวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านหัวดง หลังเรียนด้วยแบบฝึก ทักษะการอ่านพินอิน มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ที่กำหนดไว้

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านห้วยดง หลังเรียนด้วยแบบฝึกทักษะการอ่านพินอิน การเรียนด้วยแบบฝึกทักษะการอ่านพินอินสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านห้วยดง มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การอ่านพินอินโดยใช้แบบฝึกทักษะ อยู่ในระดับมากขึ้นไป

กรอบการวิจัย

1. ประชากรในงานวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนบ้านห้วยดง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 2 จำนวน 431 คน

2. กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนบ้านห้วยดง อำเภอนาดูน จังหวัด มหาสารคาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 2 จำนวน 40 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือห้องที่ผู้วิจัยได้รับมอบหมาย ให้เป็นผู้สอน และภายในห้องเรียนมีนักเรียนที่มีระดับความสามารถทางการเรียนแตกต่างกัน

3. เนื้อหาที่ใช้ในการสร้างแบบฝึกทักษะการอ่านพินอิน

เนื้อหาที่ใช้ในการจัดทำแบบฝึกทักษะการอ่านพินอิน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ประกอบด้วย เรื่องต่อไปนี้

- 3.1 พยัญชนะในภาษาจีน
- 3.2 สระในภาษาจีน
- 3.3 วรรณยุกต์ในภาษาจีน
- 3.4 การประสมคำ

4. ตัวแปรที่ศึกษา

4.1 ตัวแปรอิสระ คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การอ่านพินอินโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านพินอิน

4.2 ตัวแปรตาม

4.2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนด้วยแบบฝึกทักษะการอ่านพิน

4.2.2 ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การอ่านพินอินโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านพินอิน

5. ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

1. สัทอักษรพินอิน (Pinyin) หมายถึง ระบบการเขียนภาษาจีนกลางโดยใช้อักษรโรมัน เพื่อแสดงเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ตามหลัก สัทศาสตร์ ใช้เป็นแนวทางในการออกเสียง การสะกด และการถอดเสียงของคำภาษาจีนกลาง
2. แบบฝึกทักษะ (Skill Exercise) หมายถึง สื่อการเรียนการสอนชนิดหนึ่ง ที่สร้างขึ้นเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีการฝึกปฏิบัติ ฝึกฝนและทบทวนสิ่งที่เรียนมาแล้ว เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจให้มากยิ่งขึ้น
3. แบบฝึกทักษะการอ่านพินอิน (Pinyin Reading Skill Exercises) หมายถึง สื่อการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อใช้สัทอักษรพินอินในการฝึกออกเสียงและอ่านภาษาจีนกลาง โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านพินอินของนักเรียน
4. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Learning Achievement) หมายถึง ความรู้ความสามารถของผู้เรียนที่ได้จากการเรียนรู้เรื่องการอ่านพินอิน ซึ่งวัดจากคะแนนแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยแบบฝึกทักษะการอ่านพินอินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น
5. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Learning Achievement Test) หมายถึง แบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อวัดผลการเรียนรู้ของผู้เรียนหลังจากเรียนด้วยแบบฝึกทักษะการอ่านพินอิน ครอบคลุมเนื้อหาที่สอนทั้งหมด
6. ความพึงพอใจในการเรียนรู้ (Learning Satisfaction) หมายถึง ความรู้สึกของนักเรียน ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านพินอิน ซึ่งครอบคลุมด้านความชอบ ความสนใจ ความพอใจ และการเห็นคุณค่าในการเรียนรู้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) เรื่อง “การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านพินอิน โดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านพินอิน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านห้วยดง” วัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านพินอิน ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรในงานวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนบ้านห้วยดง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 จำนวน 431 คน

2. กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนบ้านห้วยดง อำเภอนาดูน จังหวัด มหาสารคาม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 จำนวน 40 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือห้องที่ผู้วิจัยได้รับมอบหมายให้เป็นผู้สอน และภายในห้องเรียนมีนักเรียนที่มีระดับความสามารถทางการเรียนแตกต่างกัน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาจีน) หน่วยที่ 2

เรื่อง **第二课：你喜欢吃什么？** (คุณชอบกินอะไร?)

ลำดับ	เนื้อหา	รายละเอียด	เวลาเรียน
1	การประสมเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ b, p, m, f, d, t, n, l	ฝึกอ่าน ออกเสียง และผสมเสียงกับสระและวรรณยุกต์	1 ชั่วโมง
2	การประสมเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ g, k, h	ฝึกอ่าน ออกเสียง และผสมเสียงกับสระและวรรณยุกต์	1 ชั่วโมง
3	การประสมเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ j, q, x, z, c, s	ฝึกอ่าน ออกเสียง และผสมเสียงกับสระและวรรณยุกต์	1 ชั่วโมง
4	การประสมเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ zh, ch, sh, r, y, w	ฝึกอ่าน ออกเสียง และผสมเสียงกับสระและวรรณยุกต์	1 ชั่วโมง

2. แบบฝึกทักษะการอ่านพินอิน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จัดทำโดยผู้วิจัย ประกอบด้วยกิจกรรมฝึกอ่าน และผสมเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ ในภาษาจีนเพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านพินอินของนักเรียน

3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ภาคปฏิบัติ จำนวน 20 ข้อ ใช้สำหรับการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนหลักการสร้างแบบทดสอบแบบอิงเกณฑ์โดยอ้างอิงแนวของ (สุรวาท ทองบุ, 2550)

4. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การอ่านพินอินโดยใช้แบบฝึกทักษะ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (5-point Rating Scaie) จำนวน 10 ข้อ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัยในปีการศึกษา 2567 เพื่อใช้ในการทดลองจริงในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การสร้างและหาคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้

ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และวิเคราะห์เนื้อหา จุดประสงค์การเรียนรู้ และเวลาของวิชาภาษาจีน โดยกำหนดเนื้อหาเป็น 1 หน่วย จำนวน 1 แผนการจัดการเรียนรู้ รวม 4 ชั่วโมง ในหัวข้อ **第二课：你喜欢吃什么？** คุณชอบกินอะไร? ซึ่งเน้นการประสมเสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ในกลุ่มต่าง ๆ (b, p, m, f, d, t, n, l; g, k, h; j, q, x, z, c, s; zh, ch, sh, r, y, w) ชั่วโมงละ 1 กลุ่มเสียง

1.1 การจัดทำ: จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ แบบประเมินผลการปฏิบัติงาน และแบบทดสอบย่อยท้ายแผนการเรียนรู้ โดยศึกษาจากรูปแบบของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

1.2 สร้างแบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (ตามเกณฑ์ของ บุญชม ศรีสะอาด, 2545) ครอบคลุม 5 ด้าน ได้แก่ จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการสอน และการวัดผลประเมินผล

1.3 นำเสนอผู้เชี่ยวชาญประเมินคุณภาพและความเหมาะสม ซึ่งผลการวิเคราะห์พบว่าแผนการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับเหมาะสม

1.4 จัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้จริง

2. การสร้างและหาคุณภาพแบบฝึกทักษะการอ่านพินอิน

ผู้วิจัยศึกษาหลักสูตร คู่มือครู หนังสือเรียน และแนวคิดเกี่ยวกับการสอนภาษาจีนเพื่อวิเคราะห์เนื้อหา กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ และขอบข่ายเนื้อหา รวมถึงศึกษาเทคนิคการสร้างแบบฝึกทักษะการอ่านพินอิน จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 การจัดทำ: สร้างแบบฝึกทักษะการอ่านพินอิน วิชาภาษาจีน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยมีเนื้อหาครอบคลุม พยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์

2.2 ทดลองใช้กลุ่มเล็ก (Try out 1:100) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนบ้านห้วยตง จำนวน 35 คน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แต่เป็นกลุ่มที่ผู้วิจัยสอนอยู่ โดยสังเกตพฤติกรรมการเรียนและความเข้าใจในการปฏิบัติกิจกรรม เพื่อนำปัญหามาปรับปรุงแก้ไข ข้อบกพร่อง

2.3 ตรวจสอบ แก้ไข ปรับปรุง ข้อบกพร่องของแบบฝึกทักษะให้สมบูรณ์ก่อนนำไปทดลองจริง

3. การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (แบบปฏิบัติ 20 ข้อ)

ผู้วิจัยสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบปฏิบัติ จำนวน 20 ข้อ เพื่อใช้ในการทดสอบ ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยสร้างตามแนวการสร้างและหาคุณภาพแบบ อิงเกนซ์

3.1 ขั้นตอน: ศึกษาหลักสูตร วิเคราะห์หลักสูตรด้านเนื้อหาและเขียนจุดประสงค์การเรียนรู้ ศึกษาวิธีการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์แบบอิงเกนซ์ (สมนึก ภัทธีธรณี, 2544; บุญชม ศรีสะอาด, 2545; และสุรวาท ทองบุ, 2550) วิเคราะห์สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ สร้างตารางวิเคราะห์ กำหนดจำนวนข้อและระดับพฤติกรรม และสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบปฏิบัติ จำนวน 20 ข้อ

4. การสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจในการเรียนรู้

ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจในการเรียนรู้ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การอ่านพินอิน โดยใช้แบบฝึกทักษะ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) จำนวน 10 ข้อ เพื่อใช้จริง (สร้างขึ้น 15 ข้อ)

4.1 ขั้นตอน: ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถาม (สมนึก ภัทธีธรณี, 2544; บุญชม ศรีสะอาด, 2545; และสุรวาท ทองบุ, 2550) สร้างแบบสอบถาม จำนวน 15 ข้อ

4.2 นำเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าดัชนี ความสอดคล้อง (IC: Index Congruence)

4.3 วิเคราะห์หาค่า อำนาจจำแนกรายข้อ (r_{xy}) โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง คะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item – total Correlation) คัดเลือกข้อคำถามที่ดีที่สุดไว้ใช้ จำนวน 15 ข้อ (แม้ว่าจะตั้งเป้าใช้จริง 10 ข้อในตอนแรก) โดยมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.67 ถึง 1.00

4.4 จัดพิมพ์ฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปทดลองใช้จริงในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบการวิจัยก่อนแบบวิจัยแบบทดลอง (Pre-Experimental Designs) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองตามแบบวิจัยที่มีกลุ่มทดลองกลุ่มเดียวแบบสุ่มและมีการเก็บรวบรวม ข้อมูลก่อนและหลังการทดลอง (Randomized One Group Pretest Posttest Design) ดังนี้

กลุ่ม	การสุ่ม	การทดสอบก่อนเรียน	ทดลอง	การทดสอบหลังเรียน
-------	---------	-------------------	-------	-------------------

		(Pretest)		(Posttest)
E	R	O ₁	X	O ₂

ความหมายของสัญลักษณ์

X แทน การทดลองจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านพินอิน

R แทน การได้กลุ่มตัวอย่างมาโดยการสุ่ม

O₁ แทน การเก็บรวบรวมข้อมูล/การทดสอบก่อนเรียน Pretest

O₂ แทน การเก็บรวบรวมข้อมูล/การทดสอบหลังเรียน Posttest

จากแบบการวิจัยข้างต้นได้ดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 ทำการทดลองเป็นเวลา 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 วัน วันละ 1 คาบ คาบละ 55 นาที โดยมีลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ขอความร่วมมือกับผู้บริหารโรงเรียนในการศึกษา ทดลอง และพัฒนา
2. พบครูประจำชั้นหรือครูพี่เลี้ยงของห้องที่ทำการทดลองเพื่อชี้แจงรูปแบบงานวิจัยและขอความร่วมมือ

ร่วมมือ

3. สร้างความคุ้นเคยกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง เป็นระยะเวลา 1 วัน คือ วันที่ 1 พฤศจิกายน 2567

4. ผู้วิจัยทำการทดสอบก่อนเรียน (Pretest) กับนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ในวันที่ 6 ธันวาคม 2567 ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สร้างขึ้น

5. ผู้วิจัยดำเนินการทดลองให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างเรียนโดยใช้ แบบฝึกทักษะการอ่านพินอิน เรื่อง เวลาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น สัปดาห์ละ 1 วัน วันละ 1 คาบ คาบละ 55 นาที ระหว่างวันที่ 23 ธันวาคม 2566 ถึง วันที่ 20 มกราคม 2567 โดยเมื่อดำเนินการจัดการเรียนรู้เสร็จในแต่ละเรื่องของหนังสืออ่านเพิ่มเติมผู้วิจัยได้ดำเนินการทดสอบย่อยท้ายบทเรียนทั้ง 1 เรื่อง

6. เมื่อดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จนครบตามกำหนด ผู้วิจัยทำการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียน (Posttest) กับนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ในวันที่ 28 มกราคม 2567

7. หลังจากทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเสร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการ แจกแบบสอบถามความพึงพอใจในการเรียนรู้ เพื่อสำรวจความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านพินอิน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

8. นำข้อมูลที่ได้จากการทดสอบไปทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การหาคุณภาพของเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1.1 การหาค่าความเที่ยงตรงตามเนื้อหา โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์กับเนื้อหา IOC (Index of Item Objective Congruence) (สุรวาท ทองบุ, 2550) โดยพิจารณา คัดเลือกเฉพาะข้อสอบที่มีค่าดัชนีตั้งแต่ .50 ถึง 1.00

1.2 การหาคุณภาพของแบบสอบถามความพึงพอใจในการเรียนรู้ที่มีต่อความเหมาะสมของแบบฝึกทักษะการอ่านพินอิน วิเคราะห์ดังนี้

1.2.1 ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามเป็นรายข้อ (r_{xy}) โดยใช้สัมประสิทธิ์

สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item - total Correlation)

2. การวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจในการเรียนรู้ที่มีต่อความเหมาะสมของแบบฝึกทักษะการอ่านพินอิน โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจในการเรียนรู้ที่มีต่อความเหมาะสมของแบบ

ฝึกทักษะการอ่านพิน สำหรับระดับความพึงพอใจในการเรียนรู้ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยแบบฝึกทักษะการอ่านพินอื่น จะนำไปเทียบเกณฑ์การแปลผลดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

ค่าเฉลี่ย	ระดับความพึงพอใจ
4.51 - 5.00	มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด
3.51 - 4.50	มีความพึงพอใจในระดับมาก
2.51 - 3.50	มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง
1.51 - 2.50	มีความพึงพอใจในระดับน้อย
1.00 - 1.50	มีความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด

5.3 การวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัย ดังนี้

5.3.1 วิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านพินอื่นของนักเรียนที่เรียนโดยแบบฝึกทักษะการอ่านพินอื่นกับเกณฑ์ที่กำหนด (ร้อยละ 70) โดยการทดสอบ (t-test One Sample Group)

5.3.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านพินอื่นของนักเรียนที่เรียนโดยแบบฝึกทักษะการอ่านพินอื่น ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน โดยการทดสอบ (t-test Dependent Sample)

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย สรุปได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านพินอื่นของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังเรียนด้วยแบบฝึกทักษะการอ่านพินอื่น มีค่าเฉลี่ย สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ที่กำหนดไว้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านพินอื่นของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังเรียนที่เรียนด้วยแบบฝึกทักษะการอ่านพินอื่น มีค่าเฉลี่ย สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ที่กำหนดไว้

ตาราง 1 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านพินอื่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังเรียนด้วยแบบฝึกทักษะการอ่านพินอื่น มีค่าเฉลี่ย สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ที่กำหนด

แบบทดสอบ วัดผลสัมฤทธิ์ หลังเรียน	n	$\bar{X}$	S.D.	เกณฑ์ ร้อยละ 70	df	ค่า t
	35	16.17	2.13	7	34	25.47

จากตาราง 1 ผลการวิเคราะห์ พบว่า ค่า t ที่ได้จากการคำนวณเท่ากับ 25.47 ซึ่งสูงกว่าค่า t วิฤติ ซึ่งเท่ากับ 1.69 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านพินอื่นของนักเรียนที่เรียนด้วยแบบฝึกทักษะการอ่านพินอื่นหลังเรียน มีค่าเฉลี่ย สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ที่กำหนดไว้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังเรียนด้วยแบบฝึกทักษะการอ่านพินอื่น

ตอนที่ 2 วิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านพินอื่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ด้วยแบบฝึกทักษะการอ่านพินอื่น ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน

ตาราง 2 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนกับหลังเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านพินอื่น ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

การทดสอบ	N	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	df	t
ก่อนเรียน	35	20	7.66	2.41	34	35.43
หลังเรียน			16.17	2.13		

จากตาราง 2 ผลการวิเคราะห์ พบว่า ค่า t ที่ได้จากการคำนวณเท่ากับ 35.43 ซึ่งสูงกว่าค่า t วิฤติ ซึ่งเท่ากับ 1.69 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า นักเรียนที่เรียนด้วยแบบฝึกทักษะการอ่านพินอิน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การอ่านพินอิน โดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านพินอิน โดยรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.39 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าทุกข้อ มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากเช่นกัน

ตอนที่ 3 วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านพินอินของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านหัวดง

ผู้วิจัยได้นำคะแนนจากการวัดความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ปรากฏดังตาราง 3

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจของที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านพินอิน

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D	ระดับความพึงพอใจ
1. เมื่อเรียนด้วยแบบฝึกทักษะการอ่านพินอินทำให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น	4.28	0.32	มาก
2. การเรียนด้วยแบบฝึกทักษะการอ่านพินอินสามารถนำไปใช้ได้	4.13	0.57	มาก
3. แบบฝึกทักษะการอ่านพินอินส่งเสริมให้ผู้เรียน เรียนรู้ด้วยตัวเอง	3.98	0.78	มาก
4. ผู้สอนมีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ ช่วยให้เกิดความเข้าใจมากขึ้น	4.35	0.17	มาก
5. มีการจัดเนื้อหาของแบบฝึกเป็นหมวดหมู่	4.18	0.55	มาก
6. ผู้สอนมีความเป็นกันเอง ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือและรับฟังความคิดเห็น	4.33	0.24	มาก
7. ขั้นตอนของกิจกรรมในแบบฝึกนักเรียนสามารถปฏิบัติได้	4.05	0.69	มาก
8. การเรียนด้วยแบบฝึกทักษะการอ่านพินอินทำให้มีความสนใจในการเรียนภาษาจีนมากขึ้น	3.95	0.70	มาก
9. ผู้สอนมีการแจ้งคะแนนวัดผลและประเมินผลเสมอ	4.03	0.69	มาก
10. ความพึงพอใจโดยรวมที่มีต่อแบบฝึกทักษะการอ่านพินอิน	4.20	0.53	มาก
รวม	4.15	0.39	

จากตาราง 3 พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนด้วยแบบฝึกทักษะการอ่านพินอิน มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การอ่านพินอิน โดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านพินอิน โดยรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.39 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือข้อที่ 4 ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือข้อที่ 8

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

11. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านพินอินของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังจากเรียนด้วยแบบฝึกทักษะการอ่านพินอินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น พบว่ามีค่าเฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 และสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าแบบฝึกทักษะการอ่านพินอินที่จัดทำขึ้นมีประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะการอ่านพินอินของนักเรียน โดยครูผู้สอนได้มีการให้คำแนะนำ ติดตามความก้าวหน้า และให้คำปรึกษาแก่นักเรียนอย่างต่อเนื่อง ทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจและสามารถอ่านพินอินได้อย่างถูกต้องมากยิ่งขึ้น ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ กชนันท์ เข้มสกุลทองและคณะ (2562) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการออกเสียง โดยใช้ชุดฝึกการอ่านออกเสียงสัทอักษรพินอิน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/2 โรงเรียนปางศิลาทองศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนออกเสียงสัทอักษรพินอินหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เพราะชุดฝึกการอ่านพินอินใช้แนวการเรียนการสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยครูผู้สอนมีบทบาทในการสอนอ่านสะกดพินอิน การออกเสียงวรรณยุกต์ ตลอดจนให้คำปรึกษาและดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิด ส่งผลให้นักเรียนเกิดความสนใจ และเห็นความสำคัญของการเรียนภาษาจีน สามารถอ่านคำศัพท์ได้ดีขึ้น และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับดี

2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนด้วยแบบฝึกทักษะการอ่านพินอิน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับวิจัยของ กชนันท์ เข้มสกุลทองและคณะ (2562) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการออกเสียง โดยใช้ชุดฝึกการอ่านออกเสียงสัทอักษรพินอิน สำหรับนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1/2 โรงเรียนปางศิลาทองศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร โดยมีผลการวิจัยคือ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการฝึกการอ่านออกเสียงสัทอักษรพินอินหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยการให้ชุดฝึกการอ่านออกเสียงสัทอักษรพินอิน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้เนื่องมาจากว่า ชุดฝึกการอ่านพินอิน ใช้การเรียนแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และครูผู้สอนมีการสอนอ่าน สะกดพินอิน การออกเสียงวรรณยุกต์และ ครูผู้สอนจะคอยให้คำปรึกษากับนักเรียนทุกคนอย่างเอาใจใส่ และร่วมกันคอยชี้ถึงความสำคัญในการเรียนภาษาจีน จึงทำให้นักเรียนเกิดความสนใจต่อการเรียนภาษาจีน และการอ่านภาษาจีนในการวิจัยครั้งนี้อยู่ในระดับดีนักเรียน สามารถอ่านคำศัพท์ได้

3. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนด้วยแบบฝึกทักษะการอ่านพินอินเรื่อง เวลา มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านพินอิน โดยรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 4.15 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.39 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก เนื่องผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านพินอินเรื่อง เวลา มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยรวมทุกข้อมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ เนื่องมาจากว่า นักเรียนส่วนมากมีความชอบในการเรียนในกลุ่มสาระภาษาต่างประเทศ และชื่นชอบในการเรียนภาษาจีน นอกจากนี้นักเรียนยังมีความกระตือรือร้นในการเรียน ทั้งนี้ นักเรียนยังมีความชอบในการเรียนรู้ด้วยแบบฝึกทักษะการอ่านพินอินที่ครูผู้สอนนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน จึงทำให้ระดับความพึงพอใจโดยรวมทุกข้อมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับวิจัยของ ภานุภรณ์ จันทร์สว่าง (2561) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง แบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงพินอิน สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาภาษาจีน (ค.บ.) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง โดยมีผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงพินอินพบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงพินอินโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($X = 4.23$, S.D. = 0.74)

และ กชนันท์ เข้มสกุลทองและคณะ (2562) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการออกเสียง โดยใช้ชุดฝึกการอ่านออกเสียงสัทอักษรพินอิน สำหรับนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1/2 โรงเรียนปางศิลาทองศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งผลคือนักเรียนมีความพึงพอใจต่อชุดแบบฝึกการอ่านออกเสียงสัทอักษรพินอิน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เพราะนักเรียนให้ความร่วมมือในการเรียนการสอน รวมทั้งมีความตั้งใจเรียน จากการวิจัยพบว่า ช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างสนุกสนาน นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการหา คำตอบด้วยตนเอง และมีความสามัคคี ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อีกทั้งยังสามารถช่วยให้ผู้เรียนสามารถจดจำ ความหมายของคำศัพท์ภาษาจีนได้ดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งนี้

1. ผู้สอนควรคำนึงถึงความแตกต่างของนักเรียนแต่ละคนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
2. ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูผู้สอนควรฝึกให้นักเรียนฝึกการอ่านออกเสียงเป็นรายบุคคล เพื่อตรวจสอบความถูกต้องในการอ่านออกเสียงของนักเรียนแต่ละคน เพื่อให้นักเรียนทราบข้อบกพร่องในการออกเสียงของตนเอง และครูผู้สอนสามารถเน้นย้ำให้ผู้เรียนออกเสียงได้ แต่หากนักเรียนมีจำนวนมาก ครูผู้สอนสามารถมีการปรับเวลาตามความเหมาะสมได้

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาความรู้ ความพื้นฐานในการเรียนรู้ของนักเรียนและนำข้อมูลที่ได้ มาปรับกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน
2. ควรนำกิจกรรมที่น่าสนใจต่าง ๆ มาใช้ เช่น การใช้แอปพลิเคชันสอนพินอิน หรือสื่อเสียง เพื่อเพิ่มความสนใจและเสริมประสิทธิภาพการเรียนรู้
3. ควรศึกษาผลในระยะยาวของการใช้แบบฝึกทักษะ เช่น การคงอยู่ของความสามารถในการอ่านพินอินหลังจากผ่านไปหนึ่งภาคเรียน เพื่อประเมินความยั่งยืนของผลลัพธ์การเรียนรู้

บรรณานุกรม

- กชนันท์ เข้มสกุลทอง, ศาวพา บัวศรี และนุจรี สี่แก้ว. (2562). การพัฒนาทักษะการออกเสียง โดยใช้ชุดฝึกการอ่านออกเสียงสัทอักษรพินอิน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/2 โรงเรียนปางศิลาทองศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร [รายงานการวิจัย]. มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- กิตติพงษ์ เสนาธรรม. (2560). การพัฒนาทักษะการอ่านสัทอักษรพินอินของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/4 โดยใช้แบบฝึกทักษะ [รายงานการวิจัยที่ไม่ได้ตีพิมพ์].
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 7). สุริยาสาน.
- ภานุภรณ์ จันทร์สว่าง. (2561). แบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงพินอินสำหรับนักศึกษาสาขาวิชาภาษาจีน (ค.บ.) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง. ใน ชัยฤทธิ์ ศิลาเดช (บ.ก.), การประชุมวิชาการระดับชาติ ราชภัฏหมู่บ้านจอมบึงวิจัย ครั้งที่ 6. (น.774-782). สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- https://rdi.mcruc.ac.th/mcru_nc/file/conference-report/ConferenceReport6.pdf
- สมนึก ภัททิยาณี. (2544). การวัดผลการศึกษา. ประสานการพิมพ์.
- สุรวาท ทองบุ. (2550). การวิจัยทางการศึกษา. อภิชาติการพิมพ์.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). คู่มือการสอนภาษาจีน. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

บทความวิจัย

การสื่อสารสู่ความยั่งยืน: ภูมิทัศน์การสื่อสารของวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ในเพชรบุรี Communication for Sustainability: A Communication Landscape of Organic Agricultural Community Enterprises in Phetchaburi

สุรวัดน์ ชลอสันติสกุล¹, จารุณี เกษรพิกุล², สรณัฐ โชตนิพัทธ์³, วัชร่า ปิ่นทอง⁴, พิสิษฐ์ สุวรรณแพทย⁵,
กตัญ มหาชนะวงศ์ สุวรรณแพทย⁶ และ กฤษณะ เรืองฤทธิ์⁷

Surawat Chalorsuntisakul¹, Charunee Kasornpikul², Soranot Chotnipat³, Watchara Pinthong⁴,
Phisit Suvarnaphaet⁵, Kataya Mahachanawong Suvarnaphaet⁶ and Krissana Ruang-Rit⁷

วันที่ได้รับต้นฉบับบทความ : 14 ตุลาคม 2568

วันที่แก้ไขปรับปรุงบทความ : 16 พฤศจิกายน 2568

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ : 8 ธันวาคม 2568

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจและวิเคราะห์ภูมิทัศน์การสื่อสารของวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ในจังหวัดเพชรบุรี เพื่อประเมินผลกระทบต่อนโยบายทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบเกษตรอินทรีย์ ซึ่งเป็นวาระสำคัญในระดับนโยบาย การศึกษาประกอบด้วย 2 ส่วนหลัก: 1) การวิเคราะห์เปรียบเทียบช่องทางการสื่อสารและมุมมองเชิงลึก (n=34 และ in-depth interview 6 คน) และ 2) การวิเคราะห์เชิงคุณภาพกลยุทธ์การสื่อสารเชิงนวัตกรรมจากผู้นำกลุ่ม (n=3) ทั้งนี้ข้อค้นพบจากการศึกษาก่อนหน้าของผู้นิพนธ์ (สุรวัดน์ ชลอสันติสกุล, 2569)

¹ สาขาวิชาภาวะผู้นำและการสื่อสารทางการเกษตร คณะสัตวศาสตร์และเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี Email: chalorsuntisaku_s@su.ac.th

² สาขาวิชาสัตวศาสตร์ คณะสัตวศาสตร์และเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี Email: kasornpikul_c@su.ac.th

³ สาขาวิชาภาวะผู้นำและการสื่อสารทางการเกษตร คณะสัตวศาสตร์และเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี Email: chotnipat_s@su.ac.th

⁴ สาขาวิชาภาวะผู้นำและการสื่อสารทางการเกษตร คณะสัตวศาสตร์และเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี Email: pinthong_w@su.ac.th

⁵ สาขาวิชาภาวะผู้นำและการสื่อสารทางการเกษตร คณะสัตวศาสตร์และเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี Email: suvarnaphaet_p@su.ac.th

⁶ สาขาวิชาภาวะผู้นำและการสื่อสารทางการเกษตร คณะสัตวศาสตร์และเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี Email: suvarnaphaet_k@su.ac.th

⁷ สาขาวิชาภาวะผู้นำและการสื่อสารทางการเกษตร คณะสัตวศาสตร์และเทคโนโลยีการเกษตร

มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี Email: ruangrit_k@su.ac.th

ซึ่งพบว่า ร้อยละ 82.22 ของสมาชิกมีความสนใจปรับเปลี่ยนมาทำเกษตรอินทรีย์ ซึ่งเป็นบริบทสำคัญสำหรับการวิเคราะห์ในบทความนี้ ในส่วนที่ 1 ของการศึกษานี้ สื่อสังคมออนไลน์และกิจกรรมพิเศษได้รับการประเมินว่ามีประสิทธิภาพในการกระตุ้นความสนใจสูงสุด (ค่าเฉลี่ย 4.53) อย่างไรก็ตาม การสัมภาษณ์เชิงลึกเน้นย้ำว่าเพื่อนเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จ เป็นผู้ทรงอิทธิพลสูงสุดต่อการตัดสินใจจริง เนื่องจากมีความน่าเชื่อถือ และสามารถพิสูจน์ผลลัพธ์ได้ นอกจากนี้เกษตรกรยังเรียกร้องให้รัฐสนับสนุนด้านราคา การแก้ปัญหาหนี้สิน และการตลาด สำหรับส่วนที่ 2 ของการศึกษานี้ ชี้ให้เห็นว่าผู้นำกลุ่มใช้กลยุทธ์การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมที่เน้น "คน" เป็นกลไกสำคัญ โดยมุ่งเน้นการสร้างควมไว้วางใจผ่านการปฏิบัติให้เห็นเป็นแบบอย่าง (Lead by Example) และการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้เป็นศูนย์เรียนรู้เพื่อขยายเครือข่าย กลยุทธ์ที่ยั่งยืนที่สุดจึงมาจากการผสมผสานช่องทางดิจิทัลและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล โดยมีความน่าเชื่อถือและการมีส่วนร่วมเป็นหัวใจสำคัญ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการจึงมุ่งเน้นการสร้างเครือข่ายผู้นำและการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบ Peer-to-Peer โดยใช้เกษตรกรต้นแบบเป็นพี่เลี้ยง เพื่อสร้างกลไกการสื่อสารเพื่อเชื่อมโยงตลาดโดยตรง และสร้างระบบตรวจสอบข้อมูล

คำสำคัญ: ภูมิทัศน์การสื่อสาร, เกษตรอินทรีย์, วิสาหกิจชุมชน, การสื่อสารสู่ความยั่งยืน

Abstract

This study aims to explore and analyze the communication landscape of organic agricultural community enterprises in Phetchaburi Province to assess its impact on economic, social, and environmental sustainability, particularly within the context of the transition to organic farming systems—a critical policy agenda. The research comprises two main components: 1) a comparative analysis of communication channels and in-depth perspectives (n = 34, including in-depth interviews with 6 individuals), and 2) a qualitative analysis of innovative communication strategies employed by group leaders (n = 3). Previous studies by the author (Surawat Chalorsuntisakul, 2026) indicated that 82.22% of the members expressed an interest in transitioning to organic agriculture, serving as a fundamental context for the current analysis. Findings from the first part of this study indicate that social media and special events were evaluated as having the highest efficacy in stimulating interest (mean = 4.53). However, in-depth interviews highlighted that successful peer farmers exert the greatest influence on actual decision-making due to their empirical credibility and demonstrable outcomes. Additionally, the farmers advocated for governmental support regarding pricing, debt resolution, and marketing. The second part of the study revealed that group leaders implement participatory communication strategies driven by a "people-centric" mechanism. This approach focuses on cultivating trust by leading by example and developing community enterprises into learning centers to expand agricultural networks. Consequently, the most sustainable strategy emerges from the integration of digital channels and interpersonal relationships, underpinned by credibility and active engagement. Practical recommendations, therefore, emphasize establishing leadership networks and facilitating peer-to-peer knowledge exchange activities. By utilizing model farmers as mentors, robust

communication mechanisms can be constructed to directly link farmers with markets and establish reliable data verification systems.

Keywords: Communication Landscape, Organic Agriculture, Community Enterprise, Communication towards sustainability

บทนำ

บริบทปัจจุบันของการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ให้ความสำคัญกับการบูรณาการมิติทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมเข้าไว้ด้วยกันอย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคเกษตรกรรม ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของความมั่นคงทางอาหารและคุณภาพชีวิตของผู้คน การเปลี่ยนผ่านสู่ระบบเกษตรอินทรีย์ (Organic Agriculture) จึงเป็นวาระสำคัญที่ได้รับการผลักดันในระดับนโยบายทั่วโลกและในประเทศไทย เนื่องจากเป็นแนวทางที่ช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ และส่งเสริมสุขภาพของผู้บริโภคและผู้ผลิต (Food and Agriculture Organization of the United Nations, 2017) อย่างไรก็ตาม การขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์ให้เกิดผลสำเร็จอย่างยั่งยืน จำเป็นต้องอาศัยกลไกสำคัญ คือ วิสาหกิจชุมชน (Community Enterprises) ซึ่งทำหน้าที่เป็นเครือข่ายความร่วมมือในการผลิต แปรรูป และการตลาด ตลอดจนเป็นเวทีในการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างสมาชิกในท้องถิ่น (Chaya and Kanjanamane, 2021)

ภูมิทัศน์การสื่อสารและความยั่งยืนของการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่การปฏิบัติทางการเกษตรเท่านั้น แต่ยังรวมถึงกระบวนการสร้างความรู้ ความเข้าใจ และความไว้วางใจ ซึ่งมีการสื่อสาร (Communication) เป็นหัวใจสำคัญ การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพเป็นปัจจัยกำหนดความสำเร็จในการถ่ายทอดนวัตกรรมเกษตรอินทรีย์ การสร้างอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ การเข้าถึงตลาด และการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน (Community Empowerment) (Flora and Flora, 2008) ในบริบทของการพัฒนาที่ยั่งยืน ภูมิทัศน์การสื่อสาร (Communication Landscape) ของวิสาหกิจชุมชนจึงหมายรวมถึงช่องทางเครื่องมือ รูปแบบปฏิสัมพันธ์ และเนื้อหาสาระที่ใช้ในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารภายในกลุ่ม ระหว่างกลุ่มกับผู้บริโภค และกับภาคภายนอก โดยเน้นไปที่การสร้างความรู้ความเข้าใจร่วมและธรรมาภิบาล (Communication Governance) (Servaes, 2017) ซึ่งต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น การใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลในการเข้าถึงผู้บริโภคยุคใหม่ (Rungsikun and Suphaphirak, 2023)

สำหรับบริบทของวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ในเพชรบูรณ์นั้น พบว่าจังหวัดเพชรบูรณ์เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพและความหลากหลายทางชีวภาพสูง และมีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ที่เริ่มก่อตัวขึ้นและพยายามสร้างความแตกต่างจากระบบเกษตรแบบดั้งเดิม การทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึง "วิธีการ" ที่กลุ่มเหล่านี้ใช้ในการสื่อสารเพื่อบรรลุเป้าหมายความยั่งยืนจึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจและมีความสำคัญเชิงประจักษ์ การสื่อสารเพื่อความยั่งยืน (Communication for Sustainability) ในพื้นที่นี้ไม่ได้เป็นเพียงการประชาสัมพันธ์ แต่เป็นกระบวนการเชิงกลยุทธ์ที่มุ่งสร้างการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและความเชื่อในห่วงโซ่มูลค่าทั้งหมด ตั้งแต่การโน้มน้าวเกษตรกรรายอื่นให้เปลี่ยนมาใช้ระบบอินทรีย์ ไปจนถึงการสร้างความปลอดภัยและการสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค โดยในบริบทของเกษตรอินทรีย์ Manyise et al. (2020) ได้เน้นถึงความสำคัญของกลยุทธ์การสื่อสารในการส่งเสริมการยอมรับแนวปฏิบัติที่ยั่งยืนในหมู่เกษตรกรรายย่อย ขณะที่งานวิจัยของ Rungsikun and Suphaphirak (2023) ชี้ให้เห็นว่าการสื่อสารต้องมุ่งเน้นการสร้างความรู้ความไว้วางใจของผู้บริโภค (Consumer Trust) โดยอาศัยกลไกความโปร่งใสในการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับการไม่ใช้สารเคมี การรับรอง

มาตรฐาน และการเชื่อมโยงความยั่งยืนเข้ากับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจอย่างชัดเจน ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชน

วัตถุประสงค์ในการศึกษา/การวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อ

- 1) วิเคราะห์และเปรียบเทียบช่องทางการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ โดยอ้างอิงข้อมูลพื้นฐานด้านการเปิดรับสื่อจากการศึกษาก่อนหน้า (สุรวัฒน์ ชลอสนธิสกุล, 2569)
- 2) วิเคราะห์เนื้อหาสาระและกลยุทธ์การสื่อสาร ที่วิสาหกิจชุมชนเหล่านี้ใช้ในการส่งเสริมความยั่งยืน
- 3) เสนอแนะแนวทางการปรับปรุงและพัฒนา กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อความยั่งยืนสำหรับวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ โดยอาศัยผลการวิเคราะห์จากการศึกษานี้

การทบทวนวรรณกรรม (แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง)

แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืนและการเกษตรอินทรีย์: การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) เป็นแนวคิดพื้นฐานที่กำหนดทิศทางการพัฒนาในศตวรรษที่ 21 โดยเน้นการสร้างสมดุลระหว่างมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม (World Commission on Environment and Development, 1987) ในภาคการเกษตร แนวคิดนี้ถูกนำมาประยุกต์ใช้อย่างเข้มข้นผ่านรูปแบบของเกษตรอินทรีย์ (Organic Agriculture) กล่าวคือ ระบบการผลิตที่หลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีสังเคราะห์ เช่น ปุ๋ยเคมี สารป้องกันกำจัดศัตรูพืช และฮอร์โมน เพื่อฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดิน ความหลากหลายทางชีวภาพ และวงจรธรรมชาติ (IFOAM, 2023) Pretty (2002) ได้ชี้ให้เห็นว่าการเปลี่ยนผ่านสู่ระบบเกษตรยั่งยืนและเกษตรอินทรีย์ต้องอาศัยการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับเทคนิคการผลิต (Technical Change) และในระดับสังคม-สถาบัน (Socio-institutional Change) โดยเน้นที่การเรียนรู้ร่วมกันและการจัดการความรู้ภายในชุมชน

บทบาทของวิสาหกิจชุมชนกับการพัฒนาการเกษตรยั่งยืน: วิสาหกิจชุมชน (Community Enterprises) เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในระดับฐานราก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคเกษตรกรรม วิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ ถือเป็นรูปแบบการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจที่มีเป้าหมายเชิงสังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างชัดเจน งานศึกษาของ Flora and Flora (2008) ในเรื่อง "Rural communities: Legacy and change" ได้นำเสนอกรอบแนวคิดทุนของชุมชน (Community Capitals Framework) ซึ่งระบุว่าความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนขึ้นอยู่กับกระบวนการระดมและการบูรณาการ "ทุน" ทั้งเจ็ดประเภท ได้แก่ ทุนธรรมชาติ ทุนวัฒนธรรม ทุนมนุษย์ ทุนสังคม ทุนการเมือง ทุนการเงิน และทุนสิ่งปลูกสร้าง ทุนสังคม (Social Capital) ซึ่งหมายถึงเครือข่ายความสัมพันธ์ ความไว้วางใจ และบรรทัดฐานร่วมกัน กลายเป็นปัจจัยชี้ขาดในการสร้างความร่วมมือและธรรมาภิบาลในการผลิต การแปรรูป และการตลาดของกลุ่มเกษตรอินทรีย์ (Putnam, 1995)

กรอบการวิจัย และวิธีดำเนินการวิจัย

ส่วนที่ 1: การวิเคราะห์ช่องทางและนวัตกรรมการสื่อสาร เป็นการศึกษาเชิงปริมาณควบคู่กับเชิงคุณภาพเพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับช่องทางสื่อสารระหว่างสมาชิกวิสาหกิจชุมชนที่มีความสนใจจะปรับเปลี่ยนมาทำเกษตรอินทรีย์ จำนวน 1 แห่ง และวิสาหกิจชุมชนที่ดำเนินกิจกรรมเกษตรอินทรีย์ที่ผ่านการรับรองแล้ว จำนวน 1 แห่ง ซึ่งทั้งสองแห่งตั้งอยู่ในอำเภอเมืองเพชรบุรี ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ถูกเลือกโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยในขั้นตอนที่ 2 ได้ทำการสอบถามความคิดเห็นจาก

สมาชิกทั้งสองกลุ่มโดยวิธีการสุ่มตามความสะดวก (Convenience Sampling) ซึ่งเป็นส่วนของการสุ่มที่ไม่เป็นไปตามโอกาสทางสถิติ โดยมีกลุ่มตัวอย่างรวม 34 คน (19 คน จากแห่งแรกและ 15 คน จากแห่งที่สอง) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็น โดยใช้มาตราวัดแบบช่วง (Interval Scale) 5 ระดับ ซึ่งมีการกำหนดค่าน้ำหนักและการแบ่งช่วงอันตรภาคชั้นของการแปลผลตามหลักเกณฑ์ทางสถิติที่เหมาะสม ส่วนในขั้นตอนที่ 3 คณะผู้วิจัยได้เสริมความลึกของข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากกลุ่มตัวอย่างที่ถูกเลือกแบบสุ่มตามความสะดวก แห่งละ 3 คน รวม 6 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) เพื่อทำความเข้าใจถึงปัจจัยและข้อจำกัดในการใช้ช่องทางการสื่อสารอย่างลึกซึ้ง การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้ใช้สถิติเชิงพรรณนา และใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ควบคู่กับการตีความข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์

การศึกษากลยุทธ์เชิงนวัตกรรมการสื่อสารในส่วนที่ 2: การศึกษากลยุทธ์การสื่อสารเชิงนวัตกรรมมุ่งเน้นการวิเคราะห์เชิงคุณภาพเพื่อพัฒนากลยุทธ์ โดยศึกษากลยุทธ์เชิงนวัตกรรมการสื่อสารอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Communication Innovation Strategy) ที่ผู้นำวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ใช้ในการขับเคลื่อนความยั่งยืน ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ถูกเลือกโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้นำวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ที่ผ่านการรับรอง จำนวน 3 ท่าน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้การสัมภาษณ์เชิงเล่าเรื่อง (Narrative Interview) ที่มีจุดสนใจเฉพาะ (Focused Interview) เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถถ่ายทอดประสบการณ์และองค์ความรู้ในการสื่อสารได้อย่างเป็นธรรมชาติและลึกซึ้ง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เรื่องเล่า (Narrative Approach) เพื่อถอดรหัสรูปแบบและเนื้อหาของกลยุทธ์การสื่อสารเชิงนวัตกรรมที่ถูกนำไปปฏิบัติจริงในบริบทของเพชรบุรี

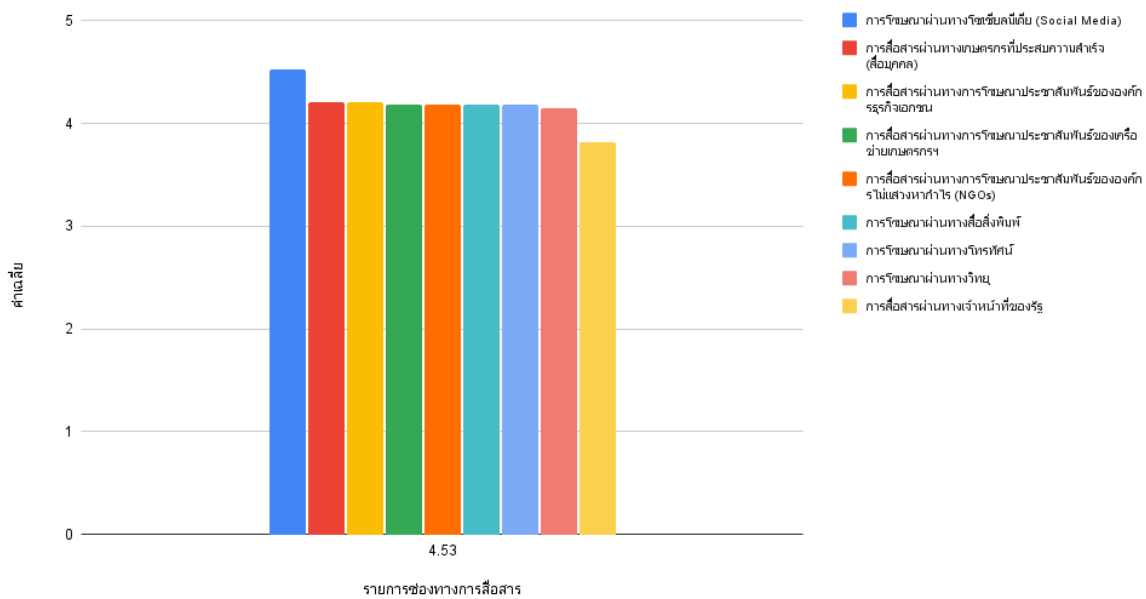
จริยธรรมการวิจัย: อนึ่งการดำเนินการวิจัยทั้งหมดนี้ได้ยึดมั่นในหลักจรรยาบรรณวิจัยในมนุษย์ (Ethics in Human Research) อย่างเคร่งครัด โดยได้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศิลปากร รหัสโครงการ REC 67.0108-006-0167 หมายเลขใบรับรอง COA 67.0314-018 ซึ่งเป็นเครื่องยืนยันถึงความถูกต้องทางจริยธรรมและมาตรการในการคุ้มครองผู้ให้ข้อมูลตลอดกระบวนการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องภูมิทัศน์การสื่อสารของวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ในจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งดำเนินการวิจัยแบบผสมวิธี แบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลัก สามารถสรุปผลการค้นพบที่สำคัญได้ดังต่อไปนี้

1. บริบทจากการศึกษาส่วนที่ 1 นวัตกรรมการศึกษาของ สุรวุฒน์ ชลอสันติสกุล (2569) ซึ่งสำรวจการเปิดรับสื่อและความต้องการข้อมูลด้านเกษตรอินทรีย์ของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนการเกษตรในจังหวัดเพชรบุรีพบว่า เกษตรกรร้อยละ 82.22 มีความสนใจปรับเปลี่ยนวิถีการผลิตสู่เกษตรอินทรีย์ โดยมีการเปิดรับสื่อข้อมูลข่าวสารด้านนี้อย่างสม่ำเสมอในระดับสูง (มากกว่า 7 ครั้งต่อสัปดาห์) ผ่านอุปกรณ์สื่อสารเคลื่อนที่และคอมพิวเตอร์เป็นช่องทางหลัก สำหรับประเด็นเนื้อหาที่กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการศึกษาเพิ่มเติมมากที่สุด คือ ข้อมูลด้านช่องทางการจัดจำหน่ายผลผลิต นอกจากนี้ ผลการศึกษายังชี้ให้เห็นว่าสื่อประเภทวิดีโอที่สั้น (Shorts Video) เป็นรูปแบบที่ทรงประสิทธิภาพสูงสุดในการดึงดูดและกระตุ้นความสนใจในการเปิดรับข้อมูลข่าวสารด้านเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร

ค่าเฉลี่ย vs. รายการช่องทางการสื่อสาร

ภาพ 1 สรุปผลการศึกษามุมทัศน์การสื่อสารของสมาชิกวิสาหกิจเกี่ยวกับความต้องการด้านเนื้อหาที่ต้องการด้านเกษตรอินทรีย์ (ผู้นิพนธ์สร้างสรรค์เอง)

จะเป็นได้ว่าองค์ประกอบของมุมทัศน์การสื่อสารตามวัตถุประสงค์ข้อ 1) เมื่อพิจารณาจากการสำรวจก่อนหน้า (สุรวัฒน์ ชลอสันติสกุล, 2569) โดยการศึกษาพบว่า มุมทัศน์การสื่อสารของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนเกษตรในจังหวัดเพชรบุรีเป็นการผสมระหว่างช่องทางดิจิทัล (สมาร์ทโฟน/คอมพิวเตอร์) และช่องทางบุคคล (เพื่อนบ้าน/เพื่อนเกษตรกร) ซึ่งเป็นช่องทางที่สมาชิกเข้าถึงมากที่สุด สื่อดิจิทัลโดยเฉพาะวีดิทัศน์สั้น (Shorts Video) เป็นรูปแบบการสื่อสารที่มีศักยภาพสูงสุดในการกระตุ้นความสนใจในการปรับเปลี่ยนสู่เกษตรอินทรีย์ สำหรับประเด็นเนื้อหาที่สมาชิกต้องการมากที่สุดคือ ช่องทางการจัดจำหน่ายผลผลิตเกษตรอินทรีย์ซึ่งสะท้อนความกังวลด้านตลาด

2. ประสิทธิภาพของช่องทางการสื่อสารและมุมมองเชิงลึก

ในส่วนที่ 1 ของการศึกษา เมื่อศึกษาความคิดเห็นต่อช่องทางการสื่อสารที่สามารถกระตุ้นความสนใจในการปรับเปลี่ยนมาทำเกษตรอินทรีย์ พบว่าสื่อโซเชียลมีเดียและกิจกรรมพิเศษ เช่น งานนิทรรศการ เกษตรแฟร์ ได้รับการประเมินว่ามีประสิทธิภาพสูงสุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.53 จากคะแนนเต็ม 5 ซึ่งอยู่ในระดับ "สนใจมากที่สุด" (ดังตารางที่ 1) อย่างไรก็ตามผลการสัมภาษณ์เชิงลึกได้ให้มิติที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น โดยผู้ให้ข้อมูลทุกรายเห็นตรงกันว่า แม้สื่อดิจิทัลจะเป็นที่นิยม แต่ "สื่อบุคคล" โดยเฉพาะเพื่อนเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จเป็นผู้ทรงอิทธิพลสูงสุดต่อการตัดสินใจ เนื่องจากให้ความน่าเชื่อถือและสามารถพิสูจน์ผลลัพธ์ได้จริง ในทางกลับกันสื่อออนไลน์ยังมีข้อท้าทายสำคัญ คือ ปัญหาข้อมูลข่าวสารที่ล้าสมัยและข่าวปลอม ซึ่งบั่นทอนความน่าเชื่อถือและอาจนำไปสู่การตัดสินใจที่ผิดพลาดได้ นอกจากนี้เกษตรกรยังต้องการให้ภาครัฐเข้ามามีบทบาทช่วยเหลืออย่างจริงจังใน 3 ด้านหลัก ได้แก่ 1) มาตรการช่วยเหลือด้านราคาผลผลิต 2) การแก้ไขปัญหาหนี้สิน และ 3) การสนับสนุนด้านการตลาดและการจัดจำหน่าย

เมื่อพิจารณาประสิทธิผลของช่องทางการสื่อสารดิจิทัลในการเข้าถึงตลาดและการรับรู้คุณค่าของผลิตภัณฑ์ตามวัตถุประสงค์ข้อ 1 ของการวิจัยนี้ ผลการวิจัยในส่วนที่ 1 ชี้ให้เห็นว่าสื่อโซเชียลมีเดียได้รับการประเมินว่ามีประสิทธิภาพสูงสุดในการกระตุ้นความสนใจเทียบกับกิจกรรมพิเศษ เช่น เกษตรแฟร์ ผลการศึกษานี้ยืนยันว่าช่องทางการสื่อสารดิจิทัลมีบทบาทสำคัญในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย แต่การสัมภาษณ์เชิงลึกเสริมว่าแม้สื่อดิจิทัลจะช่วยในด้านการเข้าถึงตลาด (Market Access) ผ่านการโฆษณา แต่การรับรู้คุณค่าของผลิตภัณฑ์ (Product Value Perception) ยังคงถูกขับเคลื่อนด้วยสื่อบุคคลที่สร้างความน่าเชื่อถือและลดปัญหาข่าวปลอม ซึ่งเป็นข้อท้าทายสำคัญของสื่อออนไลน์

ตารางที่ 1 ความคิดเห็นต่อช่องทางสื่อสารที่กระตุ้นความสนใจในการปรับเปลี่ยนมาทำเกษตรอินทรีย์

ลำดับ ที่	รายการ	ค่าเฉลี่ย	ระดับความ สนใจ
1	การสื่อสารผ่านทางกิจกรรมพิเศษ เช่น นิทรรศการ เกษตรแฟร์ ฯ	4.53	มากที่สุด
2	การโฆษณาผ่านทางโซเชียลมีเดีย	4.53	มากที่สุด
3	การสื่อสารผ่านทางเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จ	4.21	มากที่สุด
4	การสื่อสารผ่านทางกรโฆษณาประชาสัมพันธ์ขององค์กรธุรกิจเอกชน	4.21	มากที่สุด
5	การสื่อสารผ่านทางกรโฆษณาประชาสัมพันธ์ของเครือข่ายเกษตรกรฯ	4.18	มาก
6	การสื่อสารผ่านทางกรโฆษณาประชาสัมพันธ์ขององค์กรไม่แสวงหา กำไร (NGOs)	4.18	มาก
7	การโฆษณาผ่านทางสื่อสิ่งพิมพ์	4.18	มาก
8	การโฆษณาผ่านทางโทรทัศน์	4.18	มาก
9	การโฆษณาผ่านทางวิทยุ	4.15	มาก
10	การสื่อสารผ่านทางเจ้าหน้าที่ของรัฐ	3.82	มาก
รวม		4.21	มากที่สุด

3. กลยุทธ์การสื่อสารเชิงนวัตกรรมจากมุมมองผู้นำกลุ่ม

เมื่อพิจารณาเนื้อหาสารและกลยุทธ์การสื่อสารเพื่อความยั่งยืนตามวัตถุประสงค์ข้อ 2 ตามการวิเคราะห์เชิงคุณภาพในส่วนที่ 2 โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ที่ผ่านการรับรองมาตรฐานพบว่ากลยุทธ์การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพสูงสุดไม่ได้อยู่ที่เทคโนโลยีหรือช่องทาง แต่เป็น "คน" ซึ่งเป็นกลไกที่สำคัญที่สุด ผู้นำกลุ่มได้ใช้กลยุทธ์การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมที่เน้นการสร้างความสัมพันธ์และความไว้วางใจเป็นหัวใจสำคัญ โดยมีกระบวนการดังนี้

เริ่มต้นจากจุดเล็ก ๆ ที่จับต้องได้: กลยุทธ์ในช่วงแรกคือการสื่อสารเพื่อโน้มน้าวให้สมาชิกลด ละ เลิกการใช้สารเคมี โดยเน้นไปที่ผลดีต่อสุขภาพของตนเองและครอบครัว ผ่านการปลูกพืชผักปลอดภัยไว้บริโภคในครัวเรือน ซึ่งเป็นบันไดขั้นแรกที่สร้างการยอมรับได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การนำโดยการปฏิบัติให้เห็นเป็นแบบอย่าง (Lead by Example): ผู้นำและสมาชิกแกนนำได้ลงมือปรับเปลี่ยนมาทำเกษตรอินทรีย์ให้สมาชิกคนอื่น ๆ ได้เห็นเป็นรูปธรรม ทั้งการสาธิตวิธีและการสาธิตผล ซึ่งช่วยสร้างความมั่นใจว่าแนวทางนี้สามารถทำได้จริงและประสบความสำเร็จ

การสร้างทุนทางสังคมและความสามัคคี: ความสำเร็จของกลุ่มโดยเฉพาะในกระบวนการรับรองมาตรฐานแบบมีส่วนร่วม (PGS) จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจอย่างยิ่ง ผู้นำจึงใช้การสื่อสารเพื่อกระตุ้นให้เกิดการให้กำลังใจซึ่งกันและกัน และสร้างความสามัคคีภายในกลุ่มให้เป็นปัจจัยขับเคลื่อนที่สำคัญ

การพัฒนาสู่ศูนย์เรียนรู้เพื่อสร้างเครือข่าย: วิสาหกิจชุมชนได้พัฒนาตนเองจนกลายเป็นศูนย์การเรียนรู้ ซึ่งเป็นนวัตกรรมสื่อสารที่ทรงพลังในการเผยแพร่แนวคิด สร้างแรงบันดาลใจ และขยายเครือข่ายความร่วมมือไปยังกลุ่มเกษตรกรอื่น ๆ ผู้บริโภค และหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

กล่าวโดยสรุป ภูมิทัศน์การสื่อสารของวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ในเพชรบุรีเป็นการผสมผสานระหว่างช่องทางดิจิทัลที่ทันสมัยและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ลึกซึ้ง โดยมีความน่าเชื่อถือและการมีส่วนร่วมเป็นหัวใจสำคัญ ความสำเร็จในการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ไม่ได้ขึ้นอยู่กับ "การบอก" แต่เกิดจาก "การทำให้เห็น" และ "การทำให้ไปด้วยกัน" ซึ่งเป็นกลยุทธ์การสื่อสารที่ยั่งยืนที่สุด เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของการสื่อสารเชิงความยั่งยืนที่โปร่งใสกับความไว้วางใจและความเข้มแข็งของเครือข่าย ผลการวิจัยเชิงคุณภาพในส่วนที่ 2 ยืนยันอย่างชัดเจนว่าการสื่อสารเชิงความยั่งยืนที่โปร่งใสและมีส่วนร่วมส่งผลโดยตรงต่อความไว้วางใจของผู้บริโภคและความเข้มแข็งของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อ 2 ของการวิจัยนี้

เมื่อพิจารณาถึงข้อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงและพัฒนาตามวัตถุประสงค์ข้อ 3 จากผลการวิเคราะห์ข้อค้นพบจากการศึกษานี้ ข้อเสนอแนะเชิงกลยุทธ์เพื่อการพัฒนาการสื่อสารเพื่อความยั่งยืนสำหรับวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ควรเน้น 1) การผสมผสานรวมสื่อ (Integrated Communication): ใช้สื่อดิจิทัลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเข้าถึงตลาดและกระจายข้อมูลเพื่อตอบโต้ความต้องการเรื่องช่องทางการจัดจำหน่ายในขณะเดียวกันก็ต้องเสริมความน่าเชื่อถือด้วย กลไกส่วนบุคคล เช่น การสร้างเกษตรกรต้นแบบ และการจัดกิจกรรมพิเศษ/นิทรรศการ 2) การสร้างแพลตฟอร์มความโปร่งใส: ภาครัฐและวิสาหกิจควรให้ความสำคัญกับการจัดการปัญหาข่าวสารล้าสมัยและข่าวปลอมในสื่อดิจิทัล เพื่อเสริมสร้างความไว้วางใจของผู้บริโภค 3) การสนับสนุนจากรัฐ: การสื่อสารภาครัฐควรตอบสนองความต้องการเร่งด่วน 3 ด้านหลักของเกษตรกร ได้แก่ มาตรการช่วยเหลือด้านราคาผลผลิต การแก้ไขปัญหาหนี้สิน และการสนับสนุนด้านการตลาดและการจัดจำหน่าย เพื่อให้การเปลี่ยนผ่านสู่เกษตรอินทรีย์มีความยั่งยืนทางเศรษฐกิจอย่างแท้จริง

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนากลยุทธ์เชิงนวัตกรรมสื่อสารเพื่อส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์อย่างมีส่วนร่วมในบริบทของจังหวัดเพชรบุรี ได้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการช่วยเหลือเกษตรกรให้หลุดพ้นจากวงจร "หนี้ จน เจ็บ" ผ่านการผลักดันระบบเกษตรอินทรีย์และการสร้างความเข้มแข็งของ "เครือข่ายขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์จังหวัดเพชรบุรี" โดยเน้นย้ำถึงบทบาทของการสื่อสารที่ต้องเป็นไปตามทฤษฎีการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ได้แก่

1. ความสอดคล้องในมิติของการมีส่วนร่วมและบทบาทของเครือข่าย

ผลการวิจัยในบริบทของเพชรบุรี พบว่าการขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์ต้องอาศัยการทำงานของเครือข่ายเป็นกลไกสำคัญในการสร้างแหล่งอาหารปลอดภัยและแก้ปัญหาสุขภาพและเศรษฐกิจของเกษตรกร แนวคิดนี้มีความสอดคล้องอย่างยิ่งกับงานวิจัยที่เน้นกลยุทธ์การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเพื่อการเปลี่ยนแปลงภาคเกษตรกรรม นัฐนันท์ วิริยะวิทย์ (2562) ได้ศึกษารูปแบบการสื่อสารเพื่อการเปลี่ยนแปลงเกษตรกรสู่การทำเกษตรอินทรีย์ในชุมชนบ้านจำรุง จังหวัดระยอง และพบว่ารูปแบบการสื่อสารอย่างมีส่วนร่วม เป็นรูปแบบที่ช่วยให้เกิดการสื่อสารสองทางแบบสมดุล ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกษตรกรตัดสินใจเปลี่ยนมาทำเกษตรอินทรีย์และนำไปสู่การจัดตั้งโครงการเกษตรอินทรีย์ในชุมชนได้สำเร็จ นอกจากนี้การศึกษาเรื่องกลยุทธ์ส่วนบุคคลเพื่อสร้างเครือข่าย

การสื่อสารอย่างมีส่วนร่วมฯ ยังตอกย้ำว่า “ปราชญ์ชาวบ้าน” หรือผู้นำที่เป็นตัวบุคคลมีบทบาทเด่นชัดในการเป็นผู้นำทางธรรมชาติและใช้กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อพัฒนาแบบมีส่วนร่วมในการสร้างเครือข่ายที่ประสบความสำเร็จ (สุวิมล จิโน และคณะ, 2566) ความสอดคล้องนี้ยืนยันว่ากลยุทธ์การสื่อสารที่ตั้งอยู่บนฐานของเครือข่าย (Network-Based) และการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Communication) ซึ่งเป็นแกนหลักของการวิจัยในเพชรบุรี เป็นแนวทางที่ได้รับการพิสูจน์แล้วว่านำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการผลิตเกษตรอินทรีย์ได้อย่างยั่งยืน

2. ความสอดคล้องในมิติของช่องทางการสื่อสารและความน่าเชื่อถือของสาร

ผลการวิจัยในเพชรบุรีระบุว่าช่องทางการสื่อสารที่สำคัญในการกระตุ้นความสนใจให้เกิดการเปลี่ยนผ่านสู่เกษตรอินทรีย์ คือ สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) และกิจกรรมพิเศษ อย่างไรก็ตามผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตถึงปัญหาของข้อมูลที่ไม่ทันสมัยหรือ “ข่าวปลอม” บนสื่อสังคมออนไลน์ที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของเกษตรกรจึงมีความต้องการสารที่มีแหล่งที่มาที่น่าเชื่อถือ เนื้อหาที่กระชับ และตรงประเด็น ประเด็นดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ รุ่งทิวา วงศ์รักษงาน และคณะ (2563) ที่ได้ศึกษาการส่งเสริมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ด้านการเกษตรโดยพบว่าการนำเสนอเผยแพร่ข้อมูลความรู้ด้านการเกษตรผ่านสื่อออนไลน์นั้น ควรเป็นลักษณะเชิงวิชาการที่สามารถตรวจสอบได้ เพื่อให้ข้อมูลมีความถูกต้อง และแนะนำให้ใช้ช่องทางแบบผสมผสานทั้งวิดีโอ ข้อความ ภาพ และเสียง เพื่อให้เกษตรกรรับรู้และเข้าใจได้ง่าย นอกจากนี้งานวิจัยเกี่ยวกับกลยุทธ์การสื่อสารเพื่อส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ของประสาท กฤตบุญญาลัย (2560) ก็เน้นย้ำเช่นกันว่าการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพจะต้องมีการสร้างเนื้อหาสารที่เหมาะสมและสามารถจูงใจให้เกษตรกรหันมาทำเกษตรอินทรีย์ โดยเนื้อหาต้องสามารถตอบสนองต่อสภาพปัญหาของเกษตรกรได้อย่างดี เพื่อให้เกิดความปลอดภัยจากสารเคมีต่อผู้บริโภคเกษตรกร และสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นการยืนยันว่าการที่งานวิจัยในเพชรบุรีให้ความสำคัญกับ คุณภาพและความน่าเชื่อถือของสารในช่องทางสื่อสังคมออนไลน์นั้น เป็นปัจจัยสำคัญเชิงกลยุทธ์ที่ได้รับการยืนยันจากงานวิชาการอื่น ๆ

เมื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยอื่น ๆ ชี้ให้เห็นว่าผลการวิจัยเกี่ยวกับกลยุทธ์เชิงนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์อย่างมีส่วนร่วมในจังหวัดเพชรบุรีนั้น มีความสอดคล้องทางวิชาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นหลักสองด้าน ได้แก่ 1) การใช้การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Communication) และการใช้เครือข่าย (Network) เป็นฐานในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงภาคเกษตรกรรม และ 2) ความสำคัญของการใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือหลัก แต่ต้องมีการบริหารจัดการด้านความน่าเชื่อถือของเนื้อหาสารอย่างเข้มงวด เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนสำหรับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและแกนนำเครือข่ายในการพัฒนาเนื้อหาและกลไกการสื่อสารต่อไป

3. ความสอดคล้องในมิติของการยอมรับนวัตกรรมและการเข้าถึงข้อมูลผู้บริโภค

ผลการวิจัยที่ชี้ให้เห็นว่าเพื่อนเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จมีอิทธิพลสูงสุดต่อการตัดสินใจปรับเปลี่ยนสู่เกษตรอินทรีย์นั้น สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการแพร่กระจายนวัตกรรม (Diffusion of Innovation Theory) ของ Rogers (2003) ซึ่งเน้นบทบาทของผู้ใช้นวัตกรรมในระยะแรก (Early Adopters) ในการส่งผ่านข้อมูลและสร้างความเชื่อมั่นแก่กลุ่มส่วนใหญ่ในระบบสังคม ยิ่งไปกว่านั้น งานวิจัยของ Cavite et al. (2023) ที่ศึกษาการรับรู้ข้อมูลผู้บริโภคและความตั้งใจยอมรับการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรในวิสาหกิจชุมชนชนบทของประเทศไทย พบว่าข้อมูลจากผู้บริโภคที่ถ่ายทอดผ่านช่องทางบุคคลและเครือข่ายชุมชนมีผลโดยตรงต่อความตั้งใจเปลี่ยนมาทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยในเพชรบุรีที่พบว่าสื่อบุคคล (เพื่อนเกษตรกร) มีบทบาทสำคัญกว่าสื่อดิจิทัลในการสร้างความน่าเชื่อถือและกระตุ้นการตัดสินใจ

นอกจากนี้ การที่ผลการวิจัยพบว่าวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ในเพชรบุรีพัฒนาตนเองเป็นศูนย์เรียนรู้เพื่อสร้างเครือข่ายนั้น สอดคล้องกับการศึกษาของ ศศิพร ต่ายคำ และคณะ (2568) ที่พัฒนารูปแบบการสื่อสารการตลาดออนไลน์สำหรับสินค้าเกษตรอินทรีย์ของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งเน้นว่าการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพต้องบูรณาการระหว่างเนื้อหาวิชาการที่ตรวจสอบได้กับช่องทางแบบผสมผสาน (Multichannel Approach) ทั้งวิดีโอ ข้อความ และภาพ เพื่อให้เกษตรกรรับรู้และเข้าใจง่าย อันนำไปสู่การสร้างควมไว้วางใจของผู้บริโภคและการเข้าถึงตลาดโดยตรง

4. ความสอดคล้องในมิติห่วงโซ่คุณค่าและการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาชุมชน

ผลการวิจัยที่เน้นย้ำว่ากลยุทธ์การสื่อสารที่ยั่งยืนต้องผสมผสานระหว่างช่องทางดิจิทัลและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเพื่อเชื่อมโยงห่วงโซ่คุณค่านั้น ได้รับการสนับสนุนจากงานวิจัยของ Suwanmaneepong et al. (2024) ที่ศึกษาการพัฒนาห่วงโซ่คุณค่าแบบมีส่วนร่วมในวิสาหกิจชุมชนชนบทของประเทศไทย พบว่าการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมที่บูรณาการข้ามขั้นตอนของห่วงโซ่คุณค่า ตั้งแต่การผลิต การแปรรูป จนถึงการตลาด ช่วยให้วิสาหกิจชุมชนลดการพึ่งพาคนกลางและสร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจได้อย่างแท้จริง ซึ่งเชื่อมโยงกับผลการวิจัยในเพชรบุรีที่พบว่าเกษตรกรต้องการการสนับสนุนด้านช่องทางการจัดจำหน่ายและการตลาดเป็นความต้องการสูงสุด

ยิ่งกว่านั้น งานวิจัยเรื่องการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในวิสาหกิจชุมชนกาแฟ Coffee De Mong จังหวัดน่าน (Tharakan and Songkram, 2026) ที่ศึกษากลยุทธ์การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของวิสาหกิจชุมชนกาแฟที่ประสบความสำเร็จนั้น ยืนยันว่าการสร้างเครือข่ายที่มีความไว้วางใจเป็นฐาน (Trust-Based Network) ร่วมกับการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ชุมชน เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้วิสาหกิจชุมชนสามารถสร้างอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์และรักษามาตรฐานผู้บริโภคในระยะยาวได้ ซึ่งสอดคล้องกับกลยุทธ์ Lead by Example และการพัฒนาเป็นศูนย์เรียนรู้ที่พบในวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์เพชรบุรี

โดยสรุป ผลการวิจัยนี้ยืนยันและขยายองค์ความรู้ด้านการสื่อสารสู่ความยั่งยืนในบริบทเกษตรอินทรีย์ไทย ในสามมิติสำคัญ ได้แก่ 1) การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมและเครือข่ายเป็นฐานขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง 2) คุณภาพและความน่าเชื่อถือของเนื้อหาสารในสื่อสังคมออนไลน์เป็นปัจจัยชี้ขาดต่อการสร้างความไว้วางใจ และ 3) การบูรณาการช่องทางสื่อสารดิจิทัลกับสื่อบุคคลในบริบทห่วงโซ่คุณค่าเป็นกลยุทธ์ที่สร้างความยั่งยืนได้อย่างแท้จริง สิ่งเหล่านี้เป็นแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนสำหรับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร นักวิจัย และผู้กำหนดนโยบายในการพัฒนาระบบเกษตรอินทรีย์ที่ยั่งยืนในระดับชุมชน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งนี้

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการสู่ "โมเดล" ที่ชัดเจน กล่าวคือควรนำข้อมูลและผลการวิเคราะห์ทั้งหมดไปสู่การจัดทำแผนนโยบายและการปฏิบัติที่ชัดเจน เช่น

การสร้างศูนย์เรียนรู้: เน้นให้ศูนย์เรียนรู้เป็นแหล่งข้อมูลและสถานที่ฝึกปฏิบัติจริง

การจัดตั้งเครือข่ายผู้นำ: สนับสนุนให้ผู้นำวิสาหกิจชุมชนเป็นเครือข่ายแลกเปลี่ยนความรู้และร่วมกันวางแผน

การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบ Peer-to-Peer: ส่งเสริมโปรแกรม "พี่สอนน้อง" หรือ "เพื่อนช่วยเพื่อน" โดยใช้เกษตรกรต้นแบบเป็นพี่เลี้ยง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่ชี้ว่าอิทธิพลของเพื่อนเกษตรกรมีความสำคัญต่อการตัดสินใจมากกว่าสื่ออื่น

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งถัดไปควรศึกษาโมเดลเชิงปฏิบัติการ (Practical Model): โดยนำโมเดลกลยุทธ์การสื่อสารที่ผ่านการทดสอบและพิสูจน์แล้วว่าสามารถเพิ่มประสิทธิภาพการเชื่อมโยงตลาดและสร้างความเชื่อมั่นในการผลิตเกษตรอินทรีย์ได้จริง โดยเน้นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) โดยเน้นการปฏิบัติการร่วมกันระหว่างผู้วิจัย ผู้นำวิสาหกิจชุมชน และสมาชิก โดยมุ่งเน้นกระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Communication) ในระดับการมีส่วนร่วมและการบริหารจัดการด้วยตนเอง (Self-management) เพื่อการสร้างกลไกการสื่อสารเพื่อเชื่อมโยงตลาดผู้บริโภคโดยตรง (Direct-to-Consumer Market Channels) และสร้างระบบตรวจสอบและยืนยันข้อมูล (Fact-Verification System) ภายในเครือข่าย

บรรณานุกรม

- นัฐนันท์ วิริยะวิทย์. (2562). รูปแบบการสื่อสารอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการเปลี่ยนแปลงเกษตรกรรมสู่การทำเกษตรอินทรีย์ของชุมชนบ้านจำรุง อำเภอกาหลง จังหวัดระยอง. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 11(1), 97-106.
- ประภาส กฤตบุญญาลัย. (2560). กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์: กรณีศึกษาผู้ผลิตในพื้นที่อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี. *วารสารสมาคมนักวิจัย*, 22(2), 154-164.
- รุ่งทิพา วงศ์รักษาน, เณลิศศักดิ์ ตุ่มหิรัญ และจินดา ขลิบทอง. (2563). การส่งเสริมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ด้านการเกษตรของเกษตรกร ตำบลมิตรภาพ อำเภอสี่คิ้ว จังหวัดนครราชสีมา. ใน *ปรานี สังฆะตวรธน์ (บ.ก.), รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10*. (น. 1161-1171).
- ฝ่ายส่งเสริมมาตรฐานบัณฑิตศึกษา สำนักบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ศศิพร ต่ายคำ, ฐานะวัฒนา สุขวงศ์ และบุศรินทร์ ชื่นศิลปะ. (2568). รูปแบบการสื่อสารการตลาดออนไลน์สินค้าเกษตรอินทรีย์ของวิสาหกิจชุมชน. *วารสารเกษตรพระจอมเกล้า*, 43(2), 149-158.
- สุรวัดน์ ชลอสันติสกุล. (2569). การเปิดรับสื่อเกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์ของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนการเกษตร ในจังหวัดเพชรบุรี. *วารสารวิทยาสารสนเทศและเทคโนโลยี*, 7(1), 41-50.
- สุวิมล จิโน, ดารณี อ่อนชมจันทร์ และสุวรรณา เกียรติเมธา. (2566). กลยุทธ์สื่อบุคคลเพื่อสร้างเครือข่ายการสื่อสารอย่างมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนา “เกษตรอินทรีย์”. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 12(4), 213-228.
- Cavite, H. J., Kerdsriserm, C., Llonas, C., Direksri, N., & Suwanmaneepong, S. (2023). Farmers' perception of consumer information and adoption intention towards organic rice farming: Evidence from community enterprise in rural Thailand. *Outlook on Agriculture*, 52(1), 79-88.
- Chaya, K., & Kanjanamanee, S. (2021). Community enterprise development strategies for organic agriculture in Thailand. *Journal of Agricultural and Development Research*, 10(1), 45-60.
- Flora, C. B., & Flora, J. L. (2008). *Rural communities: Legacy and change* (3rd ed.). Westview Press.

- Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO). (2017). *The future of food and agriculture: Trends and challenges*. FAO.
- IFOAM. (2023, September 27). IFOAM principles of organic agriculture. AJP Toolkit. <https://agriculturaljusticeproject.org/toolkit/resources/standards/ifoam-principles/>
- Manyise, T., Mutandwa, E., & Mutami, C. (2020). Communication strategies for promoting sustainable organic agriculture in emerging economies: The case of smallholder farmers in Zimbabwe. *Journal of Sustainable Development*, 13(2), 1-15.
- Pretty, J. (2002). *Agri-culture: Reconnecting people, food and nature*. Earthscan Publications.
- Putnam, R. D. (1995). Bowling alone: America's declining social capital. *Journal of Democracy*, 6(1), 65-78.
- Rogers, E.M. (2003). *The diffusion of innovations*, fifth edition. New York: The Free Press.
- Rungsikun, T., & Suphaphirak, J. (2023). Digital communication and market access of community enterprises: A case study of organic farmers in Northern Thailand. *Thai Journal of Agricultural Science*, 56(4), 301-315.
- Servaes, J. (2017). *Communication for development and social change* (3rd ed.). SAGE Publications.
- Tharakan, R., & Songkram, N. (2026). Participatory Communication in Community Enterprise Toward to Success of Coffee De Mong, Nan Province. *Journal of Multidisciplinary in Humanities and Social Sciences*, 9(1), 256-273.
- World Commission on Environment and Development (WCED). (1987). *Our common future*. Oxford University Press.

หลักเกณฑ์และข้อแนะนำสำหรับเขียนบทความและการส่งต้นฉบับ

วารสาร สาร สื่อ ศิลป์ เป็นวารสารที่ตีพิมพ์เผยแพร่เป็นราย 6 เดือน ปีละ 2 ฉบับ

รูปแบบบทความวิจัย

1. ลักษณะโดยทั่วไป

พิมพ์ด้วย Microsoft Word กระดาษ A4 จำนวนไม่เกิน 15 หน้าแบบอักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 ระยะขอบกระดาษ ทุกด้านมีขนาด 2.54 ซม.

2. ชื่อเรื่อง

ชื่อเรื่องให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้พิมพ์ชื่อเรื่องภาษาไทยก่อนแล้วตามด้วยภาษาอังกฤษ แบบอักษร TH SarabunPSK ขนาด 18 ตัวเข้ม

3. ชื่อผู้เขียน

- **บรรทัดแรก** ชื่อ-นามสกุล ผู้เขียนหลักและผู้เขียนรอง เป็นภาษาไทย ไม่ต้องระบุหน่วยงานที่สังกัด พร้อมเลขยก แบบอักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 ตัวธรรมดา จัดอยู่กึ่งกลางหน้ากระดาษ

- **บรรทัดที่สอง** ชื่อ-นามสกุล ผู้เขียนหลักและผู้เขียนรอง เป็นภาษาอังกฤษ ภาษาไทย ไม่ต้องระบุหน่วยงานที่สังกัด พร้อมเลขยก แบบอักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 ตัวธรรมดา จัดอยู่กึ่งกลางหน้ากระดาษ

ตัวอย่าง

ธนัฐนสร ชัยรัชน์นิธิภัทร¹ และ จีรวรรณ ผึ้งบางแก้ว²

Thanat-thanasorn Chairaknitipat¹ and Jeerawan Phungbangkaew²

- **ด้านล่างเอกสารหน้าแรก**

1. เป็นอาจารย์ - เลขยก สาขาวิชา คณะ มหาวิทยาลัย และ Email ใช้แบบอักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 ตัวธรรมดา

2. เป็นหน่วยงานทั่วไป - เลขยก ตำแหน่ง หน่วยงาน และ Email ใช้แบบอักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 ตัวธรรมดา

3. เป็นนักวิชาการอิสระ - เลขยก นักวิชาการอิสระ และ Email ใช้แบบอักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 ตัวธรรมดา

4. เป็นนักศึกษา - เลขยก นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา คณะ มหาวิทยาลัย และ Email ใช้แบบอักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 ตัวธรรมดา

ตัวอย่าง

¹ สาขาวิชาการเป็นผู้ประกอบการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

Email: ...

² เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

E-mail: ...

4. บทคัดย่อ

4.1 ภาษาไทย ควรสั้น กระชับ ได้ใจความและครอบคลุม ไม่ควรเกินครึ่งหน้ากระดาษ A4 ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 ตัวธรรมดา คำสำคัญไม่เกิน 3 คำ ให้พิมพ์ในหน้าเดียวกัน ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 ตัวธรรมดา

4.2 ภาษาอังกฤษ ภาษาอังกฤษจำนวนคำไม่เกิน 400 คำ พร้อมด้วยคำสำคัญ 3 คำ ในหน้าเดียวกัน ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 ตัวธรรมดา Keywords: 3 คำ ในหน้าเดียวกัน ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาดธรรมดา

5. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 ตัวธรรมดา หัวข้อรองใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 ตัวเข้ม จัดชิดซ้าย (ถ้ามี) หัวข้อเป็นตัวเข้ม เนื้อในเป็นตัวธรรมดา

6. วัตถุประสงค์

ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 ตัวธรรมดา

7. กรอบแนวคิดการวิจัย (ถ้ามี)

ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 ตัวธรรมดา

8. ประโยชน์ที่ได้รับการวิจัย

ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 ตัวธรรมดา

9. วิธีการวิจัย

ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 ตัวธรรมดา หัวข้อรองใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 ตัวเข้ม จัดชิดซ้าย

10. ผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

เนื้อหาส่วนนี้ เป็นการนำเสนอผลการวิจัย พร้อมอภิปรายผล อาจแทรกกราฟ แผนภูมิ ตารางได้ตามความเหมาะสม ชื่อกราฟ แผนภูมิ ตาราง ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 ตัวธรรมดา (ตัวอักษรในตารางใช้ขนาด 14) หัวข้อรองใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 ตัวเข้ม จัดชิดซ้าย (ถ้ามี)

11. บรรณานุกรม

เขียนในรูปแบบ APA Style 7th ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 ตัวธรรมดา

รูปแบบบทความวิชาการ

1. ลักษณะโดยทั่วไป

พิมพ์ด้วย Microsoft Word กระดาษ A4 จำนวนไม่เกิน 15 หน้าแบบอักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 ระยะขอบกระดาษ ทุกด้านมีขนาด 2.54 ซม.

2. ชื่อเรื่อง

ชื่อเรื่องให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้พิมพ์ชื่อเรื่องภาษาไทยก่อนแล้วตามด้วยภาษาอังกฤษ แบบอักษร TH SarabunPSK ขนาด 18 ตัวเข้ม

3. ชื่อผู้เขียน

- **บรรทัดแรก** ชื่อ-นามสกุล ผู้เขียนหลักและผู้เขียนรอง เป็นภาษาไทย ไม่ต้องระบุหน่วยงานที่สังกัด พร้อมเลขยก แบบอักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 ตัวธรรมดา จัดอยู่กึ่งกลางหน้ากระดาษ

- **บรรทัดที่สอง** ชื่อ-นามสกุล ผู้เขียนหลักและผู้เขียนรอง เป็นภาษาอังกฤษ ภาษาไทย ไม่ต้องระบุหน่วยงานที่สังกัด พร้อมเลขยก แบบอักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 ตัวธรรมดา จัดอยู่กึ่งกลางหน้ากระดาษ

ตัวอย่าง

ธนัฐนสร ชัยรักษ์นิธิภัทร¹ และ จีรวรรณ ผึ้งบางแก้ว²

Thanat-thanasorn Chairaknitipat¹ and Jeerawan Phungbangkaew²

- ด้านล่างเอกสารหน้าแรก

1. เป็นอาจารย์ - เลขยก สาขาวิชา คณะ มหาวิทยาลัย และ Email ใช้แบบอักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 ตัวธรรมดา
2. เป็นหน่วยงานทั่วไป - เลขยก ตำแหน่ง หน่วยงาน และ Email ใช้แบบอักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 ตัวธรรมดา
3. เป็นนักวิชาการอิสระ - เลขยก นักวิชาการอิสระ และ Email ใช้แบบอักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 ตัวธรรมดา
4. เป็นนักศึกษา - เลขยก นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา คณะ มหาวิทยาลัย และ Email ใช้แบบอักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 ตัวธรรมดา

ตัวอย่าง

¹ สาขาวิชาการเป็นผู้ประกอบการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

Email: ...

² เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

E-mail: ...

4. บทคัดย่อภาษาอังกฤษ

ภาษาอังกฤษจำนวนคำไม่เกิน 400 คำ พร้อมด้วยคำสำคัญไม่เกิน 3 คำ ในหน้าเดียวกัน ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 ตัวธรรมดา Keywords: 3 คำ ในหน้าเดียวกัน ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 ตัวธรรมดา

5. บทนำ

ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 ตัวธรรมดา หัวข้อรองใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 ตัวเข้ม จัดชิดซ้าย (ถ้ามี) หัวข้อเป็นตัวเข้ม เนื้อในเป็นตัวธรรมดา

6. บทสรุป

ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 ตัวธรรมดา

7. บรรณานุกรม

เขียนในรูปแบบ APA Style 7th ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 ตัวธรรมดา

การเขียนบรรณานุกรม รูปแบบ APA 7th

การเขียนบรรณานุกรมตามหลักการเขียนตามรูปแบบ APA 7th ในที่นี้เราแบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ส่วนหลัก ๆ คือ การอ้างอิงในเนื้อหาและการอ้างอิงในบรรณานุกรมท้ายเล่ม โดยแต่ละส่วนมีรายละเอียดดังนี้

1. การอ้างอิงในเนื้อหา

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อหานั้นผู้เขียนสามารถเขียนอ้างอิงได้ 2 รูปแบบคือ การอ้างอิงก่อนข้อความและการอ้างอิงหลังข้อความ ไม่ว่าจะเป็นการอ้างอิงนั้นจะมาจากแหล่งใด อาทิ หนังสือ รายงานการประชุม เว็บไซต์ หนังสือพิมพ์ วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย วารสารทางวิชาการหรือสื่อสังคมออนไลน์ต่างผู้เขียนสามารถใช้รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อหารูปแบบเดียวกัน คือ ชื่อผู้แต่งและปีที่พิมพ์ แต่หากไม่ปรากฏปีที่พิมพ์ ให้ใส่ (ม.ป.ป.) สำหรับการอ้างอิงภาษาไทยและ (n.d.) สำหรับการอ้างอิงภาษาอังกฤษ กรณีที่มีปรากฏเฉพาะ พ.ศ. หรือ ค.ศ. ให้ใส่แค่ (ปี) เท่านั้น กรณีไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์ ให้ใส่ (ม.ป.ท.) หรือ (n.p.) และถ้าชื่อผู้เขียนหรือชื่อเว็บไซต์เป็นชื่อเดียวกัน ให้ตัดชื่อเว็บไซต์ออก โดยมีรายละเอียดดังนี้

- การอ้างอิงในเนื้อหา (ก่อนข้อความ)

กรณี	ภาษาไทย	ภาษาอังกฤษ
ผู้แต่ง 1 คน	ชื่อ นามสกุลผู้แต่ง (ปีที่พิมพ์) วรวิทย์ จันทรสุวรรณ (2563)	Lastname (Year) Miyake (2008)
ผู้แต่ง 2 คน	ชื่อ นามสกุลผู้แต่ง ¹ และชื่อ นามสกุลผู้แต่ง ² (ปีที่พิมพ์) ชลลดา มงคลวนิช และ วัฒนาภรณ์ ชาติวงศ์ (2551)	Lastname ¹ and Lastname ² (Year) Wegener and Petty (1994)
ผู้แต่ง 3 คน ขึ้นไป	ชื่อ นามสกุลผู้แต่ง ¹ และคณะ (ปีพิมพ์) สรญา แสงเย็นพันธ์ และคณะ (2565)	Last Name ¹ et al., (Year) Harris et al., (2022)

- การอ้างอิงในเนื้อหา (หลังข้อความ)

กรณี	ภาษาไทย	ภาษาอังกฤษ
ผู้แต่ง 1 คน	(ชื่อ นามสกุลผู้แต่ง, ปีพิมพ์) (จอมพงศ์ มงคลวนิช, 2555)	(Lastname, Year) (Tracy, 2014)
ผู้แต่ง 2 คน	(ชื่อ นามสกุลผู้แต่ง ¹ และ ชื่อ นามสกุลผู้แต่ง ² , ปีที่พิมพ์) (ชลลดา มงคลวนิช และ วัฒนาภรณ์ ชาติวงศ์, 2555)	(Lastname ¹ and Lastname ² , Year) (Wegener and Petty, 1994)
ผู้แต่ง 3 คน ขึ้นไป	(ชื่อ นามสกุลผู้แต่ง ¹ และคณะ, ปีพิมพ์) (สรญา แสงเย็นพันธ์ และคณะ, 2565)	(Last Name ¹ et al., Year) (Harris et al., 2018)

- การลงชื่อผู้เขียน

ผู้เขียน 1 คน

รูปแบบ

ชื่อ นามสกุล./ (ปีพิมพ์)./ชื่อเรื่อง/(พิมพ์ครั้งที่)./สำนักพิมพ์.

Author, A. A. (Year)./Title of the book/(Edition ed.)/Publisher.

ผู้เขียน 2 คนขึ้นไป

ชื่อ นามสกุล¹ และชื่อ นามสกุล²./ (ปีพิมพ์)./ชื่อเรื่อง/(พิมพ์ครั้งที่)./สำนักพิมพ์.

Author, A. A.¹ & Author, B. B.² (Year)./Title of the book/(Edition ed.)/Publisher.

2. การอ้างอิงในบรรณานุกรม

1. หนังสือ (รูปเล่ม)

รูปแบบ

ชื่อ นามสกุลผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์)./ชื่อหนังสือ/(พิมพ์ครั้งที่)./สำนักพิมพ์.

Author, A.A. (Year)./Title of the book/(Edition ed.)/ Publisher.

ตัวอย่าง

วรวิทย์ จันทร์สุวรรณ. (2565). *เคมีวิเคราะห์ : หลักการและเทคนิคการคำนวณเชิงปริมาณ* (พิมพ์ครั้งที่ 2).
สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Covey, S. R. (2013). *The 7 Habits of Highly Effective People: Powerful lessons in personal change*. Simon & Schuster.

กรณีที่ผู้แต่งเป็นนิติบุคคล เช่น หน่วยงาน องค์กร บริษัท หรือเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดพิมพ์ ใส่ชื่อย่อ ในส่วนของสำนักพิมพ์ หรือผู้รับผิดชอบในการจัดพิมพ์ได้ เช่น WHO, มหาวิทยาลัย, สถาบัน, กรม, โรงพยาบาล

กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน. (2564). *คู่มือการตรวจสอบการออกแบบและก่อสร้างอาคารเพื่อการอนุรักษ์พลังงาน*. กรม.

1.1 บทความหรือบทในหนังสือ (Book chapter)

รูปแบบ

ชื่อ นามสกุลผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์)./ชื่อบทหรือชื่อบทความ./ในชื่อบรรณาธิการ/(บ.ก.), ชื่อหนังสือ/(น./xx-xxx)./
สำนักพิมพ์.

Author, A. A./(Year)./Title of the chapter./In Editor/(Eds.)/Title of the book/(pp./xx-xxx)./
Publisher.

ตัวอย่าง

วัลลภ สุขสวัสดิ์. (2561). แนวความคิดเรื่องชนชั้นนำทางการเมืองของกิตาโน มอสกา กับชนชั้นนำทางการเมืองไทยในยุคมาลามาไทย. ใน *วัชรพล ศุภจักรวัฒนา และวัชรพล พุทธิรักษา (บ.ก.), ว่าด้วยทฤษฎีรัฐศาสตร์ และรัฐประศาสนศาสตร์ร่วมสมัย* (พิมพ์ครั้งที่ 2). (น. 47-68). สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร.

1.2 หนังสือแปล

รูปแบบ

ชื่อ นามสกุลผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์)./ *ชื่อเรื่องหนังสือภาษาต้นฉบับ*./ [*ชื่อหนังสือภาษาไทย*]/ (พิมพ์ครั้งที่)./ สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

แบร์รี สมาร์. (2555). *Michel Foucault* [มิเชล ฟูก็อดต์]. ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).

1.3 E-BOOK

1.3.1 หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ไม่มี DOI

รูปแบบ

ชื่อ นามสกุลผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์)./ *ชื่อหนังสือ*./ (พิมพ์ครั้งที่)./ URL

Author, A.A./ (Year)./ *Title of the book*./ (Edition ed.)./ URL

ตัวอย่าง

จักรพันธ์ เพ็ชรภูมิ. (2562). *พฤติกรรมสุขภาพ : แนวคิด ทฤษฎี และการประยุกต์ใช้*. (พิมพ์ครั้งที่ 3).
<https://www.ookbee.com>

Haslam, S. (2003). *Research Methods and Statistics in Psychology (SAGE Foundations of Psychology series)*. <http://www.amazon.com>

1.3.2 บทความหรือบทในหนังสือ (Book chapter) ในรูปแบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์

รูปแบบ

ชื่อผู้แต่งในบท./ (ปีพิมพ์)./ *ชื่อบท*./ ใน *ชื่อบรรณาธิการ*./ (บ.ก.)./ *ชื่อหนังสือ* (พิมพ์ครั้งที่)./ น./ xx-xxx)./ URL

Author, A. A./ (Year)./ *Title of the chapter*./ In Editor/ (Eds.)./ *Title of the book*./ (Edition ed., pp./ xx-xxx)./ URL

ตัวอย่าง

วัลลภ สุขสวัสดิ์. (2561). แนวความคิดเรื่องชนชั้นนำทางการเมืองของกิตาโน มอสคา กับชนชั้นนำทางการเมืองไทยในยุคมาลาคาไทย. ใน วัชรพล ศุภจักรวัฒนา และวัชรพล พุทธิรักษา (บ.ก.), *ว่าด้วยทฤษฎีรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ร่วมสมัย* (พิมพ์ครั้งที่ 2., น. 47-68).

<https://www.mebmarket.com/ebook-273573-ว่าด้วยทฤษฎีรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ร่วมสมัย>.

1.3.3 หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่มี DOI

รูปแบบ

ชื่อ นามสกุล./ (ปีพิมพ์)./ *ชื่อหนังสือ*./ (พิมพ์ครั้งที่)./ <https://doi.org/xxxxxxx>

Author, A. A. (Year)./ *Title of the book*./ (Edition ed.)./ <https://doi.org/xxxxxxx>

ตัวอย่าง

Chu, Z. (2022). *People-Oriented Education Transformation*.
<https://doi.org/10.1007/978-981-16-6353-6>

2. วิทยานิพนธ์

2.1 วิทยานิพนธ์ปริญญาคุณวุฒิปริญญาตรีและวิทยานิพนธ์ปริญญาโทฉบับที่ ไม่ได้ตีพิมพ์

รูปแบบ

ชื่อ นามสกุลผู้แต่ง./ (ปีที่เผยแพร่)./ ชื่อวิทยานิพนธ์/ [วิทยานิพนธ์ปริญญาคุณวุฒิปริญญาตรี ไม่ได้ตีพิมพ์หรือ
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทฉบับที่ ไม่ได้ตีพิมพ์]./ ชื่อมหาวิทยาลัย.

Author, A.A./ (Year)./ Title/ [Unpublished doctoral dissertation or Unpublished master's thesis]./
Name of the Institution awarding the degree.

ตัวอย่าง

สรญา แสงเย็นพันธ์. (2559). การพัฒนารูปแบบการเขียนบรรณานุกรมออนไลน์ [วิทยานิพนธ์ปริญญา
โทฉบับที่ ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

Stewart, Y. (2000). *Dressing the tarot* [Unpublished master's thesis]. Auckland University of
Technology.

2.2 วิทยานิพนธ์ปริญญาคุณวุฒิปริญญาตรีและวิทยานิพนธ์ปริญญาโทฉบับที่ จากเว็บไซต์ ไม่อยู่ใน ฐานข้อมูลเชิงพาณิชย์

รูปแบบ

ชื่อ นามสกุลผู้แต่ง./ (ปีที่เผยแพร่)./ ชื่อวิทยานิพนธ์/ [วิทยานิพนธ์ปริญญาคุณวุฒิปริญญาตรี หรือวิทยานิพนธ์ปริญญา
โทฉบับที่, ชื่อมหาวิทยาลัย]/ ชื่อเว็บไซต์./ URL

ตัวอย่าง

วันชนะ จุฬรจ. (2560). ระบบสนับสนุนการประมาณการสัมผัสแคดเมียมผ่านการบริโภคอาหาร
[วิทยานิพนธ์ปริญญาโทฉบับที่, มหาวิทยาลัยนเรศวร]. ThaiLIS.

https://tdc.thailis.or.th/tdc/search_result.php

Miller, T. (2019). *Enhancing readiness: An exploration of the New Zealand Qualified
Firefighter Programme* [Master's thesis, Auckland University of Technology]. Tuwhera.
<https://openrepository.aut.ac.nz/handle/10292/12338>

2.3 วิทยานิพนธ์ปริญญาคุณวุฒิปริญญาตรีและวิทยานิพนธ์ปริญญาโทฉบับที่ จากฐานข้อมูล เชิงพาณิชย์

รูปแบบ

ชื่อ นามสกุลผู้แต่ง./ (ปีที่เผยแพร่)./ ชื่อวิทยานิพนธ์/ (หมายเลข UMI หรือ เลขลำดับอื่น ๆ) [วิทยานิพนธ์
ปริญญาคุณวุฒิปริญญาตรี หรือวิทยานิพนธ์ปริญญาโทฉบับที่, ชื่อมหาวิทยาลัย]./ ชื่อฐานข้อมูล.

ตัวอย่าง

Becker, J. C. (2013). *Landscape-level influences on community composition and ecosystem
function in a large river ecosystem* (Publication No. 3577776) [Doctoral dissertation,
Graduate Council of Texas State University – San Marcos]. ProQuest Dissertations and
Theses Global.

3. รายงานการวิจัยรูปแบบต่าง ๆ ที่มีใช้วิทยานิพนธ์

3.1 รายงานการวิจัย (รูปเล่ม)

รูปแบบ

ชื่อผู้แต่ง/(ปีที่เผยแพร่)/ชื่อเรื่อง/[รายงานการวิจัย]/สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

จรี วิจิตรวาทการ. (2553). *การศึกษาแนวทางส่งเสริมการบูรณาการมิติหญิงชายเพื่อการพัฒนาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง* [รายงานการวิจัย]. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

3.2 รายงานการวิจัย (อิเล็กทรอนิกส์)

รูปแบบ

ชื่อผู้แต่ง/(ปีที่เผยแพร่)/ชื่อเรื่อง/[รายงานการวิจัย]/ชื่อเว็บไซต์./URL

ตัวอย่าง

จรี วิจิตรวาทการ. (2553). *การศึกษาแนวทางส่งเสริมการบูรณาการมิติหญิงชายเพื่อการพัฒนาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง* [รายงานการวิจัย]. สำนักงาน ก.พ..
<https://www.ocsc.go.th/sites/default/files/document/research-juree-2553.pdf>

4. วารสาร

4.1 วารสารแบบเล่ม

รูปแบบ

ชื่อ นามสกุลผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์)/ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร./เลขของปีที่/(เลขของฉบับที่)/เลขหน้า.

ตัวอย่าง

วิชัย พานิชย์สวຍ, สุนน ไวยบุญญา, พิชรพร ศุภกิจ, และรัตนกร หลวงแก้ว. (2562). ผลของการใช้บทเรียน PISA ที่มีต่อความสามารถด้านทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนระดับประถมศึกษา. *วารสารการวิจัยพัฒนาชุมชน (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 12(3), 133-160.

4.2 วารสารออนไลน์

4.2.1 กรณีไม่มีเลข DOI

รูปแบบ

ชื่อ นามสกุลผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์)/ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร./เลขของปีที่/(เลขของฉบับที่)/เลขหน้า./URL

ตัวอย่าง

Pattaratumrong, M., & Wongkhamhaeng, K. (2019). The Molecular Identification of Nephtys species (Polychaeta: Phyllodocida) from Songkhla Lake, Southern Thailand. *Naresuan University Journal: Science And Technology (NUJST)*, 27(3), 1-9.
<https://www.journal.nu.ac.th/NUJST/article/view/Vol-27-No-3-2019-1-9>

4.2.2 กรณีมีเลข DOI

รูปแบบ

ชื่อ นามสกุลผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์)/ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร./เลขของปีที่/(เลขของฉบับที่)/เลขหน้า./URL

ตัวอย่าง

Chantana, C. (2019). A Cooling System for a Mushroom House for Use in the Upper Central Region Climate of Thailand. *Naresuan University Journal: Science And Technology (NUJST)*, 27(3), 10-19. <https://doi:10.14456/nujst.2019.22>

5. รายงานการประชุมเชิงวิชาการที่มี Proceeding

5.1 ในรูปแบบรูป Book Chapter

รูปแบบ

ชื่อ นามสกุลผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์). /ชื่อบทความ./ใน/ชื่อบรรณาธิการ/(บ.ก.). /ชื่อการประชุม./ (น./เลขหน้า). /สถานที่. Contributor, A. & Contributor, B./ (Year). /Title./ In/ Editor / (Ed. หรือ Eds.), *Conference Name.* / (pp./xx-xxx). /Location.

กรณีมีเลข DOI หรือ URL ให้เติมต่อท้ายจากฐานข้อมูล ตัวอย่าง ชื่อฐานข้อมูล./ <https://doi.org/xxxx>

ตัวอย่าง

วิศวะ กลัปกลาย, อลิสา คู่มเคี่ยม, และอมลวรรณ วีระธรรมโม. (2553). ผลการพัฒนาบทเรียนสำเร็จรูป เรื่อง ภาษาไทยถิ่นใต้ ตำบลเตราะบอน อำเภอสายบุรีจังหวัดปัตตานี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 3. ใน มนัส สุวรรณ (บ.ก.), *การจัดการเรียนรู้ การวิจัยและนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาแห่งชาติ ครั้งที่ 53.* (น. 3-14). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

Bedenel, A.-L., Jourdan, L., & Biernacki, C. (2019). Probability estimation by an adapted genetic algorithm in web insurance. In R. Battiti, M. Brunato, I. Kotsireas, & P. Pardalos (Eds.), *Lecture notes in computer science: Vol. 11353. Learning and intelligent optimization.* (pp. 225-240). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-030-05348-2_21

5.2 ในรูปแบบวารสาร

รูปแบบ

ชื่อ นามสกุลผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์). /ชื่อเรื่อง:/ชื่อเรื่องย่อ./ *ชื่อวารสาร./เลขของปีที่(เลขของฉบับที่),/เลขหน้า./URL* Contributor, A. & Contributor, B./ (Year). /Title:/ Sub-title./ *Journal./เลขของปีที่(เลขของฉบับที่),/เลขหน้า./URL*

ตัวอย่าง

Herculano-Houzel, S., Collins, C. E., Wong, P., Kaas, J. H., & Lent, R. (2008). The basic nonuniformity of the cerebral cortex. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*, 105(34), 12593-12598. <https://www.pnas.org/doi/full/10.1073/pnas.0805417105>

6. เอกสารประกอบการประชุม/การประชุมวิชาการ ที่ไม่มี proceeding (Symposium)

รูปแบบ

ชื่อ นามสกุลผู้แต่ง./ (วัน/เดือน/ปี)./เรื่องการประชุม./ใน/ชื่อ/(ประธาน),/ชื่อการประชุม/[Symposium]./
ชื่องานที่จัดประชุม,/สถานที่ประชุม.

Contributor, A. & Contributor, B./ (Year,/Month/day)./Title of contribution./In/
Chair name/(Chair), Title of the Symposium/[Symposium]./Conference Name,
Location.

ตัวอย่าง

Cochrane, T. & Narayan, V. (2019, February 14–15). Evaluation the CMALT cMOOC: An agile and scalable professional development framework. In R. Shekhawat (Chairs). *Breakout session* [Symposium]. Scholarship of Technology Enhanced Learning Symposium, Auckland, New Zealand.

7. การนำเสนองานวิจัยหรือการนำเสนอโปสเตอร์ (Paper/ Poster Presentation)

รูปแบบ

ชื่อ นามสกุล./ (วัน/เดือน/ปี)./ชื่อเอกสาร หรือโปสเตอร์/[เอกสารนำเสนอในที่ประชุม หรือ โปสเตอร์นำเสนอในที่ประชุม]./ชื่อการประชุม,/สถานที่.

Presenter, A & Presenter, B./ (Year,/Month/day)./Title of conference paper or poster/[Paper presentation or Poster presentation]./Conference Name,/Location.

กรณีมีเลข DOI หรือ URL ให้เติมต่อท้ายจากสถานที่ ตัวอย่าง ชื่อสถานที่./https://doi.org/xxx

7.1 Paper presentation

ตัวอย่าง

Mason, I. & Missingham, R. (2019, October 21–25). *Research libraries, data curation, and workflows* [Paper presentation]. eResearch Australasia Conference, Brisbane, QLD, Australia. <https://bit.ly/2v1CjRg>

7.2 Poster presentation

ตัวอย่าง

McGoudall, J., Durbin, P., Schlatter, T., McGale, M. & Jerabek, A. (2019, October 21–25). *Dataverse Installation Personas': A UX concept adopted to enable the navigation of Dataverse installations, for the purpose of sharing ideas and technical experiences by the international community* [Poster presentation]. eResearch Australasia Conference, Brisbane, QLD, Australia.
https://conference.eresearch.edu.au/wp-content/uploads/2019/10/Janet-McDougall-eRA2019_McDougall_Janet.pdf

8. รายงานการประชุม/การสัมมนา/อภิปราย

รูปแบบ

ชื่อหน่วยงานที่จัดประชุม./ (ปีพิมพ์) ./ชื่อเรื่องการประชุม./ชื่อการประชุม./สถานที่จัดประชุม.

ตัวอย่าง

ที่ประชุมคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยของรัฐ. (2565). การประชุมสามัญที่ประชุมคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยของรัฐ และมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ. การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาแห่งชาติ ครั้งที่ 53. มหาวิทยาลัยนครสวรรค์.

9. หนังสือพิมพ์และหนังสือพิมพ์ออนไลน์

รูปแบบ

ชื่อผู้แต่ง./ (วัน/เดือน/ปี) ./ชื่อคอลัมน์./ชื่อหนังสือพิมพ์./เลขหน้า.

ตัวอย่าง

ทีมาวาไรตี้. (21 กุมภาพันธ์ 2565). จับตามผลกระทบโควิดระลอกสามทำคนไทยหนีท่วม. เดลินิวส์. 1.

10. เว็บไซต์

รูปแบบ

ชื่อ นามสกุลผู้เขียน./ (วัน/เดือน/ปีที่เผยแพร่) ./ชื่อบทความ./ชื่อเว็บไซต์./URL

Author, A. A./ (Year, Month date) ./Title of the work: Subtitle./Website name./URL

ตัวอย่าง

สุรชาติ บำรุงสุข. (7 สิงหาคม 2566). สงครามยูเครน : สงครามร้อนแรกในสงครามเย็นใหม่. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนครสวรรค์. <https://www.nupress.grad.nu.ac.th/สงครามยูเครน>

สรญา แสงเย็นพันธ์. (2566). 10 เว็บไซต์จับคู่สื่อ ออกแบบงานได้สวยทันตา. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนครสวรรค์. <https://www.nupress.grad.nu.ac.th/จับคู่สื่อ/h>

Sparks, D. (2019). Women's wellness: Lifestyle strategies ease some bladder control problems. Mayo Clinic. <https://newsnetwork.mayoclinic.org/discussion/womens-wellness-lifestyle-strategies-ease-some-bladder-control-problems/>

กรณีที่ไม่มียวันที่เผยแพร่ปรากฏ ให้ใส่ (ม.ป.ป.) หรือ (n.d.)

กรณีที่มิปรากฏเฉพาะ พ.ศ. หรือ ค.ศ. ให้ใส่แค่ (ปี) เท่านั้น

กรณีชื่อผู้เขียนและชื่อเว็บไซต์เป็นชื่อเดียวกัน ให้ตัดชื่อเว็บไซต์ออก

10.1 เว็บไซต์ไม่ระบุปีที่เผยแพร่

ตัวอย่าง

Athletics New Zealand. (n.d.). Form a new club.

<http://www.athletics.org.nz/Clubs/Starting-a-New-Club>

10.2 Wikipedia

ตัวอย่าง

Leonardo da Vinci. (2024, August 13). In *Wikipedia*.
https://en.wikipedia.org/wiki/Leonardo_da_Vinci

11. แผ่นพับและจุลสาร

รูปแบบ

ชื่อผู้แต่ง./[ปีพิมพ์]./ชื่อเรื่อง [แผ่นพับ/จุลสาร]./สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

กรมศิลปากร. (ม.ป.ป.). *แนะนำกรมศิลปากร* [แผ่นพับ]. <https://www.finearts.go.th/promotion/view/7294-แผ่นพับแนะนำกรมศิลปากร>

ศูนย์โบบิลานศึกษา สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. (ม.ป.ป.). *วัฒนธรรมโบบิลาน* [แผ่นพับ]. สำนักพิมพ์สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

12. Social media

12.1 Twitter ตัวอักษร

รูปแบบ

Author, A. A./[@username]./(Year,/Month/date หรือ n.d.)./เนื้อหาของโพสต์ 20 คำแรก./[Tweet].
Twitter./URL

ตัวอย่าง

Arder, J. [@jacindaardern]. (2018, October 15). *I salute you, @Kereru4PM #BirdOfTheYear* [Tweet]. Twitter. <https://twitter.com/jacindaardern/status/1051569120066469889>

12.2 Twitter รูปภาพและวิดีโอ

รูปแบบ

Author, A. A./[@username]./(Year,/Month/date หรือ n.d.)./เนื้อหาของโพสต์ 20 คำแรก./[Image or Video attached] [Tweet]. Twitter./URL

ตัวอย่าง

Figure.NZ [@figurenz]. (2019, October 15). *Looking forward to resting up over the holidays? [sleeping face emoji] [beach with umbrella emoji] NZ #Health Survey figures show about 70% of adults meet sleep duration...* [Image attached] [Tweet]. Twitter.
<https://twitter.com/FigureNZ/status/1207422765986279424>

12.3 Facebook post

รูปแบบ

ชื่อ Facebook. (วัน/เดือน/ปีที่เผยแพร่). เนื้อหาของโพสต์ 20 คำแรก./[วิดีโอหรือรูปภาพ]. Facebook./URL
Author, A. A./[Year,/Month/date หรือ n.d.)./เนื้อหาของโพสต์ 20 คำแรก./[Video or Image attached]. Facebook./URL

ตัวอย่าง

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร. (2565). [Book Overview] ศิลปะและวิทยาศาสตร์ของการลงทุนเน้นคุณค่า โดย ผศ. ดร.สัมพันธ์ เนตยานันท์... [Video]. Facebook. <https://www.facebook.com/NU.publishing.house/videos/500261141462779>

12.4 Instagram

รูปแบบ

Author, A. A./[@username]/(Year,/Month/date หรือ n.d.)/เนื้อหาของโพสต์ 20 คำแรก./ [Photograph]. Instagram./URL

ตัวอย่าง

New Zealand Police [newzealandpolice]. (2019, November 15). *Class of 2019 // Wellington dog section* [paw prints emoji] #fridayfloof [Photograph]. Instagram. https://www.instagram.com/p/B43Cl_-J9pN/

12.5 YouTube หรือ streaming video

รูปแบบ

Uploader, U. U./ (Year, Month Day)/Title of work./[Video]./YouTube./URL

ตัวอย่าง

MSNBC. (2020, January 7). *Julián Castro endorses Elizabeth Warren*. [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=Uk2Tzc8H5po>

13. ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ

ชื่อกฎหมาย./ (วัน/เดือน/ปี)./ราชกิจจานุเบกษา./เล่ม/ตอนที่/หน้า/เลขหน้า.

ตัวอย่าง

ประกาศ ก.พ.อ. เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการพิจารณาแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ และศาสตราจารย์ พ.ศ. 2564. (7 มกราคม 2565). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 139 ตอนพิเศษ 4 ง หน้า 22-50.

14. โปรแกรมซอฟต์แวร์/แอปพลิเคชัน

14.1 มีเวอร์ชัน

รูปแบบ

ชื่อผู้พัฒนา. (ปีที่เผยแพร่). ชื่อโปรแกรม (เวอร์ชัน) [ซอฟต์แวร์คอมพิวเตอร์, แอปพลิเคชันมือถือ, เว็บแอปพลิเคชัน]. ผู้ให้บริการ. URL

Author. (Year). *Title of Software* (Version number) [Computer software, Mobile application, Web application]. Publisher. URL

ตัวอย่าง (กรณีที่ผู้พัฒนาเป็นองค์กร)

IBM Corporation. (2023). *SPSS Statistics* (Version 29.0) [Computer software]. IBM Corporation.
<https://www.ibm.com/analytics/spss-statistics-software>

Meta Platforms. (2024). *Facebook* (Version 479.1.0) [Mobile App]. Meta Platforms, Inc.
<https://apps.apple.com/th/app/facebook/id284882215>

Trello, Inc. (2023). *Trello* (Version 4.0) [Web application]. Atlassian. <https://www.trello.com>

ตัวอย่าง (กรณีที่ผู้พัฒนาเป็นบุคคล)

Smith, J. (2022). *DataAnalyzer* (Version 20.0)[Computer software]. Data Solutions.
<https://www.datasolutions.com/analyzer>

ตัวอย่าง (กรณีที่ไม่มีผู้พัฒนาหรือผู้ให้บริการที่ชัดเจน)

GIMP. (2023). *GIMP* (Version 10.0.1) [Computer software]. <https://www.gimp.org>

14.2 ไม่มีเวอร์ชัน

รูปแบบ

ชื่อผู้พัฒนา. (ปีที่เผยแพร่). ชื่อโปรแกรม. [ซอฟต์แวร์คอมพิวเตอร์, แอปพลิเคชันมือถือ, เว็บแอปพลิเคชัน].
ผู้ให้บริการ. URL

Author. (Year). *Title of Software Computer software*. [Mobile application, Web application].
Publisher. URL

ตัวอย่าง (กรณีที่ผู้พัฒนาเป็นองค์กร)

อินสไปก้า. (2015). *อักขราวิสุทธิ*. [เว็บแอปพลิเคชัน]. อินสไปก้า. <https://www.akarawisut.com>

Slack Technologies. (2022). *Slack*. [Web application]. Salesforce. <https://www.slack.com>

ตัวอย่าง (กรณีที่ผู้พัฒนาเป็นบุคคล)

Smith, J. (2022). *DataAnalyzer*. [Computer software]. Data Solutions.
<https://www.datasolutions.com/analyzer>

ตัวอย่าง (กรณีที่ไม่มีผู้พัฒนาหรือผู้ให้บริการที่ชัดเจน)

GIMP. (2023). *GIMP*. [Computer software]. <https://www.gimp.org>

15. Generative AI

รูปแบบ

ชื่อบริษัทผู้พัฒนา/ผู้เขียนโมเดลนี้. (ปีที่ใช้). ชื่อของโมเดล (version ที่ใช้) [Large language model].
URL for AI

ตัวอย่าง

OpenAI. (2024). *ChatGPT* (September 16 version) [Large language model].
<https://chat.openai.com/chat>

Anthropic. (2024). *Claude* (September 20 version) [Large language model].
<https://claude.ai/new>

Tips: การใช้ Generative AI ในงานเขียนนั้นมีข้อควรระวัง เพราะคนอื่นไม่สามารถเข้าถึงบทสนทนาของเราได้ เพราะเป็นการสนทนาระหว่างเรากับ AI แม้แต่เราจะระบุ Prompt สำหรับการสนทนาผลลัพธ์ก็อาจจะแตกต่างกันออกไป เราอาจจะใส่ข้อความเต็ม (full text) ของคำตอบที่ยาวจาก Generative AI ไว้ในภาคผนวก หรือในเอกสารเสริมรูปแบบออนไลน์ เพื่อให้ผู้อ่านสามารถเข้าถึงข้อความที่ถูกสร้างขึ้นจริงได้ และสร้างความน่าเชื่อถือ

ตัวอย่าง

เมื่อถามต่อว่าอะไรคือคำอธิบายที่ถูกต้องกว่า ChatGPT ตอบว่าส่วนต่าง ๆ ของสมองทำงานร่วมกัน และความเชี่ยวชาญของแต่ละส่วนสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามประสบการณ์ (OpenAI, 2023 ดูรายละเอียดในภาคผนวก ก หรือ OpenAI, 2023; see Appendix A for the full transcript)

หมายเหตุ

- ควรศึกษาข้อตกลงและนโยบายของวารสารและสำนักพิมพ์ในเรื่องของการใช้ Generative AI ให้ชัดเจน เพราะโดยมากจะไม่จัดว่า “ChatGPT” มีสถานะเป็น “Author” หรือ ไม่ได้อยู่ในหลักเกณฑ์ของการเป็นผู้ประพันธ์ (Authorship Criteria) จึงทำให้ไม่ต้องอ้างอิงและไม่ต้องนำมาใส่ในรายการอ้างอิง
- ผู้เขียนอาจจำเป็นต้องประกาศให้ชัดเจน (Clarify) ว่ามีการใช้งาน ChatGPT ในงานเขียนของตนเองว่าใช้ทำอะไรและอยู่ในส่วนใดของงานเขียน (Natthasit.n, 2567)

16. ภาพและตาราง

การระบุแหล่งที่มาของรูปภาพและตารางจะต่างจากสารสนเทศประเภทอื่น ๆ ที่จะต้องมีการเพิ่มเติมการระบุสิทธิ์การใช้งานและลิขสิทธิ์ หรือในสารานุกรมสมบัติหรือตัวย่อใบอนุญาต Creative Commons] ทำซ้ำโดยได้รับอนุญาต [หรือดัดแปลงโดยได้รับอนุญาต] หากมีการขออนุญาตและได้รับอนุญาต

1. ลักษณะการนำมาใช้ โดยระบุว่า “จาก” สำหรับการพิมพ์ซ้ำ หรือ “ดัดแปลงจาก” สำหรับการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงใด ๆ
2. ข้อมูลของแหล่งที่มาตามประเภทของสารสนเทศ
3. สถานะลิขสิทธิ์ของผลงานที่นำมา โดยระบุว่า “สงวนลิขสิทธิ์/ปี/โดย/ชื่อเจ้าของผลงาน.” หรือ “CC BY-NC-ND” สำหรับการสงวนลิขสิทธิ์บางประการ (Creative Commons) หรือ “สาธารณสมบัติ” สำหรับงานสร้างสรรค์ที่หมดความคุ้มครองด้านทรัพย์สินทางปัญญาแล้ว
4. ข้อความการอนุญาต ให้ระบุเฉพาะกรณีที่ได้รับอนุญาตเท่านั้น
5. การระบุที่มานี้ ใช้แทนการอ้างอิงในเนื้อหา จึงไม่จำเป็นต้องระบุซ้ำ (ศูนย์นวัตกรรมทางการศึกษา สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อออนไลน์, 2564)

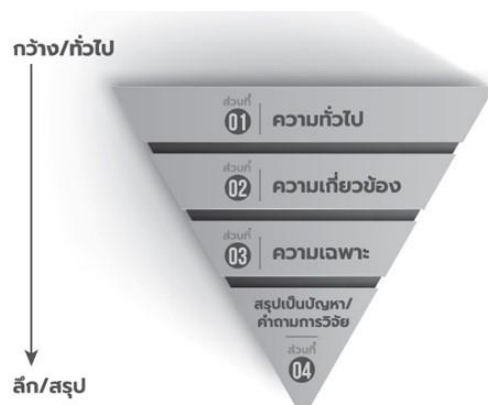
แหล่งที่มา	การนำมาใช้	รายละเอียด แหล่งที่มา	ลิขสิทธิ์	ข้อความการอนุญาต
หนังสือ	จาก หรือ ปรับปรุงจาก	ข้อ 1	ไทย สงวนลิขสิทธิ์/ปี/โดย/ชื่อเจ้าของผลงาน. หรือ สาธารณสมบัติ.	ไทย พิมพ์ซ้ำโดยได้รับ อนุญาต หรือ ดัดแปลงโดยได้รับ อนุญาต
วารสาร	From หรือ Adapted from	ข้อ 3	หรือ CC BY-NC อังกฤษ Copyright/year/by/ ชื่อเจ้าของผลงาน.	อังกฤษ Reprinted with permission. หรือ Adapted with permission.
เว็บไซต์		ข้อ 4	หรือ In the public domain. หรือ CC BY-NC	

หมายเหตุ : จาก การอ้างอิงสารสนเทศตาม “Publication Manual of the American Psychological Association” 7th Edition) โดย ศูนย์นวัตกรรมทางการศึกษาสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อออนไลน์, 2564. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (<https://so02.tci-thaijo.org/index.php/EDUCU/article/view/153329/111738>).

15.1 จากหนังสือ

รูปแบบ

จาก/ชื่อหนังสือ/(น./เลขหน้า),/โดย/ชื่อผู้แต่ง,/ปีพิมพ์,/สำนักพิมพ์/(URL)./ลิขสิทธิ์/ข้อความการอนุญาต
From/BookName/(p./ PageNumber),/by/ Author, A. A./Year./Publisher/(URL)./ Copyright/
Permission.

ภาพ 1 การเขียนความเป็นมาของปัญหา

หมายเหตุ: จาก ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ : จากแนวคิดทฤษฎีสู่การปฏิบัติ (พิมพ์ครั้งที่ 2 น. 32), โดย ชำนาญ ปาณาวงษ์, 2563, สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร. สงวนลิขสิทธิ์ 2563 โดย สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร. ดัดแปลงโดยได้รับอนุญาต.

ตัวอย่าง (การอ้างอิงท้ายเล่ม)

ชำนาญ ปาณาวงษ์. (2563). ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ : จากแนวคิดทฤษฎีสู่การปฏิบัติ (พิมพ์ครั้งที่ 2).
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร.

15.2 จากเว็บไซต์

รูปแบบ

จาก/ชื่อบทความ,/โดย/ชื่อผู้แต่ง,/ปีที่เผยแพร่,/ชื่อเว็บไซต์/(URL)/ลิขสิทธิ์/ข้อความอนุญาต.

From/Title,/by/Author, A. A./Year,/Site Name/(URL)/Copyright/Permission.

*ไม่ต้องระบุ ชื่อเว็บไซต์หากเหมือนกับ ชื่อผู้แต่ง

ภาพ 1 การพบปะกันระหว่างคิมจองอึน (Kim Jong-un) ผู้นำเกาหลีเหนือประธานาธิบดีมุนแจอิน (Moon Jae-in) ผู้นำเกาหลีใต้ และประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ (Donald Trump) ผู้นำสหรัฐอเมริกาที่พื้นที่ปลอดทหาร (demilitarized zone) ระหว่างเกาหลีทั้งสอง เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน ค.ศ. 2019

หมายเหตุ: จาก President Trump Meets with Chairman Kim Jong Un โดย The White House, 2561, Commons Wikimedia (https://commons.wikimedia.org/wiki/File:President_Trump_Meets_with_Chairman_Kim_Jong_Un_%2848164732021%29.jpg). CC BY-NC-ND.

ตัวอย่าง (การอ้างอิงท้ายเล่ม)

The White House. (2019). President Trump Meets with Chairman Kim Jong Un. [Image].

Retrieved from https://commons.wikimedia.org/wiki/File:President_Trump_Meets_with_Chairman_Kim_Jong_Un_%2848164732021%29.jpg

15.3 จากวารสาร

รูปแบบ

จาก/ “ชื่อบทความ,”/โดย/ชื่อผู้แต่ง,/ปีพิมพ์/ชื่อวารสาร,/เลขของปีที่(เลขของฉบับที่),/น./เลขหน้า/(URL)/ลิขสิทธิ์/ข้อความการอนุญาต.

From*/“Title journal,”/by/Author, A. A./Year/JournalTitle,/Volume(issue),/p. PageNumber (url or doi if from an ejournal)/Copyright/Permission.

หมายเหตุ: จาก ประชาสัมพันธ์จังหวัดกำแพงเพชร. (15 กันยายน 2567). กราบถวายความอาลัยพระเดชพระคุณ พระเทพวชิรเมธี เจ้าอาวาสวัดพระบรมธาตุ... [รูปภาพ]. Facebook. <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=842871074697070&id=100069225549371&set=a.246534134330770>.

15.5 ผู้เขียนบทความถ่ายภาพเอง

ภาพ 1 เหม่ง (แคนม้ง) เครื่องดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง
(ถ่ายภาพโดยผู้สร้างสรรค์)

*** ไม่ต้องอ้างอิงในบรรณานุกรม

16. การอ้างอิงเอกสารวิทยานิพนธ์ (อ้างอิงใน)

- การอ้างอิงในเนื้อหา (ก่อนข้อความ)

ภาษาไทย	ภาษาอังกฤษ
Bazzano (2011 อ้างถึงใน วิโรจน์ สารรัตน์, 2556, หน้า 47)	Bennett (2000 as cited in Stone, 2013, p.34)

- การอ้างอิงในเนื้อหา (หลังข้อความ)

ภาษาไทย	ภาษาอังกฤษ
(Bazzano, 2011 อ้างถึงใน วิโรจน์ สารรัตน์, 2556, หน้า 47)	(Bennett, 2000 as cited in Stone, 2013, p.34)

* การอ้างอิงบรรณานุกรม ให้ทำการอ้างอิงตามรูปแบบของแหล่งข้อมูลนั้น ๆ เช่น มาจากหนังสือหรือเว็บไซต์

17. การติดต่อสื่อสารส่วนบุคคล

- การอ้างอิงในเนื้อหา (ก่อนข้อความ)

ภาษาไทย	ภาษาอังกฤษ
ณัฐพงษ์ จารุวรรณพงศ์ (การสัมภาษณ์, 9 สิงหาคม 2559)	G. A. Smith (Interview, 5 October 2012)

- การอ้างอิงในเนื้อหา (หลังข้อความ)

ภาษาไทย	ภาษาอังกฤษ
(ณัฐพงษ์ จารุวรรณพงศ์, การสัมภาษณ์, 9 สิงหาคม 2559)	(G. A. Smith, Interview, 5 October 2012)

* การติดต่อสื่อสารส่วนบุคคลให้ทำการอ้างอิงในเนื้อหาโดยไม่ต้องลงรายการในบรรณานุกรม

จริยธรรมการตีพิมพ์

Publication Ethics

จริยธรรมการตีพิมพ์

DUTIES of AUTHORS

บทบาทและหน้าที่ ของผู้เขียน

1

ผู้เขียนจะต้องรับรองว่า บทความที่ส่งมาเพื่อขอรับการตีพิมพ์เป็นบทความใหม่ และไม่เคยได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาการลงตีพิมพ์ในวารสารอื่นๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

2

ผู้เขียนต้องรายงานข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นจากการทำวิจัย ไม่ให้ข้อมูลที่เป็นเท็จ และไม่บิดเบือนข้อมูล

3

เนื้อหาของบทความ ทั้งข้อความ รูปภาพ และตาราง หากเป็นผลงานของผู้อื่น ผู้เขียนจะต้องมีการอ้างอิงและการจัดทำรายการอ้างอิงท้ายบทความ กรณีที่มีการละเมิดลิขสิทธิ์ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนแต่เพียงผู้เดียว

4

ผู้เขียนบทความต้องดำเนินการแก้ไขหรือปรับปรุงผลงาน ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ และกองบรรณาธิการภายในระยะเวลาที่กำหนด กรณีที่มีข้อขัดข้องจะต้องแจ้งกับทางกองบรรณาธิการทราบ

5

หากผู้เขียนต้องการยกเลิกการตีพิมพ์บทความ ต้องทำหนังสือแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรต่อบรรณาธิการวารสาร พร้อมระบุเหตุผลที่น่าเชื่อถือ

6

บทความจะต้องมีองค์ประกอบและเนื้อหาสมบูรณ์ ถูกต้องตามหลักวิชาการ มีการจัดรูปแบบบทความตามรูปแบบ Template ตามที่วารสารกำหนดและการอ้างอิงเป็นแบบ APA Style

7

บทความที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร สาร สื่อ ศิลป์ ถือเป็นลิขสิทธิ์ของสำนัก ศิลปะ และวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

Publication Ethics

จริยธรรมการตีพิมพ์

DUTIES of AUTHORS

บทบาทและหน้าที่
ของผู้ประเมินบทความ

1

ผู้ประเมินบทความ ควรประเมินบทความในสาขาวิชาที่ตนมีความรู้ ความสามารถหรือมีความเชี่ยวชาญ

2

ผู้ประเมินบทความ จะประเมินบทความโดยพิจารณาจากความสำคัญ หัวข้อใหม่ การสร้างสรรค์องค์ความรู้ทางวิชาการที่มีประโยชน์ และน่าสนใจ ความชัดเจนและความสอดคล้องของเนื้อหา โดยไม่ใช้ความคิดเห็นส่วนตัวที่ไม่มีข้อมูลทางวิชาการรองรับมาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินบทความ

3

ผู้ประเมินบทความจะต้องไม่เปิดเผยข้อมูลต่างๆ ของบทความที่ส่งมาให้พิจารณาแก่บุคคลๆ ที่ไม่เกี่ยวข้อง ตลอดระยะเวลาของการประเมินบทความ (Confidentiality)

4

ผู้ประเมินบทความจะต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้นิพนธ์ เช่น เป็นผู้นิพนธ์ร่วมทำโครงการร่วมกัน หรืออื่นๆ ที่จะทำให้ผู้ประเมินไม่สามารถประเมินและให้ข้อเสนอแนะได้อย่างอิสระได้ ผู้ประเมินบทความจะต้องแจ้งให้บรรณาธิการวารสารทราบ และปฏิเสธการประเมินบทความนั้นๆ

5

ผู้ประเมินบทความ สามารถเสนอแนะผลงานวิจัยอื่นๆ ที่มีความสำคัญ หรือ น่าสนใจ และสอดคล้องกับบทความ ในกรณีที่ผู้นิพนธ์ไม่ได้อ้างถึงเข้าไปในการประเมินบทความด้วย

6

หากผู้ประเมินบทความพบว่า บทความมีความเหมือน หรือ ซ้ำซ้อนกับผลงานของผู้อื่น โดยมีหลักฐานชัดเจน ผู้ประเมินสามารถปฏิเสธการตีพิมพ์ และแจ้งแก่บรรณาธิการวารสารให้ทราบ

Publication Ethics

จริยธรรมการตีพิมพ์

DUTIES of AUTHORS

บทบาทและหน้าที่ ของบรรณาธิการ

1

บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาบทความเบื้องต้น ได้แก่ รูปแบบ ขอบเขต และคุณภาพของบทความ ก่อนเข้าสู่กระบวนการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

2

บรรณาธิการมีหน้าที่คัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความสามารถ หรือความเชี่ยวชาญให้ตรงกับสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับบทความ

3

บรรณาธิการต้องไม่เปิดเผยข้อมูลผู้นิพนธ์และผู้ประเมินบทความ แก่บุคคลอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้อง ตลอดระยะเวลาของการประเมินบทความ

4

บรรณาธิการต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนใดๆ กับผู้นิพนธ์ และผู้ประเมินบทความ

5

บรรณาธิการต้องตรวจสอบการแก้ไขบทความของผู้นิพนธ์ ตามผลประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ และคัดเลือกบทความที่ ผ่านกระบวนการพิจารณาแล้วเพื่อตีพิมพ์

6

บรรณาธิการต้องไม่ตีพิมพ์บทความที่มีการตีพิมพ์เผยแพร่จากที่อื่นมาแล้ว

7

บรรณาธิการต้องไม่ปฏิเสธการตีพิมพ์บทความที่มีข้อสงสัยหรือยังไม่แน่ใจจนกว่าจะมีหลักฐานพิสูจน์ข้อสงสัยเหล่านั้นก่อน

8

บรรณาธิการต้องตรวจสอบบทความด้านการคัดลอกผลงานของผู้อื่น โดยใช้โปรแกรมที่น่าเชื่อถือได้ และหากมีหลักฐานหรือข้อยืนยันที่ชัดเจนว่ามีการคัดลอกผลงานของผู้อื่น บรรณาธิการจะต้องหยุดกระบวนการการประเมินและติดต่อผู้นิพนธ์หลักเพื่อขอคำชี้แจง หากไม่มีข้อชี้แจงตามหลักทางวิชาการ บรรณาธิการจะต้องปฏิเสธการตีพิมพ์บทความนั้นๆ

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
Art and Culture Center Kamphaeng Phet Rajabhat University

